פרשת **ויצא** תשפ"ז לפ"ק | גליון א'תעו, שנה ל'

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו

מה נורא המקום הזה

על אם הדרך התהלך לו האיש לאיטו שאנן ובטוח כשפניו מועדות להגיע למחוז חפצו בשלום, והנה לפתע קול שעטת סוסים מתקרבת לעברו, ועד שלא הספיק להבחין מאומה קפצו ממנה שוטרים חמורי סבר, ומבלי להסביר פשר התנהגותם, תפסו את האיש הנ"ל וכפתו את ידיו ורגליו, וזרקוהו בין חומות בית האסורים, אשר צילם מזרות אימה ופחד על כל הסביבה.

יושב לו האיש בחדרו, נעול מאחורי סורג ובריח, ולא ידע כלל היכן הוא בית סוהר זה ובאיזה עיר הוא נמצא, הוא גם לא ידע מפני מה תפסוהו ומפני מה כלאו אותו.

חשב לעצמו: אילו היה מגיע לכאן המלך הייתי שוטח לפניו את כל טענותי, הייתי מספר לו כיצד אסרו אותי בלא משפט, הייתי אומר לו שאני חף מפשע ולשוא אני סובל, הייתי מגלה באזניו את תנאי המאסר המשפילים, אך עתה למי אומר את אשר בלבבי, ומרוב צער הוא נרדם.

כשהתעורר שמע המולה בהפרוזדור של בית הסוהר, כששאל מה אירע, נודע לו כי זה עתה עבר כאן המלך, פרץ האסיר בבכי: אוי, המלך עבר כאן ואני החמצתי את ההזדמנות לגאול את עצמי מיסורי.

לאחר שנרגע מעט התבונן בהפרוזדור וראה כי הסוהרים ניצבים מתוחים על משמרתם, אם כך, הרהר, עדיין המלך נמצא בבית הסוהר, עדיין הוא מסייר בחדרים הסמוכים, הרים האסיר קול צעקה וקרא בכל כוחותיו למלך, עד שהמלך שמע את קריאותיו ובא להקשיב לכל טענותיו.

כשהתעורר יעקב מחלומו הבין כי הוא מצוי במקום קדוש ואמר אל לבו: אילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש זה, לבו ובשרו כמהו וערגו לקל חי, והוא הצטער על שהחמיץ את ההזדמנות לראות את עוזו וכבודו של ה'.

אך כאשר הוא התבונן וחש עד כמה מקודש המקום גם עתה "מה נורא המקום הזה", הוא הבין כי המקום מסוגל לתפילה "אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים" וגם עתה הוא יכול לעמוד להתפלל ולבקש מאת ה', וכן הוא עשה.

תוכן הענינים

לקח טוב.....א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים.....ב
קדוש יאמ"ר.....ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים.....ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב.....ה
שבח"י רמב"ן.....ו
פינת יקרת.....ז
מענינא דיומא.....ח
חוקים להורותם.....ט
משיב כהלכה.....י
שביל העירוב.....יא
לוח ההילולא.....יב
דבר בעתו.....יג
משולחן מלכים.....יד
דברות קודש.....טו

לשמרך בכל עת
מינה לא תזיע
שקל הקודש
רבי מאיר בעל הנס
צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ:
להר"ר אלטר אשר אנשיל אילאוויטש הי"ו
052.7648437
כל הזכויות שמורות ©

וועד קרן הבנין
דקהל ומוסדות יטב לב ד'סאטמאר
בעיה"ק ירושלים תובב"א
בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
מזלא טבא
וגדיא יא"ה
מהררי ציון קרתא קדישא, נשגר ברכותינו בנהורא נפישא,
לכבוד ידידינו יקר תפארת גדולתו, להעלות על נס בהדרתו,
הוא הגבר הקים עולה, עושה גדולות ונצורות בעיר תהילה,
להעמיד קהילתינו על תילה, מרואי פני המלך היושבים
ראשונה, לימין כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א בכל עת ועונה,
לעזור בתבונה, עומד על המשמרת, לבנות בית ה' לתפארת ה"ה
ידידינו עוז הטפסר המרומם
מוה"ר
אברהם יהושע
הכהן גלאנץ
הי"ו
מראשי וועד קרן הבנין
דקהלתינו ומוסדותינו פעיה"ק תובב"א
לרגל שמחת נישואי בתו החשובה שתחי'
עב"ג החתן כמר משה לאוב נ"ו
בן ידידינו החשוב מוה"ר יואל לאוב הי"ו
ובכן נרים ונישא קולינו, מעומק לבנו, שיזכה לכל הברכות
האמורות בתורה, נחת דקדושה מכל יוצ"ח בשמחה ואורה,
תורה וגדולה, יתאחדו על שולחנו לתהילה, עדי נזכה לקבל פני
משיח צדקינו ומלכינו בראשינו בב"א.
המברכים בהוקרה והערכה
וועד קרן הבנין
פעיה"ק ירושלים תובב"א
ברך משה
ד'סאטמאר

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים, ע"ד מוסר והסידות נאמרים

צריך לעבוד את הש"י בכל מקום ובכל מצב שמביאו

ויפגע במקום. פירש"י: "ורבותינו פירשו (ברכות כ"ו) לשון תפלה, כמו: ואל תפגע בי (ירמי' ז'). יש לרמז, **שהתפלל לפני הקב"ה שבכל מקום שיהיה, לא יהיה לבו חלוק על המקום,** דהיינו, כענין שאומרים בשם הרה"ק ר' שלמה קארלינער זצוק"ל, על מה דאיתא במדרש, וכן פירש"י בחומש על פסוק (דברים ו, ה): **ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך 'שלא יהיה לבך חלוק על המקום', ואמר הפירוש אשר בכל מקום שהוא, יעבוד את השי"ת.** כי יש בני אדם כשהם באיזה מקום ואינם עובדים להשי"ת, אומרים שהמקום גורם, כי אם היה באיזה מקום אחר, בוודאי היה עובד להשי"ת. על זה אמר שחלילה לומר כן, כי לא המקום גורם איזה מניעה לעבודתו ית', **כי כיון שהכל מאתו ית', ורצון השי"ת הוא שיהיה האדם כעת במקום הזה, מסתמא גלוי לפניו ית' שזה המקום לא יגרום שום מניעה ח"ו לעבודתו ית', רק המניעה הוא מצד האדם,** לכך אמר: 'שלא יהיה לבו חלוק על המקום' שהוא שם עכדה"ק. וזהו הרמז: **"ויפגע במקום"** יעקב אבינו התפלל על כך **שבכל מקום אשר יהיה, לא יהיה לבו חלוק על המקום.**

בית אהרן

הירידה צריכה שתתהפך לצורך עליה

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. נודע שגם השמחה שלמעלה הוא ביותר ויותר, בבחי' אחור וקדם, כדמיון האב שבא לו בנו מארץ מרחק, והנה כל בחינת אחור, הכל הוא עבור בחי' דברי הארציות, שהאדם מוכרח לדרוך בה להתקיים ולהחיות גופו, ועי"ז לפעמים נשכח מאתו אהבת ויראת הבורא ועוסק בהם קצת להנאתו ונעשה בבחי' אחור. והנה יעקב אע"ה בצאתו מבאר שבע, נודע אמז"ל שנטמן י"ד שנה בבית עבר ועסק בתורה יומם ולילה ולא שכב כלל באותן הימים, ואח"כ כשיצא לחרן והלך בדרך קצת, והדרך ממעט ג' דברים, ואחד מהם שממעט את השם כמאחז"ל, כלומר שא"א לעבוד את שמו ית' כאשר בביתו, וגם כי שכב שם שהוא מבחי' עוה"ז, מה שלא שכב עד הנה י"ד שנים, **וע"כ היה יעקב אבינו מצטער צער גדול על בחי' 'אחור' הלז שנתרחק קצת מבוראו, ואיך יתקן הרגע זו העברה,** וביותר חרה לו על עיקר הליכתו מעתה לחרן להיות שם בבית לבן, ובודאי לא יוכל לעובדו ית' כו'. ויכאב לבבו מאוד על זה. **ולזה הראה לו בחי' הסולם הנזכר, הנעשה מדבר ארציות, ובו עולים ויורדים, והוא בחי' 'והחיות רצוא ושוב'** (יחזקאל א, טו), כי גם הצדיק הגדול מוכרח ליפול לפעמים ממדרגתו והחיות הקודש שלו, ואז נעשה בבחי' אחור קצת, והוא לו לטובתו להיות נעשה אח"כ בבחי' אחור וקדם, ועל כן בו **'עולים ויורדים', והירידה הוא צורך עליה, להתעלות אח"כ מעלה מעלה, וע"כ אף אתה אל תתמה על החפץ מה שאתה מוכרח עתה ללכת לחרן, כי טובתך הוא להתעלות עי"ז, וגם עולים גופא מרמז על העליה שאחר הירידה, כי אם לא היה בירידה לא היה נקרא עולה שעולה למעלה ממה שהיה מקדם.** כו'. וזה אומרו: **'מלאכי אלקים עולים',** וגם **'ויורדים בו'** בשביל עלייה זו.

באר מים חיים (עעו"ש)

אש התלהבות לעשיית המצוות, וצינון וקירור לעבירה

הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני, כי **לאדם צריך חמימות רב בתורת ה' וביראתו ותשוקה וחשק גדול, ולהיפוך בעבירות כי היצה"ר בוער באדם באהבה זרה ר"ל ע"כ צריך להתגבר על יצרו ולצנן עצמו מחמת יראה ובושה ממנו ית'.** והנה, התוס' הקשו במגילה (כה. ד"ה הכל) על מאמרם ז"ל (שם) **"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים",** ובמקום אחר אמרו (כתובות ל.) **"הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים",** עיי"ש. ותירץ ה"בינה לעיתים" על קושייתם, דשני המאמרים עולים בקנה אחד, כי עשיית המצוה צריכה להיות בהתלהבות וחמימות ובעבירה להיפך. וזה הפירוש: **"חוץ מצינים פחים"** שההצטננות לעבירה והחמימות למצוה מסורין הן בידי האדם לבחירתו, וככל אשר תוגבר מדת היראת שמים באדם כן תגדל התלהבותו בעשיית המצוה וצינתו לעבירה כדאיתא נורא בי עמרם ע"כ.

והנה, איתא במדרש (בר"ר ג, ח) "ויקרא אלוקים לאור יום אלו מעשיהן של צדיקים, ולחושך קרא לילה אלו מעשיהן של רשעים". וזשה"כ כאן, **"הייתי ביום"** בשעה שעסקתי במעשי המצוות, **"אכלני חורב"** בהתלהבות אש קודש, **"וקרח בלילה"** לגבי עבירות הייתי צונן תמיד, **"ותידד שנתי מעיני"** שלא הלכתי בטל, שהרי הולך בטל כישן דמי (עי' מגן אברהם סוף סי' תקפ"ג) אלא עבדתי את ה' בכל רגע, ואף פעם לא נחשבתי כישן, גם בעת שישנתי, כי הכל היה לעבודתו ית"ש.

תפארת עוזיאל (תלמיד הרה"ק מלובלין ז"ל)

וכ"ה משמי' דהרה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ל

עיקר התשובה "כל אשר אמר אלקים אליך עשה"

ועתה כל אשר אמר אלקים אליך עשה. נראה לרמז, דעיקר מי שירצה לתקן מעשיו המקולקלים, מה שהמרה נגד הבוב"ה, ורוצה להיות בעל תשובה, **שיקבל על עצמו בקבלה אמיתית לבל יחטא עוד ואל ישוב עוד לכסלה, ולקבל עליו עול מלכות שמים ביתר שאת וביתר עז, ולא יסור ימין ושמאל אפילו נקודה קטנה.** וזוהי כוונת הכתוב: **"ועתה"** אם אדם רוצה לחזור בתשובה, כי 'אין ועתה אלא תשובה' (בר"ר לח, ט) יקבל על עצמו שמהיום והלאה **"כל אשר אמר אלקים אליך"** בתורתו הקדושה **"עשה".**

מעדני מלך

זהרורי אורה
מספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצדיכים חיזוק כל הימים

תורה

התורה היא פתח השער ליראת שמים

מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים. הנה מצינו בגמרא (יומא עב:) "מכריז ר' ינאי, חבל על דלית ליה דרתא (שאין לו חצר) ותרעא לדרתא עביד (ועושה שער לחצר) ופירש שם רש"י ז"ל: **"שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים, לכך צריך שתקדים לו יראת שמים".** וידוע שיעקב נטמן בבית עבר י"ד שנה ועסק בתורה קודם שהלך לחרן (מגילה יז.) **והנה, כל השנים הללו לא הרגיש עדיין יראה כמו זו שהרגיש עכשיו כאן בהר המוריה, מקום המקדש,** ולכן אמר: ממה שאני רואה **'מה נורא המקום הזה',** יודע אני ואומר **'אין זה כי אם בית אלקים',** זה היראה עיקר ביתי ודירתי, כמו (ישעי' נו, ז) "ביתי בית תפלה", **'זה',** פירוש תלמודי שיש בידי מבית שם ועבר, **'הוא שער השמים'** לבד, שאינה אלא תרעא לדרתא.

בעל שם טוב הק'

ע"י לימוד תורה לאחרים ישלים ויזכה לנפשו

ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו. נראה לפרש בדרך מוסר על פי מה ששמעתי ביאור על מאמר המשנה: "אם אין אני לי מי לי **וכשאני** לעצמו מה אני ואם לא עכשיו אימתי", שבאמת אף אם יהיה האדם אלף שנים אי אפשר לו לגמור מלאכתו בעבודת ה' ובתורתו שהוא לאין סוף ותכלית. **אמנם אדם המלמד לבניו ותלמידיו תורה ומעש"ט ומורה להם את הדרך אשר ילכו בה, אזי אף אחר מותו כל מה שהם ישכילו בעבודת ה' יזקפו גם לזכותו.** וזהו שאמר התנא: **"אם אין אני לי"** אם אין אני עובד את ה' רק לעצמי, אלא אני גם מלמד לאחרים, אז **"מי לי"** כל **'מי'** מתלמידי שיעשה איזה מצוה, שייך גם **'לי'.** ומפרש ואומר: **"וכשאני לעצמי"** אם אהיה עובד ה' רק לעצמי, בלי להורות לאחרים, **"מה אני"** כמה **אני כבר יכול להספיק, אף אם אחיה אלף שנים לא אגמור את המלאכה, "ואם לא עכשיו"** כשאני חי, **"אימתי"** הרי "לא המתים יהללו י–ה". אבל הלומד וגם מלמד לאחרים, והם ילמדו את בניהם ובני בניהם, אזי יתוספו לו תמיד מצוות ומעש"ט עד עולם. וזהו שאמר יעקב: **"הן עוד היום גדול"** אפילו אם יהיה היום גדול מאד **"לא עת האסף המקנה"** לא יספיק העת לאסוף ולקנות חכמה ומעשים טובים, באשר שאין להם סוף, רק העצה היא: **"השקו הצאן"** להשקות את הצאן קדשים בני ישראל חכמה ובינה, **"ולכו רעו"** להורות להם את הדרך אשר ילכו בה, **וממילא כל המצוות ומעש"ט שיעשו הם, יהיו שייכים גם לנו.**

מבשר צדק

תפילה

תפילה הוא שער השמים להשיג אלקות ויראת שמים

ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וגו' ויקץ יעקב משנתו וגו', איתא במדרש ויקץ יעקב ממשנתו והוא תמוה, ונ"ל דהנה ידוע שעיקר עבודת האדם לבוא לתכלית השלימות לעבודתו ית"ש להשיג אלקותו ית"ש הוא ע"י התורה והתפלה ולא יוכל להיות אחד בלי שני כי לא ע"ה חסיד וגם בתורה לחוד לא ישלים נפשו כמאמר חז"ל כל האומר אין לי אלא תורה אף תורה אין לו, **כי בודאי ע"י עסק התורה לשמה יכול לבוא לקדושה גדולה כשלומד לשמה ומדבק עצמו בנפשו ורוחו ונשמתו באותיות התורה,** אמנם אעפי"כ **לא יוכל לבוא לעיקר היראה והאהבה והשתוקקות לעבודתו ית"ש ולהשיג אלקותו רק ע"י התפלה במס"נ ובהתלהבות כידוע מכל ספרי הקדושים.**

והנה ידוע מאמר חז"ל ויפגע במקום שתיקן תפלת ערבית, הנה לא ידע עד עתה סוד התפלה איך היא גדולה, וזה פי' המדרש הנ"ל **ויקץ 'ממשנתו'** ר"ל מתורתו שנתעורר ע"י התפלה הזאת, **'ויאמר אכן יש ה' במקום הזה'** ר"ל **דע"י התפלה הזאת יוכל להבין יותר התגלות אלקות ממה שהשיג עד עתה ע"י התורה לחוד, 'ואנכי לא ידעתי'** סוד זה, **'אין זה כי אם בית אלקים'** ר"ל **כי ע"י התפלה בהתעוררות והתלהבות יוכל האדם לבוא ליראת הרוממות** אשר נקרא בלשון חז"ל בית וכו', **כי התפלה היא עיקר שער השמים לבוא להשגת אלקות יראת שמים אוצר הטוב.**

מאור ושמש

מפניני או"ר החיי"ם הקדוש

אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. כי אם היה יודע היה מכין עצמו לנבואה כי הנבואה צריכה הכנה כידוע, ואפשר אם היה מכין עצמו היה מתנבא בהקיץ ולא בחלום ידבר בו (במדבר יב ז), ולזה מתאונן על מה שלא השכיל על דבר ורש"י ז"ל פירש ואם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש ע"כ ואם לזה לבד נתכוין נאמר אליו ואם לא ישנת לא היית חולם חלום נבואי בכל ההבטחות, ובהכרה להשלים הכוונה במה שפירשתי.

התחת אלקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן. ופירש"י אבא לא היה לו בנים אני יש לי בנים ממך מנע ולא ממני, וי"ל דהנה לכאורה הוא טעות להתפלל על בנים דאולי יהיו רשעים ונח להם שלא נבראו אך אם לא קיים מצות פרי ורבי יתכן להתפלל כדי לקיים המצוה, אבל זה שכבר קיים המצוה שטות הוא דאולי הוא לרעתו, ועפי"ז יובן מ"ש יעקב לרחל אבא לא היו לו בנים ע"כ התפלל כדי לקיים המצוה, אבל אני יש לי בנים וכבר קיימתי המצוה, ע"כ לא יתכן לי להתפלל כי מי יודע מה יולד.

(ישמח משה)

☆

אם יהיה אלקים עמדי ושמרני וגו' ושבתי בשלום. י"ל עפ"י מה שכתב באלשיך עה"פ הנני נותן לו את בריתי שלום, כי כשהנשמה עולה במחשבתה מהיכן היא ומסתכלת בחומר העכור מבקשת לצאת, אלא שרואה את יוצרה שהוא שוכן בתוכנו חוזרת גם היא להתעכב בתוכנו, וז"ש ונתתי משכני בתוככם, וע"י ולא תגעל נפשי אתכם, ומבואר כי גם אם יהיה האדם אלף שנה אינו חיים של שלום כי הנשמה מבקשת לצאת, זולת אם יהיה האדם כלי לקבל השראת השכינה, אז הוכן להיות לו שלום בין הנפש והגוף, וז"ש אם יהיה אלקים עמדי וגו', אז ושבתי בשלום, כולנו חיים של שלום, כי תתאוה הנפש להיות אתו עמו בצוותא חדא.

(ייטב לב)

☆

והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך. ונראה בהקדם מה שפירש הרבי רי העשיל מקראקא מאמר המדרש אין ישראל ניזונין אלא בזכות האמונה, דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וקשה הא השי"ת שומר תורתו, וכתיב לא תלין פעולת שכיר, והתירוץ עפי"מ דקי"ל האומר לשלוחו שכור לי פועלים ושכרן ואמר להם שכרכם על בעל הבית אין שום אחד מהם עובר על בל תלין, וידוע כי תורה מנין תרי"ג צוה לנו משה ושתים מפי הגבורה שמענום, ואם כן התרי"ג הוי על ידי שליח וליכא בל תלין, אבל על השתים מפי הגבורה איכא בל תלין ומגיע שכר בעולם הזה והם יסוד האמונה ולכן אמרו אין ישראל ניזונין אלא בזכות האמונה ע"כ, ועפי"ז מובן מה שאמר הקב"ה ליעקב אבינו דכיון שאמר לו והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת וגו' שהם יעודי עולם הזה, וכדי שלא יהא קשה ליעקב איך ישלם

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות יה"ק עצי התמרים

התחילו מריבות זו עם זו, עלי יניח צדיק את ראשו

ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא. ופירש"י התחילו האבנים מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת כו'. שמעתי מפי הרה"ג הישיש מח"ס צבי חמד, שכאשר למד אצל הגה"ק רבינו חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים זי"ע אבדק"ק סיגוט בעל קדושת יו"ט, **ראה בארגז ה'שרייב טיש' של רבו, אבן גדולה שהיתה מונחת שם למשמרת זכרון, כי אבן זו השליכו מתנגדי אביו הגה"ק הייטב לב זי"ע, דרך החלון לתוך חדרו.**

ומרן הגה"ק מהריט"ב מסאטמאר זי"ע הי' מספר, שכאשר נשלך האבן הנ"ל דרך חלון בית של זקינו הייטב לב זי"ע ונשברה השויב שבחלון, לקח הייטב לב את האבן וניגש אל החלון, ולגודל תמהונו ראה, כי האבן גדולה הרבה מחור שנעשה בהזכוכית, ולא הי' יכול להבין, איך הי' ביכולת האבן לכנס דרך החור. והי' חושב ומתמה עד שנמלך בדעתו ואמר **"מן הסתם היו כאן כמה אבנים קטנות, רק כל אחת ואחת אמרה, עלי ינוח צדיק את ראשו, ונעשה לאבן אחת גדולה".**

אמרי דבש (עמ' קי"ג)

הנהגת יעקב אבינו ע"ה נגד לבן הארמי, כאשר התחיל לנהוג בצביעות ברח ממנו כי סכנתו רבה

וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה. רביה"ק ז"ל היה פעם בעיר סאמאש-אויוואר, ובחצר הבית שהתאכסן שם עמדו כמה חסידים ישישים, ודברו ביניהם בסוד שיח, ורבינו ז"ל יצא מחדרו ועבר שם, ושאל אותם, מה המדובר, ואמרו לרביה"ק ז"ל שמדברים מהצבועים. **ואמר להם רבינו דבר נחמד,** שמצינו אצל יעקב אבינו ע"ה שאמר הכתוב וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה, **ולכאורה צ"ב,** כפל הלשון למה לי. ולהלן נאמר וירא יעקב את פני לבן והנה איננו כתמול שלשום וכו', **ויש לדקדק** מה נשתנה כעת פני לבן עד שלא היה יכול להיות אתו בצוותא חדא, והלא כל הזמן ישבו יחדיו.

ואמר רבינו ז"ל, דהנה אחר שעשה יעקב את כל החיל הזה, תמהו בני לבן הלא יעקב מדתו מדת אמת, ואיך רימה את לבן, אבל לאמיתו של דבר קיים יעקב אבינו ע"ה מה שנאמר

לו בעוה"ז הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, על כן פירש לו ברמז והנה אנכי" עמך, ר"ל המצות עשה של אנכי הי' אלקיך, ועל ידי מצות עשה זו אשמור לך הבטחתי לשלם גם בעולם הזה וע"ז אמר יעקב "אכן יש הי" פי' רחמים וחסדים הנשפעים משם הוי' ב"ה גם "במקום הזה", כלומר בעוה"ז הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והיי כמשיב וי"אנכי" "לא" ידעתי, כלומר אלו הבי דברות אנוכי ולא יהי לך, ידעתי שבעבורם מגיע שכר גם בעוה"ז.

(קדושת יו"ט)

☆

ושבתי בשלום אל בית אבי והיה הי' לי לאלקים. פירש"י שלא ימצא פסול בזרעי, וי"ל השייכות דאי בגמי כל שהוא ת"ח ובנו ת"ח ובן בנו ת"ח שוב אין התורה פוסקת מזרעו, וכתבו התוסי דזה דווקא אם שלשתן ראו זה את זה, וזאת היתה כוונת יעקב אבינו שכאשר יעמיד בבית לבן את י"ב שבטים ימהר לחזור עמהם אל בית אביו, כדי שיהיו שלשתן רואין זא"ז ויעסקו בתורה ביחד, וככה יהא מובטח שלא תמוש התורה ממנו ומזעו ומזרע זרעו עד עולם, וז"ש ושבתי בשלום אל בית אבי, כדי שיהיו שלשה דורות רואין זא"ז, והיה הי לי לאלקים שלא ימצא פסול בזרעי, שלא תמוש התורה מזרעו עד עולם.

(ברך משה)

☆

ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן אכן יש הי' במקום הזה. וי"ל לפימש"כ בבני ישישכר בטעם הדבר דלא מהני תשובה אלא בישראל ולא באומות העולם, משום שישראל נקראים בנים למקום והקב"ה להם אב, וקיי"ל אב שמחל על כבודו כבודו מחול, משא"כ לאוה"ע נקרא הקב"ה עליהם מלך ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול ע"כ, אכן מצינו שנחלקו ריי" ור"מ בזה דריי" סי"ל בזמן שאין עושין רצונו של מקום אינן קרויין בנים, ורמ"א בין כך ובין כל קרויין בנים, וחידש בדברי יואל כי אחזי"ל גלוי וידוי לפני מי שאמר והיה העולם שאין דורו של ר"מ כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו מפני שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו, אך הרי הקב"ה יכול לירד לסוף דעתו ופוסק אליבא דר"מ, ולכן מהני תשובה לבני" מאחר שהקב"ה פוסק כר"מ שתמיד יש להם דין בנים ואב שמחל על כבודו כבודו מחול, ולזה כאשר הקיץ יעקב משנתו, וכמו שכתב ק"ז בעצי חיים שנתעורר בתשובה ע"ד שכתב הרמב"ם עורו ישנים משינתכם, ועל כן הקדים יעקב ואמר טעם הדבר שמהני תשובה הוא מאחר שיש הי במקום הזה והשי"ת פוסק כר"מ וע"כ מהני תשובה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

"עם עקש תתפתל" כמו שדרז"ל במס' מגילה, וכשהיה אצל לבן שהיה עקש ופתלתול, היה צריך יעקב להשתמש בדרכיו. וזהו שאמרו בני לבן, לקח יעקב את כל אשר לאבינו, דהיינו מדתו של לבן כמו שנאמר עם עקש תתפתל, ומאשר לאבינו דהיינו כספו של לבן עשה וכו'.

ועל כן יעצו את לבן שישנה את מעשיו להיות כיעקב, ויעשה עצמו כצדיק וישב בבית המדרש וילמוד וישנה פניו כלפי חוץ כפני תם, ואז גם יעקב יחזור למדתו מדת האמת, וכאשר ראה יעקב אבינו ע"ה שלבן נעשה צבוע ושינה את מראהו, אמר, כעת כבר אי אפשר לי להיות אתו ביחד, **כי הצבוע גרוע יותר ממי שמגלה את פרצופו האמיתי, וזה שאמר רואה אני את פני אביכם איננו כתמול שלשום שנשתנה ונעשה צדיק במראהו, ועל כן צריך אני לברוח מכאן.**

[ומן הנכון להסמיך לזה **דברים פליאים שכתב מרן החת"ס ז"ל** בתשובה (ח"ו, נ"ט) זל"ק שם: אמרו חז"ל עם נבר תתברר ועם עקש תתפתל. ידעת את אשר מרגלא בפומי תמיד **"אין יעקב שלא יפגענו לבן, ומעטי לבן שיפגעו בהם יעקב"**, שמור זה כי הוא אמת, ובחון הדברים ותראם אמתיים. ורצוני **כי ברית כרותה כל ת"ח וצדיק המכונה יעקב יש לו מצירים נגדו המכונים לבן,** אמנם מעטים הם הרשעים האלו אשר ימצאו נגדם מי שהוא אחיהם ברמאות כיעקב נגד לבן. **והוי יודע כי הרבה פעמים הפכתי בהם ומהם ומהמונם, ואמרתי להשמר מהם ולעשות העקוב למישור, ואמרתי לברוח מן הקטנה שבתרמיתם, ונכשלתי בגדול ממנו, ולא זה בלבד עמי הארץ והמון עם, אלא לומדי תורה ואפי' רבנים, כל שאין דובר אמת בלבבו ולא היושר והצדק מרכבו, הרחק דרכך ממנו הסר רגלך מנתיבו כו', וסוף הכבוד לבוא כי יושיע ה' עם קרובו.** עכל"ק].

מושיען של ישראל (ח"ה, ע' רע"ג)

חינוך הבנים ביר"ש כראוי בקטנותם, יועיל אח"כ להאב עצמו, שלא יטו אותו בניו מדרך הישרה

וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה וגו'. ובמדרש (זשה"כ) **'חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה'** (משלי כ"ו) כו'. ושמעתי מכ"ק רבינו הגה"צ אבדפ"ה (סאטמאר שליט"א) [זצוק"ל] דהנה מי שמגדל בניו בדרך לא טובים כו', חושב כי לעת זקנתו אשר אין בכחו עוד לעסוק בפרנסה יהיה עכ"פ בידם לפרנס אותו, ועכ"פ יהיה לו איזה תועלת מהשכלתם וכספם.

אבל באמת למעשה לעת כי יזקין, וכבר גדלו זרע מרעים, המה בושים מדרכיו, שאינם נאה בעיניהם מנהג ירא ה', ואז אין לו ברירה אלא מוכרח לעזוב דרכו שהלך בימי נעוריו, ולילך בדרך חדש שילמדו אותו בניו, [כאשר סיפר אחד מהמתחדשים ענין מבהיל, שאביו היה ירא ה' כל ימיו, ועכ"ז פעם אחד חשש לו בשיניו בליל שבת קודש ומילא רצון בנו לעשן ציגאר"ע לרפואה רחמנא ליצלן וד"ל]. וז"ש **חנוך לנער על פי דרכו**, אם מגדלו ומחנכו על פי דרכו דרך התורה ויראה בימי נעוריו, אז היינו דאהני לו בעצמו, **שגם בזקנותו לא יסיר ממנו** כנ"ל.

ירחון 'לקט ששנ"ה' (שנה ג' סי' ל"ח בהג"ה)

קדוש יאמ"ר

ליקוטי אמרים ממרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

ויצא יעקב מבאר שבע. מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה (רש"י). יציאה מקרי רק אם יצא ואין דעתו לחזור, אבל אם דעתו לחזור נחשב כאילו הוא עדיין שם, כדכתב **הרמב"ן** (עירובין לה:): במקום מחשבת האדם שם הוא נמצא כולו; לכאורה כשהלך יעקב מאביו הרי בודאי היתה דעתו לחזור, אם כן לא היתה אצלו יציאה, ומדוע כתיב **'ויצא' יעקב.** לכן כתב **מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם,** דאף שלגבי דידיה לא היתה בחינת 'יציאה' כלל, שלא יצא משם, אבל לגבי המקום שיצא משם נחשב כיציאה, מפני שבמקום ההוא ניכר חסרונו, דאף שמחשבתו היתה שם, מכל מקום בפועל לא היה שם, וזה **עושה רושם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה.**

(דרשות)

ויצא יעקב מבאר שבע. רבי פנחס פתח: 'אז תלך לבטח דרכך' (משלי ג), זה יעקב, שנאמר ויצא יעקב, 'אם תשכב לא תפחד' (שם), מעשו ולבן, 'ושכבת וערבת שנתך', וישכב במקום ההוא (מדרש). השגחה הוא סיבת הדביקות (רמב"ם ספר המורה). נמצא דבעת שאדם דבוק בה' לא יאונה לו רע, אך כשנפרד מדביקותו אז יכולין המזיקים לשלוט בו, ומעתה אדם הזוכה שכל מעשיו גם בדברים ההכרחיים לגוף מייחד יחודים, ודבוק בכל רגע בעבודת ה', אין לו לפחד מאומה. וכבר דקדקו אמאי כתיב 'ויצא יעקב', והוי ליה למימר רק 'וילך חרנה'. אמנם כתבו (ספרים): התורה הודיעה לנו כל מעשה אבות וסיפוריהם, להורות לנו שבכל תנועותיהם עשו כוונות לשם שמים ביחודים גדולים; ולזה כתיב **'ויצא' יעקב מבאר שבע,** שזה היה גם כן עבודה חשובה מאד, ועל זה הסמיכו **אז תלך לבטח דרכך,** כיון שבכל תנועותיו היה עושה מצוה, בודאי ילך לבטח וינצל מכל נזק, **אם תשכב לא תפחד מעשו ולבן,** שגם בשעת שינה שהוא צרכי הגוף, אינו נפסק מדביקות הבורא, **ושכבת וערבה שנתך וישכב במקום ההוא,** ויבואר על פי מה דאמרו (מדרש): במקום זה שכב, אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה; ובודאי אין הכוונה שלא ישן כלל, כי אי אפשר להיות שלשה ימים בלי שינה (סוכה נג), אלא שעד עכשיו ישן רק מעט פחות משתין נשמין, ואף זה כדי להכין כח לתורה ולעבודה, והיה נחשב לו כעוסק בתורה, אבל לא השיג עדיין שגם השינה יכולה להיות מעצם העבודה, אולם כאן במקום ההוא נגלה אליו מראות אלהים, והשינה היתה עצם העבודה.

(דברי יואל)

וילך חרנה ויפגע במקום. לכאורה למה הקדים את המאוחר, שהרי פגיעתו במקום היתה קודם שהגיע לחרן. ונראה דאמרו (מדרש): יעקב קראו לירושלים בית אל, וזו לוז היא ולא ירושלים, אלא שנעקר הר המוריה ובא לכאן; והנה אמרו (בראשית רבה סט): למה נקרא שמה לוז, שכל מי שנכנס בה הטריף מצות ומעשים טובים כלוז; **ובנזר הקודש** כתב: אגדה זו מכוונת למה דאמרו (סנהדרין צז.): ההוא אתרא וקושטא שמיה ולא הוו משני בדיבורייהו, ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה. ואפשר שזה הוא עצמו מקום העיר לוז, ולא נתקיים בה אלא דובר אמת; ומעתה נראה דנעקר הר המוריה ובא ללוז, דהוא אתרא דשמיה קושטא שהוא מקור האמת, ומשם יצא יעקב ובא לחרן אצל לבן הארמי מקור השקר, וכל אנשי העיר היו רשעים, אמנם לא זז ממדת האמת ונשאר בבחינתו. ועל כן אילו היה נאמר מקודם **ויפגע במקום,** ואחר כך **וילך חרנה,** היה נראה שאחר כך עקר דירתו ודעתו מאתרא דשמיה קושטא, וקבע דירתו בחרן שהוא מקור השקר, ודרך העולם להתנהג כמנהג אנשי מקומו ומידותיהם, ולזה הקדים **וילך חרנה** ואחר כך **ויפגע במקום,** שגם אחר כך היה דבוק בקדושת המקום שיצא משם, ולא זז ממדת האמת אפילו כל שהוא. וזה לימוד דעת לדורות הבאים, שגם אם יהיו מסובבים בעלמא דשקרא, אל ינהגו כמנהג המקום הזה, אלא יהיו דבוקים במדת

האמת, ולא לזוז אפילו כל שהוא מדרכי האבות הקדושים.

(דברי יואל)

ויפגע במקום. הוא הר המוריה שקפצה לו הארץ (רש"י). גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ (כתובות ה.). הכוונה כי מעשה שמים וארץ שנבראו בששת ימי בראשית, יש להם גבול וקצבה, כדאמרו (חגיגה יג.): מן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה וגו'; אבל הצדיקים על ידי מעשיהם הטובים, יכולים לברוא ולחדש תמיד שמים וארץ חדשים, ולהמשיך השפעות הבאות מכוחם עד אין קץ ותכלה, בלי גבול וקצבה, כדאיתא בזוה"ק (הקדמה ה.): כשהאדם מחדש מילי דאורייתא, נעשים מחידושיו שמים חדשים וארץ חדשה; וזהו **ויפגע במקום**, שכל כך היה גדול כוחו של יעקב, שהיה יכול להמשיך ולהביא את קדושת המקום שהיה רוצה להגיע אליו אל המקום אשר הוא שם, שאין שום דבר ומקום מוגבל אצלו, ולא שייך אצלו ריחוק מקום, ועל כן בכל מקום אשר דרכה בו כף רגליו, היה נמצא ועומד אצל מקום הר המוריה.

(ג דסוכות רח)

ויפגע במקום. אין ויפגע אלא לשון תפלה (רש"י). יש בתי מדרשות שמתפללים שם ואינם נענים, כיון שהתפלות אינם עולים למרום, עד שיבוא אחד ויתפלל תפלה אחת כדבעי, ואז יעלה את כל התפלות שנשארו במקום שלא עלו. וזהו **ויפגע במקום**, שהתפלל ותיקן את כל התפלות מהמקום הזה.

(מושיען של ישראל ו' קלב)

ויפגע במקום. יש לדקדק על מה שנאמר 'ויפגע במקום', בלא להזכיר את המקום המדוייק שפגע בו. ואפשר שבא לרמז, שיעקב היה מתפלל תמיד על אותם שנשארו **במקום** הישן שהיה מקודם, ותמיד היה זוכרם לטובה, והיה מתפלל עבורם.

(ר' חיים מרדכי שטיינבערג ז"ל)

ויפגע במקום. יעקב תיקן תפלת ערבית, שנאמר: ויפגע במקום (ברכות כו:). לכאורה הלא 'ויפגע' הוא לשון הפצרה, ומורה יותר על לשון תפלה מאותם הפסוקים שלמדים מהם תפלת שחרית ומנחה, דתפלת שחרית ילפינן מוישכם אברהם בבוקר במקום אשר עמד שם (בראשית יט), ואין עמידה אלא תפלה, ותפלת מנחה ילפינן מוינא יצחק לשוח בשדה (שם כד), ואין שיחה אלא תפלה, ולמה תפלת ערבית הוא רק רשות. ונראה דלפעמים צריכים ללחוס עבור דבר שבקדושה, ולזה גופא צריכים גם תפלה, ואברהם כשתיקן תפלת שחרית יצא מחוץ לעיר, ששם לא היה צורך למלחמה, והיה סגי בבחינת אין עמידה אלא תפלה, וכן יצחק יצא לשוח בשדה ולא בעיר, אבל יעקב היה **ויפגע 'במקום'**, שהיה באיזה מקום בתוך העיר, והיה אז מצב שאם היה רוצה לומר דבר שבקדושה, היה צריך לערוך מלחמה עד שיוכל לפעול דבר אמת, ונמצא שתפלה זו תלויה בתנאי קשה, שצריך ללחוס עבורה, ולאו כל אדם יכול לקיים זאת, על כן לא רצו לקבעה חובה שיהיו צריכים תמיד ללחוס, דאולי יעזור ה' וימצאו איזה מקום טוב שאין צריך ללחוס שם, על כן נשארה רשות.

(דרשות)

ויפגע במקום. בגין דחמא יעקב ברוחא דקודשא דוחקא דגלותא באחרית הימים, עמד ותיקן להם תפלת ערבית (זוה"ק בראשית כג:). ובזה נבין למה לא תיקן יעקב תפלת ערבית בתורת חובה, כי חובה מורה על דבר המוכרח להיות, אבל תפלת ערבית נתקנה רק מפני הגלות, והגלות היה דבר התלוי בבחירה, ולא היה בה שום צד הכרח, כי לולא עוונותינו שגרמו לא היינו גולים, ומה שאנו נמצאים עדיין בגלות הכל הוא בסיבתינו, ממילא לא היה שייך אז לקובעה חובה, כיון שאילולא הגלות לא היה צורך בכל התפלה, ויעקב ראה כל זה רק ברוח הקודש, ומראה הנבואה ובחינת המחשבה אינו מכריח הבחירה. אבל עכשיו שכבר אנו נמצאים בזמן שבעבורו תיקן יעקב תפלת ערבית, מן הראוי לקובעה חובה בזמן הזה. והנה **בזוה"ק** (פנחס רלח) איתא: שהגלות היא בבחינת לילה; ולפי זה יובן למה כתיב אצל תפלת ערבית **ויפגע במקום**, שהוא לשון הפצרה ורבוי תפלה יותר משאר תפלות, כי כל הגורם לתפלה זו היה בחינת **כי בא השמש** בדורות האחרונים, ובעוונותינו הרבים עדיין לא זרחה השמש, ועדיין אנו נמצאים בבחינת לילה בחשכת הגלות, על כן באלו הזמנים מן הראוי להתאמץ בתפלה יותר.

(דברי יואל)

בשפתי צדיקים

סיפורי צדיקים, בביאור הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה

הרה"ק מראדזמין בא פעם לעיר אחת ונהרו אליו המון עם רב לקבל את פניו ואיש א' דחק עצמו הרבה ואמר לו הרה"ק מראדזמין "גיי צו אלע רוחות" ויתחלחל האיש והתחיל לבכות אמר לו הרה"ק: הלא זו ברכת יעקב ופרצת ימה וקדמה צפנה ונגבה.

מה פשעי ומה חטאתי כי דלקת אחרי

הגה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע כשהי' בלבוב באסיפה הראשונה בשנת תר"מ לעמוד בפרץ נגד "שומר ישראל" שאמרו להרוס יסודות היהדות באו אליו אנשים אחדים מהחבורה הזאת והציעו לפניו כי רק טובת ישראל הם דורשים ורוצים להנהיג תקנות טובות בהנהגת הקהל וכדומה, ואמר להם הרה"ק מצינו בתורה דלבן אמר ליעקב למה נחבאת לברוח ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה כו' ויעקב א"ל מה פשעי ומה חטאתי כי דלקת אחרי ולכאורה קשה הרי לבן אמר לו דברי אהבה וחיבה ויעקב משיב לו דברי קנטורין, אמנם נודע כי טבע הרע לשנוא את הטוב ולאהוב את הרע וכאמחז"ל לא לחנם הלך זרזיר כו' ויעקב בחיר שבאבות ומקור הקדושה ידע בנפשו כי לבן דבר אליו בשפתים דולקות אהבה שחפץ לשלחהו בשמחה ושירים וכדומה, ולכן שאל יעקב כמתמה מה פשעתי וחטאתי כי אתה דולק אחרי כ"כ ברשפי אש אהבה עזה כי נראה מזה שחלילה נתכלכלתי בחטא ח"ו ולכן אהבתני, גם אני תמה עליכם הרי זה כמה פניתם עורף להיהדות ושונאים אתם לנו, מה זאת חטאנו כי פתאום נהפכתם לאוהבים ומבקשי טובתינו.

ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים

בעת שהרה"ק ממאגלניצא זצללה"ה בא להרה"ק מקאזמיר זי"ע צוה רבינו הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע לבניו הצדיקים לשמש בסעודה של הרה"ק ממאגלניצא ושאל אותו הרה"ק ממאגלניצא מדוע צוה לבניו שישמשו ולא צוה למשמשים והשיב כי כן נכתב בתורה ושאל אותו היכן נאמר זה בתורה ואמר שכן פירש בפסוק ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים פירש"י לאחיו לבניו שהיו לו אחים נגשים לצרה ולמלחמה ובפסוק ויקרא יעקב לאחיו לאכל לחם פירש"י לאוהביו שעם לבן וקשה מפני מה פירש רש"י לעיל לאחיו לבניו וכאן פירש לאוהביו וכו' ועל כרחך שלשמש ללקט אבנים ראוי להשתמש בבניו אבל לאכול לחם ראוי לאכול עם אוהביו והוא דרך צחות.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

אסף אלקים את חרפתי. במה שנוהגין בשעת התנאים ובשעת החופה לשבור כלי, י"ל בדרך הלצה, על פי מאמר חז"ל (מד"ר בראשית עג, ה) על הפסוק אסף אלקים את חרפתי, כל זמן שאין לאשה בן, אין לה במי לתלות סרחונה, ומשיש לה בן תולה בו, וכששואלה בעלה מי שבר כלי זה, אומרת 'בנך'. **ולפי זה יש לומר דלכן שוברים כלי, להראות אשר מזה הזיווג יהיה דורי דורות ויולדו בנים, ואז אף אם תשבר פעם איזה כלי, לא יגיע לה נזק, כי תוכל לתלות בבנה.**

אמרי נועם, ליקוטים

ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם הצאן. יש לפרש בדרך צחות, כי על פי רוב הרמאי אין לו שלום, כי מי שיש לו עמו איזה משא ומתן הוא רוצה לרמות ומי יניח לרמות עצמו ויסבול וישתוק ויגרום לו מחלוקת הרבה, אמנם כמה פעמים הוא להיפך שמפורסם כל כך לרמאי עד שאין איש שירצה להיות לו עסק עמו, ועל ידי כן יש לו שלום כי דבר אין לו עם אדם, **וכן היה בלבן שלא מצא אפילו רועה צאן עד שהוצרך לשלוח בתו הקטנה עם הצאן. וזה שאמר שלום כי רחל בתו באה עם הצאן ודבר אין לו עם אדם,** וק"ל.

וידבר משה

למה נחבאת לברוח, ואשלחך בשירים וגו'. ואמר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, שהדבר קשה, שלבן ישלח אותו בשמחה ובשירים. אך הוא הדבר, כי יעקב נתחכם והיה כל היום בשדה, ועשה במחשך מעשהו, ולא ידע לבן מה הוא עושה שם. ובלילה בא אל ביתו, כאחד האנשים ההמונים, ואמר לו הבה את אשתי. על כן לא הבין לבן מה הוא, ודימה בנפשו, כי הוא כאחד מהם. אמנם, כעת כאשר אמר לו השי"ת ללבן השמר לך מדבר עם יעקב וגו', הבין לבן כי הוא עובד ה', וכל מעשהו במסתרים. על כן אמר לו לבן, **למה נחבאת לברוח. ר"ל למה עשית כל מעשיך בהחבא, ועל כן הוכרחת לברוח, ולמה לא הגדת לי כי אתה עובד ה' כי אז לא היית צריך לברוח, כי שלחתיך מעצמי בשמחה ובשירים, כי מה לעובד ה' בבית לבן, ודברי פי חכם חן.**

עשר צחצחות

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040

בעזה"ש"ת

קוֹל וְשָׂשׂוֹן בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים

ברכת מזל טוב

בחדרת קודש ובקול ורנן, נשגר בזה בשם אלפי אנשי שלומינו חברי קהלתינו הקדושה, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, אל כותל פני אבינו רועינו, עטרת תפארת ראשינו, נשיא אלקים בתוכינו

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

במקהלות ברכו אלקים על כל ברכה ושירה, זקנים עם נערים כל העדה המאושרה, כטוב לב המלך, צדיק כתמר יפרח, בעת משוש כלולת פרי קדם הילולים, ישמח צדיק בפרי מעלליו בנעימים

לרגל שמחת נשואי נכדו בסימן טוב ובמזל טוב

החתן המופלג בתורה יור"ש פרע"ח
הרב **חיים צבי** שליט"א
ממציריני תלמידי ישיבתינו הק' פק"ק קרית יואל

בן הגה"צ ר' **יוסף רוקח** שליט"א
חדב"ג - ורב דביהמ"ד בית חיים יעקב בשכונת ברך משה

בן הגה"צ **אבד"ק קאזלוב מאנסי** שליט"א
חתן הגה"צ **אבד"ק טערצאל** שליט"א
עב"ג הכלה המהוללה בתש"ק ותחי'

בת הגה"צ ר' **יעקב פייוויל זינגער** שליט"א
אב"ד אלכסנדר ווילאמסבורג

בן הגה"צ **אבד"ק וו"י אלכסנדר** שליט"א
חתן הגה"צ **אדמו"ר מסטריזשוב** שליט"א

וחתן הגה"צ ר' **יקותיאל טייטלבוים** שליט"א
בן הרה"צ ר' אלחנן חיים זצ"ל
חתן הגה"צ רבי יצחק מאשקאוויטש זצ"ל אבד"ק נייטרא וומסב"ג

ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל

יה"ר שהשמחה זו ישפע שפע רב לכל קהל עדתינו ולכל בית ישראל, עדי נזכה לקבל פני משיח צדקינו ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו, בב"א.

המברכים בקידה מול פני הקודש

הנהלת הקהלה

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, והנה הרב האלשי"ך זלה"ה מדקדק על הל' של לחם לאכול ובגד ללבוש שהוא מיתר, ופי' שביקש יע"א שיבנה בהמ"ק השלישי דאמרו חז"ל שעתיד ארץ ישראל להוציא גלוסקאות יפות וכלי מילת, וזה לחם לאכול דהיינו שיהי' תיכף ראוי לאכל ובגד ללבוש דהיינו תיכף מוכן ללבוש עכ"ד, וי"ל דהתפלל יע"א שיהיה הכל בהשגחה כמו שמצינו גבי המן שהי' יורד מן השמים שהי' בהשגחה איש לפי אכלו ולפי נשות ביתו הי' יורד להם, ובזה יובן ג"כ הא דאמרו חז"ל לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן דהנה אחז"ל [בתד"א] ג"כ עד שיתפלל האדם שיכנוס תורה במעיו יתפלל שלא תכנוס אכילה ושתי' יתירה בתוך מעיו וזה לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן דהיינו שירד המן להם רק כפי ההכרח בלבד לא פחות ולא יותר וזה שביקש שהמע"ה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו כדי שעי"ז למען דעת וגו' כי ד' הוא האלקים וגו' (מ"א ח') ולזה התפלל ג"כ יע"א ונתן לי לחם רק לאכול ובגד רק ללבוש דהיינו רק מה שאצטרך ומתי שאצטרך ועי"ז והי' ד' לי לאלקים כי זה מביא את האדם שקיבל ע"ע התורה והמצוה מחמת שרואה שהכל הוא בהשגחתו ית'.

(אך פרי תבואה)

☆

דורש טוב

ותלד בן ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה. צ"ב אמאי אמרה לאה "הפעם אודה" דוקא אחר שנולד יהודה ולא קודם.

ונראה על פי מה דאיתא בגמרא (ברכות לג:) **"ההוא דנחית קמיה דרב חנינא, אמר: האל הגדול הגבור והנורא והאדיר וכו'. אמר לו ר"ח: סיימתינהו לכולהו שבחי דמרך".** כלומר, שאסור לשבח את הקב"ה יותר מדאי שמא יאמרו שסיים שבחיה דמריה.

והנה ידוע מאמרם ז"ל (עירובין יח:) **"מקצת שבחו של אדם אומרים בפניו וכולו שלא בפניו"**, נמצא שאם הקב"ה שורה גם למטה, מותר לשבח אותו, משום שזהו כ'בפניו', ואין אומרים אלא מקצת שבחו, וא"כ לא יאמרו סיסים שבחיה דמריה הקב"ה, אבל אם נאמר שהשכינה שורה רק למעלה, אזי אסור להרבות בשבחיו, כדי שלא יאמרו סיימתינהו וכו'.

ואיתא שז' רשעים היו מאדם עד אברהם, והם גרמו שהשכינה עלתה עד לרקיע השביעי, וז' צדיקים היו מאברהם עד יהודה והם החזירו את השכינה שתשרה למטה. **נמצא** שקודם שנולד יהודה לא היו רשאין להרבות בשבחו של הקב"ה, מטעם דהוי כ'שלא בפניו' וממילא יכולים לומר כל שבחו, ואם ישבח אזי יאמרו סיימתינהו לכולהו שבחיה, **אבל משנולד יהודה** והשרה שכינתו למטה על הארץ, מותר להרבות בשבחים להקב"ה, כיון דהוי כ'בפניו' ואין אומרים כל שבחו בפניו, ולא יאמרו שסיים שבחיה דמריה. **ואתי שפיר למה דוקא אחר שנולד יהודה וירדה השכינה למטה, כאמור, אמרה: הפעם אודה את ה', ר"ל שתוכל להרבות בשבחים.**

דברי יהונתן

וצא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו וכו' ולבן בקש לעקור את הכל, דהנה זה מדת פשוטי העם כאשר יתן את בתו לת"ח והוא עודנו באבו מתהלך בצדקו על התורה ועבודה ולנסוע לצדיקי הדור הנה מתעורר נגדו היצה"ר לקומם חותנו עליו להטותו מדרכו, ומתחלה בא עליו בדברים רכים לפתותו אתה בני לא טוב לך שבת תמיד בית התורה ותפלה כל היום רק שים לבך גם על עניני עוה"ז אשר נכון להחיות נפש ביתך והוא גם הוא מצוה רבה וטוב תורה עם דרך ארץ וכדומה ראיות רבות מפיתוי היצר, והנה אמנם זה היה מדת לבן הארמי אשר רצה להטות את יעקב מדרך צדקתו אל עניני עוה"ז והחליף את משכורתו עשרת מנים כדי לטרוד את מחשבתו וזה שרמזו רז"ל אתה האברך המתפתה מחותנך צא ולמד מה מחשבתך ולמד ואל תשים לכך על הנ"ל כי מה ביקש לבן, שרק בקש בבקשה ליעקב אבינו לאמר הלא ארבעה נשים לך ואחד עשר ילדים ראה נא לפרנס אותם ואעפ"כ לא שמע לו כי רצה לעקור את הכל הוא הכל דקדושה בדבריו כנ"ל וכן נאמר ללבן השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע, ר"ל מהטוב שאתה אומר כי טוב תורה עם דרך ארץ כי זהו מגיע עד רע להעביר הצדיק צדקתו.

(תפארת שלמה)

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה: (כח, י)

רס"י - וַיֵּצֵא לֹא הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב אֶלָּא "וַיֵּלֶךְ יַעֲקֹב חָרָנָה", וְלָמָּה הִזְכִּיר יְצִיאָתוֹ, אֶלָּא מַגִּיד שֶׁיְּצִיאַת צַדִּיק מִן הַמָּקוֹם עוֹשָׂה רֹשֶׁם. שֶׁבְּזְמַן שֶׁהַצַּדִּיק בָּעִיר, הוּא הוֹדָהּ, הוּא זִיוָהּ, הוּא חֲדָרָהּ. יָצָא מִשָּׁם, פָּנָה הוֹדָהּ, פָּנָה זִיוָהּ, פָּנָה חֲדָרָהּ[א]. וְכֵן וַתֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם (רות א, ז), **הָאֲמוּר בְּנָעֳמִי וְרוּת:**

וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ:
(פרק כח פסוק יב)

וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. הֶרְאָהוּ בַּחֲלוֹם הַנִּבּוּאָה כִּי כָּל הַנַּעֲשֶׂה בָּאָרֶץ נַעֲשֶׂה עַל יַד הַמַּלְאָכִים, וְחִבֵּל בִּגְזֵרַת עֶלְיוֹן עֲלֵיהֶם, כִּי מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים אֲשֶׁר שָׁלַח ה' לְהִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לֹא יַעֲשׂוּ קְטָנָה אוֹ גְדוֹלָה עַד שׁוּבָם לְהִתְיַצֵּב עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ לֵאמֹר לְפָנָיו, הִתַּהְלַכְנוּ בָּאָרֶץ

מעשה חש"ב

א

וצ"ב הרי יצחק היה בבאר שבע, ואיך אפשר לומר פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה.

ואפשר לבאר עפימש"כ הרמב"ן עה"כ (פרק יב פסוק ז) 'ויעבור אברם בארץ ... ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה', וז"ל "והנכון שהיה קורא בקול גדול שם לפני המזבח את שם ה', מודיע אותו ואלקותו לבני אדם... וכן אמר הכתוב ביצחק כאשר הלך אל נחל גרר... ויקרא בשם ה'. ולא נאמר ביעקב כן, מפני שהוליד בנים רבים כלם עובדי ה', והיתה לו קהילה גדולה נקראת עדת ישראל, ונתפרסמה האמונה בהם" עכ"ל.

והנה לכאורה זה שאמר רבינו שיעקב לא היה צריך לקרוא בקול גדול את שם ה', מפני שהיה לו קהילה גדולה, ונתפרסמה האמונה בהם, זה היה אחר שחזר מבית לבן, והקים הי"ב שבטים, והיה לו קהילה גדולה, משא"כ קודם כשהיה דר עם אביו בחברון, היה קורא בקול גדול שם ה', ביחד עם אביו יצחק. ושוב כאשר היה יצחק כלוא בבית, המשיך יעקב לבדו לפרסם שמו יתברך.

ולפי"ז אפשר ליישב שכוונת רש"י שביציאת יעקב 'פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה', היינו רק על פרט זה של לקרוא בקול גדול את שם ה', דהרי יצחק היה כלוא בבית, ולא היה יכול לפרסם שמו יתברך, ומשיצא יעקב מבאר שבע, לא היה מי שיפרסם שמו יתברך. אבל חוץ מפרט זה היה יצחק הודה זיוה והדרה.

הרמב"ן כפשוטו

ביאור הכתוב לפי' רבינו

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע (כח י):

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע - מגורי יצחק היו בחברון, ושם קיבל יעקב את הברכות, ומחברון יצא לדרכו אל חרן. ואם כן למה נאמר ויצא יעקב 'מבאר שבע', הרי יצא מחברון. אלא שלפני שיצא לחרן, הלך קודם אל באר שבע לבקש רשות מה' לצאת מארץ ישראל לחרן[א]. ושם בבאר שבע שכב, וראה את מראה הסולם[ב], ושם ניתנה לו הרשות לצאת. ורק בבוקר יצא מבאר שבע **וַיֵּלֶךְ חָרָנָה** – שכיון שקיבל רשות מהקב"ה לצאת מארץ ישראל לחרן, כמו שנאמר: 'ושמרתיך בכל אשר תלך והשיבותיך אל האדמה הזאת', אז הלך לחרן, והגיע לחרן באותו יום שיצא מבאר שבע:

[א] כתב רבינו (לקמן פסוק יז) שמדברי המדרש (ב"ר סח ה) משמע שיצחק בירך את יעקב בחברון, ומשם יצא לדרכו. וכן מוכח מזה שבחזרת יעקב אל אביו כתוב שחזר לחברון, כמו שנאמר (להלן לה כז) "ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע היא חברון, אשר גר שם אברהם ויצחק". אלא שהלך לבאר שבע לבקש רשות מה' לצאת מארץ ישראל לחרן.

כדאיתא במדרש (ב"ר סח ה) "אמר רבי הושעיה, כבר כתיב (לעיל כח ז) 'וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם'. ומה תלמוד לומר 'ויצא יעקב מבאר שבע', אלא אמר [יעקב בלבו] אבא, בשעה שביקש לצאת לחוץ לארץ, מהיכן הורשה לו, לא מבאר שבע. אף אני, הריני הולך לבאר שבע, אם נותן לי רשות - הריני יוצא, ואם לאו - איני יוצא. לפיכך הוצרך הכתוב לומר 'ויצא יעקב מבאר שבע".

[ולכאורה צ"ב, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב 'ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ויפגע במקום וילן שם וגו' ויחלם וגו', שמשמע שכל זה אירע אחר יציאתו מבאר שבע ולא בבאר שבע. וצריך לומר שפסוק ראשון 'ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה', הוא כלל, ואח"כ בא הפרט, שהיה זה לאחר שפגע במקום ולן שם. כמו שכתב רבינו (פקודי פרק מ פסוק ב) שכן דרך התורה כשמתחיל לספר איזה ענין גומר הענין עד הסוף, ואח"כ חוזר לפרט.

אמנם רש"י מפרש שיעקב יצא מבאר שבע, שהרי בפעם האחרונה שנזכר מקום מגורי יצחק נאמר (לעיל כו כג) שהיה גר בבאר שבע. ובאמת קשה היה לרש"י, שמכיון שנאמר 'וילך חרנה', ודאי בכלל זה שיצא מבאר שבע. ואם כן למה נאמר "ויצא יעקב מבאר שבע", אלא שבא ללמד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה, הוא זיוה, הוא הדרה, אבל כשפנה הצדיק מן העיר פנה הודה זיוה והדרה. אמנם לפירוש רבינו, קמ"ל הכתוב 'ויצא יעקב מבאר שבע' שהלך קודם לבאר שבע לקבל רשות.

[ב] שם, בדעת רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא, רגלי הסולם היו בבאר שבע במקום אשר שכב שם, וראשו כנגד בית המקדש, ומה שאמר "אין זה כי אם בית אלהים", לא נאמר כלפי המקום שלן שם, אלא כלפי בית המקדש שראש הסולם כנגדו, ומה שאמר 'וזה שער השמים' כוונתו לבאר שבע שהוא מקום טוב לתפילה. ועיי"ש מה שמפרש בדעת רבי יהודה ברבי סימון, שיעקב לן בהר המוריה, ושם ראה הסולם רגליו בבית המקדש וראשו מגיע עד כנגד בית אל. ואמר כי המקום הזה שבו נראה הסולם הוא 'בית אלהים', ובית אל ששם היה ראש הסולם הוא שער השמים.

וְחִנָּה הִיא יוֹשֶׁבֶת וְשַׁלְוָה, אוֹ מְלֵאָה חֶרֶב וָדָם, וְהוּא יְצִוֵּה עֲלֵיהֶם לָשׁוּב לָדֶדֶת בָּאָרֶץ וְלַעֲשׂוֹת דְּבָרוֹ. וְהֶרְאָהוּ כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ נִצָּב עַל הַפֶּתַח, וּמַבְטִיחוֹ לְיַעֲקֹב בְּהַבְטָחָה גְּדוֹלָה לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא לֹא יִהְיֶה בְּיַד הַמַּלְאָכִים, אֲבָל יִהְיֶה חֵלֶק ח' וְיִהְיֶה עִמּוֹ 'תָּמִיד'[א] כְּמוֹ שֶׁאָמַר וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ. כִּי מַעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה מִשְּׁאָר הַצַּדִּיקִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ וְגוֹ'.

וַיָּבֹא אֱלֹקִים אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי בַּחֲלֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע:
(פרק לא פסוק כד)

מִטּוֹב עַד רָע. כָּל טוֹבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים רָעָה הִיא אֵצֶל הַצַּדִּיקִים, לְשׁוֹן רַשִׁ"י. וּפְשׁוּטוֹ, הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה אִם יָשׁוּב עִמְּךָ מִדַּרְכּוֹ, אוֹ פֶּן תַּפְחִידֵנוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ רָעָה אִם לֹא יָבֹא עִמָּךְ, כִּי אֲנִי צִוִּיתִיו לָשׁוּב אֶל אַרְצוֹ[ב]:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עָבַדְתִּיךָ וְאֵת אֲשֶׁר הָיָה מִקְנְךָ אִתִּי: כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרֹץ לָרֹב וַיְבָרֶךְ ה' אֹתְךָ לְרַגְלִי וְעַתָּה מָתַי אֶעֱשֶׂה גַּם אָנֹכִי לְבֵיתִי: (פרק ל פסוקים כט –ל)

וְאֵת אֲשֶׁר הָיָה מִקְנְךָ אִתִּי. אֶת חֶשְׁבּוֹן מְעוּט מִקְנְךָ שֶׁבָּא לְיָדִי כַּמָּה הוּא. לְשׁוֹן רַשִׁ"י. כְּלוֹמַר, אַתָּה יָדַעְתָּ כַּמָּה הָיָה מִקְנְךָ כְּשֶׁבָּאוּ אִתִּי. וְיוֹתֵר רָאוּי שֶׁיֹּאמַר וְאֶת מִקְנְךָ אֲשֶׁר הָיָה אִתִּי יָדַעְתָּ כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ טֶרֶם בּוֹאִי פָּרַץ לָרֹב[ג].
אוֹ נְפָרֵשׁ אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עָבַדְתִּיךָ, כִּי בְּכֹל כֹּחִי עָשִׂיתִי. וְיָדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר הָיָה מִקְנְךָ אִתִּי כִּי יָמִים רַבִּים הֵם. וְיָדַעְתָּ כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי, וַיִּפְרֹץ לָרֹב מְאֹד שֶׁלֹּא כְּבָרֶכְךָ כָּל הָאָרֶץ, רַק בִּרְכַּת ה' הִיא אֲשֶׁר בָּאתָ מֵעֵת בָּא רַגְלִי בְּבֵיתֶךָ, וְהוּא הַנָּכוֹן.

מעשה חש"ב

א מה שכתב רבינו הראהו ליעקב בחלומו שהוא יהיה מושגח בידי הקב"ה 'תמיד', והמשיך כי בזה מעלתו גדולה משאר הצדיקים. כדומתו כתב רבינו גבי אברהם אבינו, דכתיב ביה (בראשית יח יט) 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו'' שמפרש רבינו 'ידעתיו' מלשון ידיעה, וכוונת הכתוב לבטא בזה את ההשגחה המיוחדת והפרטית שזכה אברהם אבינו יתר על שאר הנבראים. וזה לשונו שם "אבל בחסידיו ישום אליו לבו לדעת אותו בפרט, להיות שמירתו דבקה בו 'תמיד' לא תפרד הידיעה והזכירה ממנו כלל וכו'". ונמצא שמדריגה זו שמצינו גבי אברהם אבינו חזרה ונשנה אצל יעקב אבינו.

אמנם יש חילוק ביניהם, דכאן גבי יעקב אבינו הכוונה הוא שלא היה מושגח ע"י מלאכי מעלה, כי אם ע"י הקב"ה בעצמו, ואילו גבי אברהם אבינו מחלק בין השגחה כללית לבין השגחה פרטית, ואברהם אבינו זכה להשגחה פרטית.

ב נחלקו רש"י ורבינו מהו שהוזהר לבן שלא לדבר עם יעקב 'מטוב עד רע', לפי רש"י 'מטוב' אפילו מה שנראה בעיניך לטוב, והטעם שהוזהר על כך, לפי שכל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים. אמנם דעת רבינו 'מטוב' הוא שיעשה לו טובה אם ישוב עמו, 'עד רע', שיעשה לו רע אם לא ישוב עמו וילך אך ארץ ישראל. והטעם שהוזהר לדבר אתו בענין זה, כי אני צויתיו לשוב אל ארצו.

העולה מן האימורין, שלפי רש"י הוזהר לבן שלא ידבר עם יעקב כלל, ולפי פירוש רבינו לא הוזהר לבן לדבר עם יעקב, אלא בענין זה שישוב עמו, או שלא ישוב עמו. אבל בשאר דברים לא הוזהר לבן מלדבר עם יעקב.

ואפשר לומר שלכן סובר רבינו שהוזהר לבן רק על ענין זה של לשוב עמו, ולא הוזהר לדבר עם יעקב שאר דברים, דהרי מצאנו בהמשך הפסוקים שלבן דיבר אתו קשות והוכיח אותו כמו שנאמר (שם פסוק כו) 'ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנב את לבבי ותנהג את בנתי כשביות החרב, למה נחבאת לברח וגו'', ולא מסתבר לומר שלבן עבר על ציווי של הקב"ה שלא ידבר אתו מטוב עד רע, אע"כ שהציווי היתה רק בענין זה של לשוב עמו.

ג לפי פירוש רש"י מבואר בפסוק ב' דברים שאמר יעקב ללבן: א. אתה ידעת כי בכל כחי עבדתי אצליך. ב. וכן ידעת כמה מיעוט צאן היה לך לפני שבאתי אליך ויפרץ לרוב. ולפי זה המשך הפסוק 'כי מעט אשר היה לפני וגו'', מפרש מה שכתב מקודם 'ואת אשר היה מקנך אתי'.

והנה לפי פירוש רש"י שיעקב אמר ללבן, כמה מיעוט היה המקנה לפני שבא אליו, היה צריך לומר 'את מקנך אשר היה אתי', משום שאין הדגש אצל מי היה המקנה, אלא כמה היה המקנה. [ואפשר לבאר כוונת רבינו שלכאורה לפירוש רש"י מיותר 'אשר היה אתי', שהרי כוונתו לומר שהיה מיעוט ונעשה לרוב, ואינו מוסיף שזה היה אצלו, ולכן היה צריך לכתוב 'ואת מעט מקנך מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרוב]

ד רבינו מבאר דתיבת 'אתה ידעת', מושך עצמו ואחר עמו, פירוש כאילו שהיה כתוב בפסוק ג' פעמים "ידעת". א. אתה 'ידעת' את אשר עבדתיך. ב. 'וידעת' את אשר היה מקנך אתי וגו', ג. 'וידעת' כי מעט אשר היה לפני' וגו'.

ולפי רבינו אמר יעקב ללבן ג' דברים: א. אתה ידעת כי בכל כוחי עבדתי אצליך [באיכות]. ב. וידעת כמה זמן עבדתי אצליך, שעבדתי אצליך הרבה שנים [זמן ארוך]. ולפי"ז א"ש למה נאמר 'אשר היה אתי', שזה מה שאמר לו שהרבה שנים עבד עם הצאן. ג. וידעת כמה מיעוט צאן היה לך לפני שבאתי ויפרץ מאד לרוב שלא כדרך הטבע [בכמות].

וועד קרן הבנין

דקהל ומוסדות
יטב לב ד'סאטמאר
בעיה"ק ירושלים תובב"א

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

יהודה אתה יודוך

מהררי ציון קרתא קדישא, נשגר ברכותינו בנהורא נפישא, לכבוד מע"כ ידידינו
האי מרגניתא טבתא, מלא מדע וחכמתא, מכבד את ה' בהונו, נודע בצדקת פזרונו,
ראש וראשון לכל דבר קודש, לבו בוער למען קרן הבנין דקהלתינו פה עיר הקודש.

הרבני הנגיד נש"ץ

מוה"ר **יודא ווערצבערגער** הי"ו

עומד לימין וועד קרן הבנין
דקהלתינו ומוסדותינו חק' פעיה"ק ת"ו

לרגל הכנס בנו לעול התורה והמצוות

הב' יניק וחכים, עדיו לשם ולתפארת, עוסק בתורה מתוך שקידה והתמדה, ה"ה

כמר **צבי ווערצבערגער** נ"י

ובכן יעלה יבוא בשירה וזמרה, הנה כי כן יבורך גבר מע"כ חותנו האי גברא הנודע לכל
באי השערה, גאון במדת החסד והצדקה לשם ולתפארה, בונה עולמות של תורה, נודע
שמו לשבח בנועם לבבו היקרה, חכמת אדם תאיר פניו בזיו הדרה, לו יאה שבח ושירה.

הרבני הנגיד המפואר,

מוה"ר **אברהם יודא ראזענבערג** הי"ו

מהיושבים ראשונה במלכות
לבנות את בית ה' אשר בירושלים ת"ו

תקרב רינתינו, לפני ה' אלוקינו, שירוה מע"כ ממנו ומכל יו"ח רב
נחת דקדושה, במדה גדושה, עדי נזכה בקרוב הימים, לתשועת
עולמים, ותחזינה עינינו, בביאת גואלינו, ומלכינו בראשינו,
במהרה בימינו אמן.

המברכים בברכת ציון וירושלים

וועד קרן הבנין

עיה"ק ירושלים תובב"א

מאמר המשך:

מדוע נענשה רחל אמנו?

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשתנו (בראשית ל"א, י"ט) **נאמר: 'ותגנוב רחל את התרפים אשר לאביה' וגו', ופירש רש"י הק' דנתכוונה להפריש את אביה מעבודה זרה. ויש לעיין בחקירה אלימתא: האם עברה רחל אמנו ע"ה על איסור גזילה במעשה זה; ובכלל יש לברר היטב ביסודות הלכה, האם מותר לאדם לגזול ולעבור על איסור גניבה וגזילה ע"מ להפריש את חבירו מן האיסור.**

עונשה של רחל אמנו בזוהר הק' וגדר כיבוד אב רשע

והנה, ב'זוהר' הק' (בפרשתן ח"א קס"ד.) מובא בזה"ל: "ואף על גב דרחל איהי עבדת לאעקרא ליה לאבוה מבתר ע"ז, אתענישת דלא רביאת ליה לבנימין" [נענשה שלא גידלה את בנימין], "ולא קיימא בהדיה שעתא חדא" [שלא עמדה עם בנימין אף שעה אחת], "בגין צערא דאבוה, אף על גב דאתכוונת לטב" וכו' עיי"ש. והחיד"א ב'שיירי ברכה' (יו"ד סי' רמ"א דין ד') ובספרו 'מדבר קדמות' (מערכת כ' אות ד') הביא את דברי הזוה"ק הללו.

אולם, מדברי הזוה"ק אינו מבואר שעברה על איסור גזילה, אלא שנענשה מחמת 'צערא דאבוה'. ובאמת יש להתבונן בזה טובא, הלא נחלקו רבותינו הראשונים אם יש חיוב כיבוד לאב רשע; דלדעת ה'רמב"ם' (הל' ממרים פ"ו הי"א) ועוד ראשונים, הבן מחויב לכבדו, וכן פסק מרן ה'מחבר' (יו"ד סי' ר"מ סעי' י"ח). אולם, לדעת ה'טור' (שם) ועוד ראשונים, וכן כתב ה'רמ"א' בשם י"א (שם), אינו מחויב לכבד אב רשע אא"כ עשה תשובה. ולכאורה לשיטתם קשה, מדוע נענשה רחל אמנו.

חילוקי הפוסקים בין חיוב כיבוד לאיסור צער

והחיד"א בספרו 'דבש לפי' (מערכת א' אות ל"ט) עמד בזה וכתב וז"ל: "ודע שבזוהר הקדוש אומר שנענשה רחל אמנו ע"ה על שגנבה התרפים מאביה ומתה ולא ראתה בנימין ע"ש, אף שנתכוונה להפרישו מע"ז, וגם משום פיקוח נפשות שלא ידע כי ברח יעקב אבינו ע"ה ויבא ויהרגם, והוא פלא. ומכאן משמע קצת כדעת הרמב"ם ז"ל דאף אם אביו רשע חייב בכבודו. ולהסמ"ג והטור י"ל דאינו חייב בכבוד אביו רשע, אבל לצערו אסור מיהא, והקב"ה מדקדק עם חסידיו ביותר, ולהכי נענשה רחל אמינו ע"ה עונש גדול", עיי"ש.

ובאמת, כבר כתב ה'ש"ך' (יו"ד סי' ר"מ סק"כ) דאף לשיטת הרמ"א שאינו מחויב לכבדו, מ"מ **אסור לצערו** עיי"ש, והיינו ממש כיסוד דברי החיד"א. ולכאורה מבואר מזה, דאף כדי 'להפריש מעבירה' אסור לצער את אביו.

וכן ביאר ה'מהר"ם שיק' (תרי"ג מצוות מצוה ל"ג) דלצערו אסור, והוסיף לבאר דזהו עצמו יסוד סברת הרמב"ם הסובר דמחויב לכבדם, וז"ל: "דהנה סברת הרמב"ם נ"ל אפילו לדעת הטור דאינו חייב במצוות כיבוד, מ"מ מודה הוא דאסור לצערו. דהנה קיי"ל ביבמות (כב:) ושם ברי"ף ובסנהדרין (פה.) דאין הבן נעשה שליח בית דין להלקותו את אביו או לנדותו, וכן כתב המהרי"ק בשורש

קס"ד דלצערו גרע. ולכאורה נראה דזה עצמו אם אינו מכבד אבותיו, זה עצמו צער הוא להם שאין הבנים מכבדים אותם, כמאמר שלמה המלך ע"ה (משלי י', א'): 'ובן כסיל תוגת אמו', וזה שייך בחייהם" וכו', עיי"ש.

ובספרו של החיד"א 'פתח עיניים' (ב"ק צד:) כתב גם כן כנ"ל, והוסיף במאמר המוסגר: "דלא היתה רחל אמנו ע"ה עושה תועלת להפריש אביה מע"ז, דכמה מיני ע"ז היה עובד, ואטו מפני שלא מצא תרפים יחזור בתשובה, והלא היה מושרש בע"ז וסטרא אחרא ויעשה תרפים אחרים" וכו', עיי"ש.

מחלוקת המדרש והזוה"ק ודברי המשך חכמה

ובהגהות 'יד שאול' (יו"ד סימן רמ"א סעי' ד') כתב דכנראה נחלקו הזוה"ק עם המדרש (ב"ר פרשה ע"ד אות ו'), דבמדרש מבואר, וכן כתב רש"י (בראשית ל"א, ל"ב), שנענשה משום שאמר יעקב 'עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה' (שם), ולכך מתה. ולפי"ז, אין ראיה לדברי הזוה"ק שנענשה משום שגנבה את התרפים, עיי"ש.

ולפלא הוא שבספר 'משך חכמה' ביאר על הפסוק הנ"ל 'עם אשר תמצא' וגו', בזה"ל: "שבן נח נהרג על הגזל ואינו קללה כלל, כן נראה לפי הפשט. אבל לפי המדרש מתה רחל מאותה קללה (רש"י), אע"ג שלא מצא, בכל זאת קללת חכם אפילו על תנאי אינו חוזר, כדאמרו ז"ל במכות (יא.) על יהודה ע"ש בתוספות" וכו', עיי"ש. ומבואר דרצה לפרש לפי הפשט ד'לא יחיה' הוא **'משום גזל'**, ויבואר להלן בעז"ה, אולם חז"ל לא למדו כן.

[ואגב, מה שכתב החיד"א בתו"ד שהיה בזה משום פיקוח נפשות דלא ידע לבן כי ברח יעקב, כ"כ ברשב"ם שם (בראשית ל"א, י"ט) על הפסוק 'ותגנוב רחל את התרפים': "שלא יגידו ויודיעו ללבן כי רוצה יעקב לברוח, כענין שנאמר (הושע ג', ד') 'אין אפוד ותרפים', כי 'התרפים דברו און' (זכריה י', ב'), רגילים היו לקסום בהם", עיי"ש, וכן כתב ב'דעת זקנים לבעלי התוספות' (שם). ויסוד הדברים מבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ו): "ומנין שהתרפים מדברים, שנאמר (זכריה י', ב') 'התרפים דברו און', לפיכך גנבתם רחל שלא יגידו ללבן שברח יעקב, ולא עוד אלא להכרית שם עבודה זרה מבית אביה" עיי"ש. ועיין שם ב'ביאור הרד"ל' (סקנ"ד) דאפשר שדרש כן ממה שנאמר (בראשית ל"א, כ') 'ויגנוב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי בורח הוא', שזה מוסב על גניבת התרפים דסמיך ליה, שעל ידי שנגנבו, נגנב לב לבן על בלי הגיד לו וכו' עיי"ש].

יישוב מעשה חזקיהו המלך ואברהם אבינו

עוד תמה החיד"א בספרו 'דבש לפי' (שם) על חזקיהו המלך, איך הותר לו לגרור עצמות אביו על מיטה של חבלים, ומבואר במסכת פסחים (נו.) שחז"ל הודו לו על כך, והלא מבואר בזוה"ק דרחל נענשה על צער אביה.

ובפשטות יש לומר, דאם אסור רק משום 'צער', לאחר מיתה לא שייך צער כזה כיון שכבר מת (אולם חיוב כיבוד שייך לכבדו גם לאחר מותו). אמנם החיד"א כתב שם דבר פלא, וז"ל: "ושמעתי מהרב מהר"י סג"ל שבספר בגדי אהרן כתב, דאברהם אבינו לא היה חייב בכבוד תרח, דג' שותפין באדם וכו' (קידושין ל:) ותרח ויתר חלקו שמסרו לנמרוד, עכ"ד. וה"ה אחז שויתר חלקו שמסרו למולך כמבואר בש"ס (סנהדרין סד:), אלו דבריו נר"ו. ואני עני נראה לי דהא דחזקיהו המלך ע"ה שרי, דהיה לאחר מיתה ונתכוון לכפרתו, וניחא ליה לאביו באותו עולם להקל עונשו, וכמ"ש", עיי"ש.

ואגב, ב'תפארת ישראל' (משניות פסחים פרק ד', בועז סק"ג) כתב: דבפשטות מוכח מהא דחזקיהו דהלכה כרמ"א בשם י"א בסימן ר"מ. מיהו, לרמב"ם ולרבנו יונה שם שסברו כרמב"ם דחייב בכבודו ובמוראו אף שאביו רשע גמור, נראה לי דהיינו דווקא בחייו; אבל לאחר מיתה, כיון דאפילו באב שאינו רשע הוי לפענ"ד רק מדרבנן, והא ראיה, דהרי אפילו מקלל לאחר מיתה לא היה חייב אי לאו דרביא קרא (סנהדרין פה:), להכי לא גזרו בזה, עיי"ש.

ובדברי רבותינו האחרונים מצינו נמי שהאריכו לדון ולפלפל, היאך הותר לאברהם אבינו ע"ה לנתץ ולשבור את צלמי עכו"ם של אביו תרח (כדאיתא בב"ר פרשה ל"ח סי' י"ג), והלא במעשה זה גרם צער גדול לאביו. ואכמל"ב.

המשך המאמר בגליון שבוע הבא אי"ה.

וועד קרן הבנין

דקהל ומוסדות
יטב לב ד'מאטמאר
בעיה"ק ירושלים תובב"א

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בערי יהוד"ה ובחוצות ירושלי"ם
קול ששון וקול שמחה

מהררי ציון קרתא קדישא, נשגר ברכותינו בנהורא נפישא, לכבוד מע"כ ידידינו עומד לנס עמו, מה טוב טעמו, מכבד את ה' בהונו, נודע בצדקת פזרונו, מופלג בכל מדה ומעלה, כתר שם טוב על גביו עולה, נעים הליכות ורב תבונה, שמו מהללים בשפתי רננה, כש"ת

מוה"ר

יוסף יודא
ארי' ארגעל

הי"ו

מהיושבים ראשונה במלכות
לבנות את בית ה' אשר בירושלים ת"ז

לרגל שמחת אירוסי בתו בשעטומ"צ

בסימן טוב וזמזל טוב

עב"ג החתן **משה פערל** ני"ו

בן ידידינו כש"ת הר"ר **אלטר מנחם פעדל** ני"ו אב"י במאנטריאל

וסנב"ת חמותו החשובה, אשה יראת ה' היא תתהלל

מרת ראזענבערג תחי'

אשת ידידינו הבלתי נשכח, האי גברא יקירא אשך עמד ליסין קהילתנו ומוסדותינו במסירות נפלאה, בונה ומקים עולמות של תורה, איש ירושלים, ה"ה

הרבני הנגיד המרומם

מוה"ר **יצחק ראזענבערג** ז"ל

ראש הקהל דקהלתינו חק'

תקרב רינתינו, לפני ה' אלוקינו, שירוה מע"כ מכל יו"ח רב נחת דקדושה, במדה גדושה, עדי נזכה בקרוב הימים, לתשועת עולמים, ותחזינה עינינו, בביאת גואלינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו אמן.

המברכים בברכת ציון וירושלים

וועד קרן הבנין

בעיה"ק ירושלים תובב"א

מעניינא דיומא

מאת הג"ר יחזקאל שרגא שטיין שליט"א מרבני כוללינו וומסב"ג

מעלת אמירת "ושמרו בני ישראל" וסגולת קדושת השבת

ידועה העובדה המפורסמת (המובאת בפסקי הסידור להגרא"ח נאה זצ"ל, בעל "קצות השולחן"), שהרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע שאל את הרה"ק 'בעל התניא' זי"ע, מדוע אין הוא נוהג לומר פסוקי "ושמרו" קודם תפילת שמונה עשרה של ליל שבת, היות ובשעה שישראל אומרים פסוקים אלו נעשה "יריד" בשמים. והשיבו בעל התניא, שגם על ידי סמיכת גאולה לתפילה נעשה יריד גדול בשמים, ואי אפשר להיות נוכח על כל הירידים כולם.

היוצא לנו מזה, שאמירת פסוקי "ושמרו" היא בחינת "יריד" רוחני נעלה. ופשוט הוא, שכאשר אדם הולך ליריד, יודע כ"א את ערכה וחשיבותה של הסחורה שבה הוא עוסק ללקט ולאסוף. ולעניינינו, יש לברר היטב מהי חשיבותם וסגולתם של פסוקים אלו בכלל, ומהי מעלתם המיוחדת לאומרם דוקא כאן בליל שבת קודש.

מקור הפסוקים בתורה וחמשת הזכירות שבשבת

פסוקים אלו מופיעים בתורה בפ' כי תשא (שמות ל"א, ט"ז–י"ז). והנה, בתורה הק' נזכרה מצוות השבת תריסר פעמים, ומתוכן חמש פעמים אנו מזכירים וקוראים במפורש במשך יום השב"ק, ואלו הן:

- **א. פסוקי "ויכולו"** (בראשית ב', א'–ג'): אותם אנו מזכירים שלוש פעמים בליל שבת – בתוך תפילת שמונה עשרה, לאחריה (בברכת מעין שבע), ובקידוש על היין של ליל שב"ק.
- **ב. פרשת "זכור"** שבעשרת הדברות (שמות כ', ח'–י"א): אותה אנו מזכירים בקידוש של יום שב"ק.
- **ג. פסוקי "ושמרו"** שבפ' תשא (שמות ל"א, ט"ז–י"ז): אותם אנו מזכירים שלוש פעמים – כאן קודם תפילת שמונה עשרה של ליל שב"ק, בתוך תפילת שמונה עשרה של שחרית, ובקידוש של יום שב"ק.
- **ד. פסוקי קרבן מוסף** שבפ' פנחס –"וביום השבת" וגו' (במדבר כ"ח, ט'–י'): אותם אנו מזכירים בתוך תפילת שמונה עשרה של מוסף (ויש הנוהגים לאומרם גם בבוקר קודם פרשת "איזהו מקומן").
- **ה. פסוקי פרשת המן** שבפ' בשלח – "ראו כי ה' נתן לכם השבת" וגו' (שמות ט"ז, כ"ט): אותם אנו אומרים בסעודה שלישית.

החידוש הנפלא שבפסוקי "ושמרו" - קשר של קיימא ונשמה יתירה

והנה, בפסוקי "ויכולו" וכן בפסוקי "זכור", מבואר שיום השבת הוא יום של **(א) קדושה (ב) וברכה**, וכלשון הפסוק ב"ויכולו" (בראשית ב', ג'):"ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו", וכן כלשון הפסוק ב"זכור" (שמות כ', י"א): "על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו".

אולם כאן, בפסוקי "ושמרו", נתחדשה נקודה נפלאה וחדשה במעלת השבת:

- **(א)** השייכות המיוחדת של יום קדוש זה לעם ישראל.
- **(ב)** היותו יום של קשר פנימי ואמיץ בין הקב"ה

לעמו ישראל, וכלשון הפסוק (שמות ל"א, י"ז): "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם".

- (ג) ועפ"י דרשות חז"ל למדים אנו מכאן את ענין ה"נשמה יתירה" שמקבל כל אחד מישראל ביום השב"ק, שעל ידה מתקשר ומתדבק עם הקב"ה ביום השבת.

ושורשם של שלושת הענינים הללו אחד הוא: דכיוון שהקב"ה חפץ להעניק את השבת במתנה לעמו ישראל, מוכרח הוא ליתן בנו תחילה את תוספת הנשמה של שבת. ובנתינה זו הוא מקדש אותנו, ודבר זה גופא מורה ומעיד על הקשר העצום והמיוחד הקיים בינינו לבין אבינו שבשמים. ובזה יובן היטב מדוע פותחים אנו את נוסח הקידוש של ליל שבת במילים **"ורצה בנו"**, כי נתינת השבת לעם ישראל היא תוצאה ישירה מן ה"ורצה בנו" – רצונו ואהבתו של המקום ברוך הוא בנו; ולפיכך, מתוך שרצה בנו, **"ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו"**.

הרחבת הדברים בדברי חז"ל - מתנה טובה מבית גנזיו

ולהרחבת הדברים וביאורם בעומק הענין: בפ' כי תשא מופיעים מספר פסוקים העוסקים במעלת השבת, ובגמרא במס' ביצה (טז.) דורשים חז"ל מפסוקים אלו שלושה לימודים ששורשם אחד. וזו לשון הכתוב (שמות ל"א, י"ג): "אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם **(א) לדעת כי אני ה' מקדשכם**". ודרשו חז"ל בגמ' (שם): אמר לו הקב"ה למשה, "משה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם".

ומסיקה הגמ' שם, שמה שנצטווה משה רבנו להודיעם אינו על עצם מצות השבת, אלא על ה"נשמה יתירה" – שהיא מתנה מיוחדת מבית גנזיו של הקב"ה, המקום שבו גנוזות הנשמות. ומתנה טובה זו ניתנה לישראל בצנעה, וכפי שלמדים חז"ל ממה שנאמר (שם): **"(ב) ביני ובין בני ישראל"**, שממנו משמע שיש בשבת סוד ודבר מיוחד השייך רק בינינו לבין הקב"ה. ולפיכך הוצרך משה רבנו להודיעם על כך, משום שכל הנותן מתנה טובה לחבירו בצנעה – צריך להודיעו. וענין זה של הנשמה היתירה מרומז בסוף הפרשה, דכתיב (שמות ל"א, י"ז): **"(ג) שבת וינפש"** – כיון ששבת, ווי אבדה נפש (נשמה יתירה).

סוף דבר: נתחדשו בפסוקים אלו שלושה ענינים נשגבים השלובים זה בזה:

- **א. "לדעת כי אני ה' מקדשכם"** – שצריך להודיעם שהקב"ה נותן להם מתנה טובה מבית גנזיו.
- **ב. "ביני ובין בני ישראל"** – שמכאן למדים שמתנה זו ניתנה לישראל בצנעה.
- **ג. "שבת וינפש"** – ענין הנשמה היתירה המאירה באדם ביום השבת.

ביאור עומק פסוקי "ושמרו בני ישראל"

בפסוק הראשון של פרשה זו (שמות ל"א, ט"ז) – "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם" – מצינו ארבעה יסודות וחידושים עיקריים הטעונים ביאור:

(א) ושמרו, (ב) לעשות, (ג) לדורותם, (ד) ברית עולם.

"ושמרו בני ישראל... לעשות את השבת"

ראשית יש להתבונן בתיבת "ושמרו": מהו לשון שמירה האמור כאן, וכי השבת צריכה שמירה? והלא עיקר מצות השבת היא השביתה וההימנעות מעשיית מלאכה. ועוד יש להבין מהו "לעשות את השבת" – איזו עשייה שייכת ביום השבת? ומלשון הכתוב "ושמרו... לעשות" משמע עוד, שהשמירה היא ההכנה והאמצעי כדי שנוכל לזכות ו'לעשות' את השבת. (וב'אור החיים הק' האריך לבאר בעניין זה י"ד מהלכים נפלאים).

- **עפ"י פשט (א) – שמירת חשבון הימים.**

שיזהר האדם למנות את הימים במשך ימי השבוע

כדי שלא יאבד את חשבונו, ועי"כ ידע בבירור מתי חל יום השבת. וזהו ביאור הכתוב "ושמרו את השבת" – שישמור ויזכור במשך ימי השבוע באיזה יום הוא עומד, כדי שיוכל בזמנו לעשות את השבת כהלכתה. (ומצוה זו מקיימים אנו בכל יום לאחר התפילה קודם אמירת "שיר של יום", והיא נכללת גם במצוות "זכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ', ח'), כדברי הרמב"ן שם). (אבן עזרא, חזקוני, אור החיים הק').

- **עפ"י פשט (ב) – הכנת צורכי שבת מבעוד יום.**

שיזהר להכין מבימות החול את כל הנצרך לו לצורך השבת, כדי שלא יבוא לידי מצב שיצטרך חלילה לחלל את השבת. וזהו "ושמרו" – שמירה והכנה לפני השבת, כדי שיוכל לעשותו ולענגו כראוי בזמנו (אבן עזרא, חזקוני).

- **עפ"י חסידות (א) – ציפי' לשבת ושביתה לשם מצוה.**

תיבת "ושמרו" היא מלשון "ואביו שמר את הדבר" (בראשית ל"ז, י"א) – עניין של המתנה וציפי'; שבכל ימות השבוע ימתין ויצפה האדם בכיסופים לבואו של יום השבת הקדוש (אור החיים הק', ועוד הרבה מספרי החסידות; ופירוש זה בלשון "שמירה" הובא גם בשם האריז"ל לגבי ענין אחר). וכן, שיום השבת גופי' יהיה אצלו לשם מצות שבת, ולא רק לשם מנוחה גופנית בעלמא – וזהו "לעשות את השבת", לעשותו לשם שבת קודש (אור החיים הק').

- **עפ"י חסידות (ב) – תוספת שבת ובריאת הזמן מחדש.**

להוסיף מחול אל הקודש, הן בכניסת השבת והן ביציאתה, שזו היא עצה וסייג של שמירה שלא יבוא ח"ו לידי חילול שבת – וזהו "ושמרו". ועי"כ מקיימים "לעשות את השבת", שכן במה שמוסיפים ישראל מחול אל הקודש, הם עצמם "עושים" את השבת (אור החיים הק').

ובספה"ק "בני יששכר" (מאמרי שבתות, מאמר ב' אות ז') מוסיף בזה בחינה גבוהה: שבמה שאנו מוסיפים ועושים את השבת, אנו מקיימים מצוות "והלכת בדרכיו" (דברים כ"ח, ט'); שכמו שהוא יתברך ברא ועושה את השבת, כך אנו "עושים" את השבת בזמן שאנו מוסיפים בו מחול אל הקודש. וזל"ק: "הבן הדבר, אשר השבת העיקרי כבר הוא נברא, ומה שאנו מוסיפין – אנחנו בוראים זמן מחדש".

- **עפ"י פנימיות (א) – שמירת הנשמה היתירה לזכות ליום שכולו שבת.**

לשמור את ה"נשמה יתירה" הנקראת בשם "שבת". דהנה בגמ' מס' ביצה (טז.) אמרו חז"ל על המתנה הטובה הנמצאת בבית גנזיו של הקב"ה – שהיא הנשמה היתירה כמסקנת הגמרא שם – "ושבת שמה", כלומר שהנשמה היתירה עצמה נקראת בשם "שבת". וכפי שנתבאר לעיל שעפ"י הגמ' במס' ביצה כל פרשה זו ניתנה לנו כדי להודיע את מעלת הנשמה היתירה הניתנת לנו בשבת, הרי שזהו ביאור הכתוב: "ושמרו בני ישראל את השבת" – את הנשמה היתירה הנקראת שבת; ועי"כ יזכו "לעשות את השבת" – היינו להגיע ולזכות לשבת העליון, יום שכולו שבת, שאי אפשר להגיע אליו אלא ע"י שמירת הנשמה היתירה כאן בעולם הזה במשך השבתות שבימי חיינו (אור החיים הק' בפירושו האחרון).

- **עפ"י פנימיות (ב) – המשכת השבת העליונה על ידי עסק התורה והעונג.**

כעין זה נתבאר, שעל ידי שישמור את הנשמה היתירה הנקראת שבת, יזכה "לעשות את השבת" – להמשיך לכאן, לעולם הזה, את הארת השבת העליונה. וז"ל האלשיך הק': "והוא כי שבת אינו רק העדר חילול שהוא המונעם מעשות מלאכה, כי אם לעשות בו דברי קדושה כעסק תורה ומצות, ועניני קודש ועינוג אותו לשמו. עי"כ שורש אור השבת עצמו למעלה – שממנו אור הנפש יתירה בא אל האדם – מתרבה ומתגדל, כאילו פועל עשייה באיכות קדושת השבת עצמו, וזהו 'ושמרו' וכו' 'לעשות' וכו'".

וכן מובא בספר "אור יקר" להרמ"ק (כרך ט"ו עמ' קל"ד): "ושמרו בני ישראל" – את הנשמה יתירה, ועי"כ יזכו לשכינה הקדושה הנקראת שבת; ועל ידי מה יזכו לנשמה יתירה, על ידי "לדורותם" – על ידי שהם עושים דירה נאה בליבם להיות מעון לשכינה.

"לדורותם" - קיום בכל מצב, והכנת דירה נאה

- **עפ"י פשט:** שיקיימו ישראל את מצות השבת בכל שבת ושבת לדורי דורות, ואפילו בזמן שהם שרויים בגלות (אברבנאל).

- **עפ"י פנימיות:** בזוהר הק' בכמה מקומות דורשים חז"ל ממה שנכתב בתורה "לדרתם" בכתיב חסר (בלא ו"ו), שהכוונה היא ל"דירה נאה" – מלשון דירה. ובזה גופו מצינו בזוהר הק' שתי דרשות עמוקות:

א) **דירה נאה בבית:** כפשוטו, שתהא הדירה נאה ומסודרת לכבוד שבת – בשולחן ערוך, מנורה דולקת ומיטה מוצעת. וכאשר נמצאים תיקונים אלו בבית, אומרים המלאכים היורדים עם השכינה (שהיא הנשמה היתירה): "לית דין אתר הדיוט, אלא אתר דרעוא ביה מן קדם הוי" (אין זה מקום של הדיוט, אלא מקום שיש בו רצון מלפני ה'). **ואילו** בבית שאין מתוקנים בו תיקונים אלו בליל שבת, האושפיזין העליונים אומרים: "לאו איהו דירה דישראל", דכתיב "ושמרו... לדורותם" – לשון דירה (תיקוני זוהר, סוף תיקון כ"ד; וכעין זה בזוהר חדש, רות עמ' פ"ה).

ב) **דירה נאה בלב ובאיברים:** לעשות דירה נאה לנשמה היתירה היורדת אלינו ביום קדוש זה לתוך ליבנו. וזו לשון התיקוני זוהר בתחילת תיקון מ"ה: "זכאה איהו מאן דעביד לון דירה בשבת בתרי בתי ליבא, ואיתפני מתמן יצר הרע דאיהו חילול שבת" (אשרי מי שעושה להם דירה בשבת בשני חדרי הלב, ומתפנה משם היצר הרע שהוא בחינת חילול שבת). ועוד איתא בתיקון ו' (הובא בראשית הכמה, שער הקדושה פרק ז', ובספרו תוצאות חיים אות צ'): "זכאה איהו מאן דמתקן לה דירה נאה בליבה, וכלים נאים באיברים דיליה, ואשה נאה דאיהי נשמת, דבגינה שריא שכינתיה עלאה דאיהי נשמת כל חי עליה". כלומר, כדי שתוכל הנשמה הקדושה לשרות עליו בשבת, יראה שיהיו גופו ונשמתו במשך כל ימות השבוע כלי מוכן וטהור לקבל קדושה עליונה זו.

[ולענ"ד נראה, ששני המהלכים שבזוהר הקדוש אינם חולקים זע"ז כלל, אלא משלימים הם: מצד הנשמה היתירה שתוכל לשרות בתוכנו – צריך להכין לה "דירה נאה" בליבנו; ומצד השכינה הקדושה הנקראת שבת קודש שתשרה בביתנו – צריך להכין לה את הבית בתיקוני השבת: נר, מיטה ושולחן].

"ברית עולם" - קשר וייחוד בין הבורא לעולמו ולעמו ישראל

- **עפ"י פשט:** ברית היא קשר אמיץ בין שני צדדים, וכאן היא קשר בין "עולם" לבין הקב"ה – וזהו "ברית עולם". ואיך שייך קשר בין עולם גשמי לבין הקב"ה, אלא הכוונה היא לברית וקשר בין כלל ישראל השוכן למטה בעולם הזה, לבין הקב"ה בורא עולם. ובספר "העמק דבר" (פירושו של הנצי"ב עה"ת) בסוף פ' אמור (ויקרא כ"ד, ח') לגבי "ברית עולם" הנאמר אצל לחם הפנים, כתב שהברית שבינינו לבין הקב"ה היא, שאנו שובתים ממלאכה ביום מנוחתו, והוא יתברך משפיע עלינו שפע וברכה ביום קדוש זה.

- **עפ"י פנימיות:** ידוע שבשב"ק הוא הזמן שבו הקב"ה מתייחד עם השכינה הקדושה ועם עמו ישראל, וכפי שמבואר בזוהר הק' שאנו אומרים קודם תפילת ערבית של שבת: "רזא דשבת דאיתאחדת ברזא דאחד" וכו' (זוהר ח"ב קל"ח). ומבואר במפרשי הזוהר שם, שמקור העניין הוא ממה שנאמר כאן "ברית עולם" – שהקב"ה מתקשר ומתייחד בעולם התחתון, ובעיקר בעמו ישראל.

- **עפ"י דרך העבודה:** בספר "יושר דברי אמת" (אות מ"ז) מבאר: ש"ברית עולם" פירושו יחוד; והכוונה היא שעם ישראל דבקים וחושקים רק לרצון אחד – להידבק בה' אחד – ודבקות זו מאחדת ומקשרת את השי"ת עם ברואיו. ומסיים שם: "והבן מאוד כי זהו אמיתת עניין שבת כמבואר בזוהר הק'".

- **עפ"י אגדה:** על ידי שמירת שבת יזכה האדם לחיי העולם הבא, וזהו "ברית עולם" – ברית כרותה ומובטחת שיזכה לעולם הבא (אור החיים הק' שם).

ביאור עומק פסוק "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם" וגדר "שבת וינפש"

בפסוק השני של פרשה זו נאמר (שמות ל"א, י"ז): "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש".

"ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם"

- **עפ"י פשט:** במה שבני ישראל שומרים את יום השבת קודש, הרי זה אות ועדות לכל באי עולם על חידוש העולם ובריאתו יש מאין על ידי הקב"ה – והיינו המשך הכתוב: "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ" וגו' (העמק דבר).

- **עפ"י פירש"י:** ברש"י הק' לעיל (שמות ל"א, י"ג, על פסוק "כי אות הוא ביני וביניכם") כתב, שהשבת היא אות על הקשר האמיץ שבין הקב"ה לעמו ישראל, בכך שהקב"ה העניק לנו יום שבו הוא עצמו שובת, כדי שיהיה גם לנו יום של שביתה ומנוחה. וז"ל: "אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה" (וכעי"ז איתא בפרקי דרבי אליעזר פי"ח). ולכאורה כן היא גם כוונת הפסוק כאן לפי פירוש זה.

ולפי"ז יש לפרש את המשך הפסוק – "כי ששת ימים עשה ה'" וכו' – שהוא נתינת טעם על עצם מציאותו ומהותו של יום השבת, לבאר מהו שבת, ואינו ביאור מדוע נקרא יום השבת בשם "אות".

הרחבת הדברים: כלומר, יום השבת הוא יום מנוחתו של הקב"ה כביכול, והוא ית' חפץ שבניו בני ישראל, הקרובים אליו, ישתתפו עמו ביום מנוחתו. משל למה הדבר דומה: לגביר עשיר ההולך לנפוש במקום מרגוע ומנוחה ונוטל עמו את ידידו האהוב; אותו ידיד אינו נמצא שם רק כדי לנפוש לעצמו, אלא כדי לשהות בצוותא חדא עם הגביר העשיר. זוהי מהות מצבנו ביום השב"ק – המנוחה שלנו ביום זה נועדה כדי להידמות אליו ולהיות קרובים ודבקים בו יתברך.

אגב: בספר "**המלבוש לשבת ויו"ט**" (מזידיטשוב, פ' כי תשא) כתב, שבדברי רש"י אלו יש רמז לדברי הזוהר הק' בפ' תרומה (זוהר ח"ב קל"ה.), שעניין אמירת שבח "א'ל אדון" וכו' בשבת הוא סוד "אותיות רברבין" (אותיות גדולות). כלומר, שבימות החול אומרים אנו "א'ל ב'רוך ג'דול ד'עה" וכו' – לכל אות יש תיבה אחת בלבד, ולפיכך נקראות אותיות אלו "אותיות זעירא"; ואילו בשבת קודש היא מדרגה עליונה של "אותיות רברבין", ולפיכך יש לכל אות שורה שלמה בת כמה תיבות. וזהו עומק כוונת רש"י באומרו: "אות גדולה היא בינינו" ודפח"ח.

וכדברים האלו מצינו בגמ' מס' עירובין (צו.) לענין שבת לאו זמן תפילין היא, וכתב שם רש"י: "ימים שישראל צריכין להעמיד אות על עצמן להכיר שהם מחזיקים בתורתו של הקב"ה; יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות בין הקב"ה לישראל, דכתיב 'כי אות היא ביני וביניכם'". הרי מפורש בדבריו שמהות ה"אות" היא על הקשר המיוחד שלנו עם הקב"ה, ולא על עצם בריאת שמים וארץ.

- **עפ"י פנימיות:** הפירוש הוא כיסוד דברי רש"י, אלא שנתינת השבת לישראל אינה רק נתינת היום עצמו לישראל, אלא שבשבת מקבל כל אחד מישראל קדושה עליונה הנקראת "**נשמה יתירה**". מתנה זו העניק לנו הקב"ה, והיא ה"אות" והקשר שבין הקב"ה לישראל. וז"ל **הרמ"ע מפאנו** (שו"ת רמ"ע מפאנו, תשו' ק"ח): "האמת הברור במהות האות הזה הוא – מתן שכרן של קדושות אלו, שהן גופן אות; לא אמרו שיש בהן אות, אלא קדושתן היא עצמה אות, דלא עביד לאיגלויי אי לאו דאמר ליה רחמנא למשה 'לך והודיעם', ואין לנו בזה מתן שכר גדול מנשמה יתירה ותוספת קדושה הנתונה באדם".

וכעין זה ביאר האוה"ח הק' (במהלכו האחרון) עפ"י הגמ' מס' ביצה (טז.): שכאן מרומזת נתינת הנשמה היתירה לעם ישראל, וזהו "ביני ובין בני ישראל", המרמז על עניין של צנעה – שתוספת נשמה זו ניתנת בצנעה; ומטעם זה הוצרך משה רבנו להודיע מתנה טובה זו לעם ישראל. ומפרש האוה"ח הק' את הפסוק עד"ז: "**ביני ובין בני ישראל**" קאי אלמעלה, על תיבת "ושמרו" שבפסוק הקודם, ששם מרומזת הנשמה היתירה; ואילו "**אות הוא לעולם**" קאי אלמטה – כלומר, לבאי עולם, שכאשר ישאלו מהו ענין השבת, אל תאמר להם את סוד הנשמה היתירה, כיון שהוא ענין של צנעה שביני לביניכם, אלא

להם תאמר שהשבת היא אות ועדות על בריאת שמים וארץ ("כי ששת ימים" וגו').

נפקא מינה בין המהלכים הללו

(א. מיהו האות, ב. על מה הוא מעיד):

• **עפ"י פשט:** (א) שמירתן של ישראל את השבת היא האות; (ב) והיא מעידה על בריאת שמים וארץ.

• **עפ"י פירש"י:** (א) עצם נתינת יום השבת לישראל היא האות; (ב) והיא מעידה על הקשר האמיץ הקיים בין הקב"ה לישראל.

• **עפ"י פנימיות:** (א) נתינת הנשמה היתירה ותוספת הקדושה לישראל היא האות; (ב) והיא מעידה על הקשר הפנימי שבין הקב"ה לישראל. [ובאוה"ח הק' פירש שהאות כאן כלפי מטה – "כי ששת ימים" וכו' – מכוון כלפי באי עולם, שלהן אין לגלות את עניין הנשמה היתירה; ולכאורה פירוש זה הוא על דרך אגדה ואינו כפשוטו].

"שבת וינפש" - עומק המנוחה והשבת הנפש

• **עפ"י פשט:** מצינו בפסוקי התורה ג' לשונות של מנוחה אצל הקב"ה כביכול ביום השבת:

א) בפרשת "ויכולו" כתיב (בראשית ב', ב'): **"וישבות** ביום השביעי".

ב) בפרשת "זכור" שבעשרת הדברות כתיב (שמות כ', י"א): **"וינח** ביום השביעי".

ג) וכאן כתיב (שמות ל"א, י"ז): **"וינפש"** .

ביאור שלושת השלבים הללו:

"שביתה" פירושה שאינו עוסק במלאכה עוד; **"מנוחה"** פירושה לא זו בלבד שאינו עוסק עוד במלאכה, אלא שהוא גם נח, והוא בבחינת "קום ועשה" מצב של מנוחה ומרגוע; ואילו **"וינפש"** הוא כבר שלב נוסף וגבוה יותר, הבא כתוצאה מן המנוחה – שחוזרת נפשו אליו, כלומר, נפשו וכוחו שהניח והשקיע בתוך המלאכה חוזרים אליו. משל למה הדבר דומה: לאדם שעמל וטרח הרבה; בתחילה הוא פוסק ממלאכתו ("שביתה"), לאחר מכן הוא נח ("מנוחה"), ובמשך זמן המנוחה הוא מקבל את כוחות נפשו בחזרה ("וינפש").

וכ"כ רש"י כאן: "כל לשון נופש הוא שמשיב נפשו ונשמתו בהרגיעו מטורח המלאכה".

הרחבת הענין ע"פ חסידות: האדם העמל במלאכה מכנים לתוכה את חיותו ואת חלקי נפשו, ולפיכך נשאר הוא מותש ובלי חיות לאחר עבודה קשה. וע"י שמקבל אח"כ תענוג ושמחה מעבודתו, אותו תענוג משיב אליו את החיות שהניח בתוך העבודה [וזהו הסוד של נחיצות קבלת "גוט ווארט" – מילה טובה והערכה – על פעולה שאדם עשה, או קבלת שכר וממון בעבור המלאכה, שגם הם מהווים השבת חיות לבעל המלאכה]. וכביכול כלפי מעלה, ביום השב"ק חוזרים ומשתוקקים אליו יתברך כל הנבראים כולם, והשתוקקות זו גורמת תענוג גדול למעלה, ועי"כ כביכול יש ענין של השבת וחזרת נפש (לקוטי תורה, פרשת ויקהל דף פ"ז ע"ד, ועוד).

• **עפ"י דרשות חז"ל:** "וינפש" – כיון ששבת, "וי אבדה נפש" (ביצה שם), ויובן עומק הענין עפ"י פנימיות.

• **עפ"י פנימיות:** ביום השבת הקב"ה העניק נפש רוחנית וחיות לכל הבריאה כולה. וזו לשון **האור החיים הק'** בפ' בראשית (בראשית ב', ב', על פסוק "ויכל אלהים"): "אבל משמעות פשט הכתוב, דנתכוון לומר 'וינפש' פירוש נשפע שפע החיוני בכל הנבראים, כי קודם שבת לא היה נפש לכל הנבראים". ועפ"י יסוד זה מבאר האוה"ח הק' את לשון הכתוב "ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו" – דייק ביום השביעי, שגם בעצם יום השבת היתה בריאה, דהיינו בריאת החיות והנשמה הפנימית של כל הבריאה כולה. וכן מבואר בדברי **האלשיך הק'** בפ' כי תשא על פסוק "וינפש".

סוף דבר: בשורש הדברים, כל ג' המהלכים הללו ענין אחד הם: על ידי המנוחה כביכול, הכתיב הכתוב כלפי מעלה ענין של השבת הנפש ("וינפש"); והארה זו גרמה לכניסת נפש וחיות רוחנית לתוך הבריאה כולה, שעל ידה קיבל העולם חיות להתקיים ולהמשיך הלאה; ומכוח זה, כדוגמת שלמעלה, מקבל גם כל אחד ואחד מישראל תוספת נפש ("נשמה יתירה") ביום קדוש זה.

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040

בס"ד

קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁ"ע אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ
וְיִתֵּן לְךָ אֶת בִּרְכַּת אַבְרָהָ"ם לְךָ וּלְזַרְעֲךָ

ארשת שפתינו בקול נעים גילת ורנן בשם כל קהלא קדישא אהובים וברורים אל מול פני אחד הוא אַבְרָהָם
ברוך חסדו ואמיתו, איש יקר רוח אהוב על הבריות, מתנהג בנימוסין במדת החסד כראוי לזרעו של אַבְרָהָם
רב פעלים מקבציאל לטובת הכלל והפרט בכל עת ובכל זמן, ומקבל פני האורחים בספר"י כביתו של אַבְרָהָם
הוגה בשעשועי אורייתא, קובע עתים בתדירא, בביהמ"ד לעסוק בעסק אתוותא, רם כי לך הודע, וישכם אַבְרָהָם
משובח בצדקת פזרונו לאלפים הכל ישבחוהו על עזרתו בקודש, במדש הגדש, מכל אשר נתן אלקים לאַבְרָהָם
יקר רוח מאד נעלה, נזר הפעלים למען החיים והמתים בתוכני "חברה קדישא" דקהלתינו הק', וַיְהִי ה' אֶת יְהוֹשֻׁעַ
הנודע בפעולותיו הכבירים למען מקום מנוחת קדשו של רבינו משה איש האלקים בק"ק אוהעל יצ"ו, הָקִים יְהוֹשֻׁעַ
ותיק ועושה חסד לאלפים, עומד בלבו ובנפשו הטוב בנהלהת "גמ"ח שערי טובה", לעזור ולהושיע וַיָּקֶם יְהוֹשֻׁעַ
שם לבו ונפשו להרבות אורה ושמחה בין תושבי עירינו בעת שמחתם "בשלות הנפש", להחיות עם רב הָחֱיָה יְהוֹשֻׁעַ
על זאת שבחו אהובים ורוממו, על מעשיו הברוכות במסירת נפלאה הכלל והפרט, בַּיּוֹם הַהוּא גִּדֵּל ה' אֶת יְהוֹשֻׁעַ

ברגשי חדוה ששון וגילה, רינה וצהלה, הננו מביעים ברכת מזלא טבא וגדיא יאה על ראש ידידינו
הנעלה, וידיד כל בית ישראל עם סגולה, הנודע לשם ולתהלה, בנועם פעולותיו ביושר מסילה

איש האשכולות ועמוד העסקנות

הרבני הנגיד המפואר
מוה"ר

אברהם יהושע הכהן גלאנץ

הי"ו

מגדולי עסקני קהלתינו הק'
ותומכי' ברוח נדיבה

מהנהלת חברה קדישא דקהלתינו הק'

יו"ר גמ"ח שערי טובה דקהלתינו הק'

מזלא טבא לרגל תת ה' שמחה במעונו, ששון ושמחה בארמונו, רוממות קל בגרונו

שמחת נישואי בתו תחי'

סימן ומזל טוב, שמחה ונחת לרוב!

עב"ג החתן המהולל בתשבחות, בתורה וביראה לו עשר ידות
כמר **משה** נ"י
בן האי גברא יקירא, מוכתר בכתר שם טוב, כש"ת
מוה"ר **יואל לאוב** הי"ו

וצו את יהוש"ע וחזקהו ואמצהו:

בהאי עידן חדותא נביע מזמור לתודה על רוב חסדו ותפארת
פעליו אשר גומל תמיד בכל עת חמן למען הצלחת ופריחת
קהלתינו הק' בעצה ומעש בתמיכה הגונה ברוח ובגשם

אשריך ואשרי חלקך! שכרך הרבה מאוד!

מן דבשמיא יהון בסעדיא, תמיד בכל יומיא, ויברך בכל אילין מליא, דתליא במזליא, ובכל כלל ובכל פרט
זכה יזכה לראות דורות ישרים, כולם אהובים וכולם ברורים, ויהיו בניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו
לא ימוש ממך ברכה המשולשת בתורה, בהרחבת הדעת דקדושה, עדי נזכה לראות בשמחתן וישועתן בקרוב

המברכים בשמחה רבה
הנהלת הקהלה

חוקים להורותם
הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

בפרשתן "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו"
וברש"י שלקח מהאבנים וישם אותם מראשותיו.

האיך לקח יעקב האבנים ביום טוב הרי הוי טלטול מוקצה?

יציאת יעקב מבאר שבע היה ערב פסח

בספר תפארת יהונתן כתב שיציאת יעקב אבינו מבאר שבע היה בערב פסח, ותפילת ערבית שתיקן היתה תפילת ערבית של ליל ראשון של פסח, ובאותו הלילה אמר הקב"ה לעקב אבינו (בראשית כ"ח ט"ו) "והנה אנוכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך", והוא סימן לבניו שאותו הלילה יהיה "ליל שימורים".

קושיא מ"טלטול מוקצה"

ומקשים העולם דלפי דבריו אם כן העובדא ד"וישכב במקום ההוא" היה בליל פסח, ואם כן קשה האיך לקח האבנים ביו"ט, הא אבנים מוקצים הם, ומוקצה אסור בטלטול, ואין לומר שהכינם מערב יו"ט מבעוד יום, דהרי רש"י כתב ששקעה עליו חמה שלא בעונתה בכדי שילין, זאת אומרת שרק כששקעה החמה התעכב ללון שם, ומבעוד יום עדיין לא היה בדעתו שילין שם ויצטרך לטלטל האבנים.

ובחת"ס (תורת משה) כתב דזה היה בליל שבת, ויעקב התפלל תפילת ערבית דשבת, ועי' דברי יואל (עמ' נ"ב) מה שהאריך בדבריו, האיך יעקב הלך בשבת מחוץ לתחום.

טלטול מוקצה לצורך שמחת יו"ט

ויש לתרץ דאף דמוקצה אסור ביו"ט, אולם לצורך שמחת יו"ט הותר טלטול מוקצה, וכמו כן יש לומר דכיון דירא מחיות רעות, אם כן טלטול האבנים בכדי לשמרו מהם, נחשב בגדר "שמחת יו"ט", ומותר טלטולם, דכל זמן שחושש מהם חסר שמחת יו"ט.

עי' תוס' (ביצה ח'. ד"ה אמר) דלכן מסלקין אפר הכירה ביום טוב לאפות פשטידה אף דהוי מוקצה, כיון דמוקצה אינו אסור לטלטל ביום טוב בשביל אוכל נפש ושמחת יום טוב, וכן פסק הרמ"א (סי' תק"ט ס"ז), אולם יש לפקפק בתירוץ זה, א. דדעת הפמ"ג דטלטול מוקצה שהותר לצורך יו"ט, זהו רק כשהוא לצורך אוכל נפש ושמחת יו"ט, כגון שיש אבנים בתנור וצריך להוציאם בכדי שיוכל לאפות לצורך יו"ט, אבל צורך שמחת יו"ט לחוד לא התירו, וכאן אצל יעקב אבינו זהו רק לצורך שמחת יו"ט, ב. וכן יש לפקפק דההיתר לצורך יו"ט הוא רק ב"טלטול מוקצה" ולא בהשתמשות במוקצה, וכאן היה משתמש במוקצה, דהניחם שם לצורך שמירה.

טלטול מוקצה במקום חשש היזק

ויש לתרץ עוד דהא מותר לטלטל מוקצה בכדי

למנוע היזק, לפי זה מסתבר דכמו שמותר לטלטל המוקצה שלא יוזקו בהם, הוא הדין דמותר לטלטל מוקצה בכדי שלא יוכלו להינזק בדבר אחר, ולכן היה מותר לטלטל האבנים לצורך שמירה שלא ינזק.

עי׳ רמ"א (סי׳ ש"ח סעי׳ ו׳) דכתב לגבי כלים שנשברו דמוקצים הם, דאם נשברו במקום שיכולים להזיק, כגון כלי זכוכית שנשברו על השולחן או במקום שהולכים, דמותר לטלטל השברים בכדי לפנותן שלא יזקו בהם ע"כ, אלא דהמשנה ברורה (ביאור הלכה סי׳ תקי"ח סעי׳ ג׳ ד"ה אלא) כתב דהיכא שיהא ודאי היזק אז מותר לטלטל המוקצה כדרכו, והיכא שההיזק אינו ברור אזי מותר לטלטל ההיזק רק בשינוי, ואפשר דכאן נחשב כודאי היזק.

טלטול במקום היזק דיחיד

אלא דנחלקו האחרונים האם היתר טלטול מוקצה במקום היזק, הוא גם במקום היזק של יחיד, או דוקא במקום היזק של רבים, ולפי הפוסקים דלא התירו במקום הזיקא דיחיד, עדיין צריך ליישב.

ואולי יש לומר עפ"י דאיתא במדרש (ב"ר סח, יא) ויקח מאבני המקום כמה אבנים נטל, ר"י אומר י"ב אבנים נטל אמר כך גזר הקדוש ברוך הוא שהאבות יעמדו י"ב שבטים, אברהם לא העמידן, יצחק לא העמידן, אני אם מתאחזות זה לזה אעמיד ואם לא כו׳ וכיון שנתאחזו ידע ע"כ, וכיון דכאן בא לרמז הענין שיעמיד י"ב שבטים, לכן אם יהא ניזק זה נחשב כהיזק דרבים של הי"ב שבטים.

דדעת השועה"ר (סי׳ ש"ח סעי׳ כ"ח) דרק במקום היזק דרבים התירו, ודעת הפמ"ג (שם, א"א סקל"ז) והמשנ"ב (סקע"ז) דאפילו במקום היזק דיחיד התירו.

טלטול במקום סכנה

ואפשר דהיה חשש סכנה מפני החיות, ומפני חשש סכנה ודאי דמותר טלטול מוקצה, דהוא עדיף מהיזק בעלמא.

טלטול בבין השמשות

ואפשר לומר דהטלטול היה בבין השמשות, דשקעה עליו חמה דהיינו תחילת השקיעה, וכיון שהחליט לישאר ללון שם, לכן טלטל את האבנים, ואז היה היתר לטלטל.

עפ"י מה שפסק בשו"ע (סי׳ רס"א סעי׳ א׳, סי׳ שמ"ב) דאיסור דרבנן הותר בבין השמשות לדבר מצוה או דוחק, וזה נחשב לדוחק ומותר איסור טלטול מוקצה דרבנן.

האבנים היו מוכנות מערב יו"ט

בספורנו כתב שהאבני המקום היו מוכנות שם לאורחים לאכול ולשבת עליהם, ולפי"ז ניחא דלא היו כלל מוקצה שהיו מוכנות.

האבנים היו מוכנים למזבח

בילקוט שמעוני (קיז) כתבו דלקח יעקב י"ב אבנים מאבני המזבח שנעקד עליו יצחק אביו, וישם אותם מראשותיו, ובא המקום להודיעו שעתידין לעמוד ממנו י"ב שבטים, ונעשו כלן אבן אחת להודיענו שכולם עתידין להיות גוי אחד בארץ ע"כ, ועפי"ז אפשר דגם כן לא היו מוקצה שהיו מוכנים למזבח, אלא דצריך לומר שלא מחוברים יחד, דאם היו מחוברים יש בזה משום מלאכת סותר כשלקח מהם.

בעזהשי"ת

שנת **כן אזמרה שמך לעד** לפ"ק

עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים	**למזל טוב**	קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה

חי חי יודך וישבחוך, על כל פסיעה ופסיעה נודה לשמך ה' מי כמוך, כי לך טוב להודות ולשמך נאה לשבח יאמרו נא בית **אהרן** לפניך שיר ושבחה, חלקת לשוני בשיר ותודה ישרב כשמן המבחה, והרנגה שפתי ירנן פי תהלתו אשר ברא ששון ושמחה, לפלך מרומם על כל תהלה וברכה, מי כמוך תאמרנה עצמותי מלא פיו שירה ודברי נפלאותיך אשיחה, ועל הטתיר נעתיר אנא ד' הצליחה, להתברך בשפתי צדיקים **צדיקים** ממשה ועד **משה** יתאגרו לתת עלינו ברכה, עת שוחחתן יבתן פאר בצניף מלוכה, בזכות קדושים אשר בארץ בעשיו ישפה ישראל **וישמח משה** בבנים שמחה, להשפיע עלינו **רב טוב** ברביה והמשכה, ארשת שפתינו יערב יזכר אהבתם ויהיה זרעם **קדושת יום טוב** אחריך משוכה, כאשר **ברך משה** בברכה, ויקרא בהם שמי ושם אבותי

מהר והבא עלינו **דברי חיים** שלום וברכה, מידו המלאה והפתוחה, לכה **דודי ויצא** לקראת חתן וכלה בפנים מאירים ל הפקד בדבר ישועה ורחמים מראש הררי קדם למשכה, **פריעצי חיים** ממבר תבואת שמש מזרחה, דורות ישרים כעץ שתול כאשר חיה עם אבותינו יאר ה' פניו אלינו להאיר פתוך חשכת, לציון עירך יבואינו אל הנחלה ואל המבוחה, והיה ה' למלך חשב שבותינו ותחזירינו לירושלים עירך בשמחת, ובנה אותה בקרוב בימינו ותשכן בתוכה, ונזכה שכינתך לחזות

ובכן אתכבר להזמין בזה את מע"כ קרובינו וידידינו ואנ"ש קהל עדתינו ליום כלולת נכדי היקר ה"ה

החתן תמים למעלות חו"ב

הרב **חיים צבי** שליט"א

בן חתני היקר הרב הגה"צ שלשלת היוחסין

מוה"ר **יוסף רוקח** שליט"א

רב דביהמ"ד בית חיים יעקב דקהלתנו הק' בקרית יואל יע"א

עב"ג הכלה הבתולה המהוללה

מרת **מלכה** תחי'

בת מחו' הרב הגה"צ שלשלת היוחסין

מוה"ר **יוסף יעקב שרגא פייביל זינגער** שליט"א

רב דביהמ"ד תפארת שמואל - אלכסנדר ויליאמסבורג יע"א

אשר תהיה בעזהשי"ת למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

ביום ב' למדר חילדים אשר חנן אלקים את עבדיך (וישלח)
אור ליום י"ד לחודש כסלו שנת תשפ"ז לפ"ק

בבית מדרשינו הגדול בוויליאמסבורג יע"א
14 הופער סט.

קבלת פנים בשעה 5:30 והחופה בשעה 6:30

ובכן אחי וידידי קרואי שושנים, אליכם אישים אקרא נערים עם זקנים,
אספו הום רעים נאמנים, בשמחת נכדי מגוע שרפי חצליחים, טללי ברכות ישפע ממעונים,
זכות אבות יזכר לבנים, במהרה נשמע קול מצהלות חתנים, ונעלה לציון ברננים

והנני בזה דו"ש המחכה לקבל פניכם ומעתיר בעד שלומכם וטוב הצלחתכם כה"י

המצפה לישועה ולהרמת קרן ישראל במהרה

חק' אהרן טייטלבוים
אבד"ק סאטמאר יע"א

משיב כהלכה
תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא
ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוושעף שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

דיני שנים מקרא ואחד תרגום (כד)

להעביר הסדרא מתוך ספר תורה

א. מי שיש יכולת בידו לקרוא שנים מקרא מתוך ספר תורה כשר טוב להדר ולקרות בו [א]. וכך היה מנהג האר"י ז"ל וכמה גדולי ישראל [ב].

דווקא אם הוא בקי היטב בטעמים ונקודות בעל פה

ב. ודווקא אם הוא בקי היטב בעל פה בטעמים ונקודות אבל מי שאינו בקי בכך מוטב שיקרא שנים מקרא מתוך החומש [ג].

המנהג בזמנינו

ג. בזמנינו לא נהגו כל כך לקרות שנים מקרא מתוך ספר תורה [ד].

ביאורים והוספות

(א) בטו"ז (רפ"ה סק"ב) כתב דהקריאה בחומש בלבד אין יוצא בה שפיר דהרי הדין שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בעל פה ורק התירו משום עת לעשות לה' וכיון שיכול לומר מתוך הכתב למה יאמר מתוך חומש הנדפס שדינו כאומר בעל פה "דבעינן דברים שבכתב והיינו ס"ת שלימה כדינה" ובפמ"ג (משב"ז סק"ב) כתב "לאו למימרא דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בעל פה דאם אומר בחומש מדוייק שרי אלא דראוי לומר בס"ת כדינה ממש" ובפוסקים הובא דברי שו"ת רדב"ז (ח"ג תקכ"ט) שכתב דעדיף לקרוא מתוך ספר תורה "דיש בו קדושה רבה ועיקר עשייתו וכתיבתו הוא לצורך הקריאה והלימוד מתוכו ועדיף לקרוא מתוך ס"ת מאשר לקרוא מתוך חומש שאע"פ שניתנו ליכתב ונהגו לכתבן אין זו עיקר המצוה אלא עיקר מצות ס"ת בתיקונו" והובאו דבריו במג"א (רפ"ה א') ושועה"ר (ס"ד) ומשנ"ב (סק"ב) ובט"ז כתב דירא שמים יקרא לפחות פעם אחת מתוך הס"ת ואח"כ עם הבעל קורא פעם שניה. אך עי' בפרישה (סק"א) שכתב דדווקא להוציא אחרים צריך ס"ת אבל לקרוא לעצמו א"צ ספר תורה והובא בא"ר (סק"ב) ולכן אין העולם מקפידין על זה.

(ב) בשער הכוונות (ס"ב ע"א) כתב שהאר"י ז"ל היה הולך לבית הכנסת או לבית מדרשו ומוציא ס"ת כשר וקורא בו שנים מקרא והיה לו תלמיד אחד שקורא לו התרגום מתוך חומש והוא קורא אחריו והובא בשערי תשובה (סק"א) וכ"כ השל"ה שבועות (ל"ח ע"א) ואשרי האדם שישתדל בכל שבוע לילך לבית הכנסת לקרות הפרשה מתוך ס"ת וקיבלתי דהא דאיתא בברכות (ח') רב אמי ורב אסי אע"ג דהוי להו תריסר בי כנישתי לא הוי גרסי אלא ביני עמודי דהפירוש הוא בין העמודים של ס"ת שהיתה פתוחה לפניהם ולומדים ממנה ומדקדקים באותיותיה עיי"ש. וכ"כ החיד"א בספרו לדוד אמת (סימן ה' נ"ג) מצוה לקרות הפרשה בערב שבת בס"ת שעתידין לקרות בו בשבת ובפרט הש"צ שאם יהיה טעות או דיבוק יתקנוהו עיי"ש ובסידור יעב"ץ (הנהגת ערב שבת אות כ"ג) מביא שכן נהג אביו החכם צבי ז"ל וכן נהג הגה"ק מצאנז (אוצר החיים אות קל"ד) וכן נהג בעל ערוגת הבושם ומהר"ם א"ש ובספר כל הכתוב לחיים מובא שכן נהג המגיד מקוזניץ זיע"א ובמנהגי הרה"ק רבי אהרן מקארלין כתב "בערב שבת אחר התפלה היה קורא בספר תורה שנים מקרא והיה מתכוין להגיה הס"ת ואחד ממקורביו עמד מימינו עם חומש והבין רמיזותיו בהקריאה והשיבו על כל רמז ומצד השני עמד סופר סת"ם וקסת הסופר בידו אולי דרוש איזה תיקון עכ"ל. אכן מנהגו של החתם סופר היה לקרוא מתוך חומש ולא מתוך ס"ת (עי' מנהגי חת"ס פ"ד אות א').

(ג) כן מבואר להדיא בשו"ת רדב"ז הנ"ל שכתב שם "ויותר טוב שיקרא בחומש קריאה אמיתית ישרה ממה שיקרא בס"ת קריאה משובשת אע"פ שיוצא בה ידי חובתו" ועי' שש"כ (ח"ב פמ"ד) בשם תורת השבת ועי' בקצות השולחן (סי' ע"ב סק"א) שכתב לדייק מדברי השו"ע הרב שאף אם אינו בקי בטעמים העיקר הוא שיהא בקי בפסקי הטעמים שידע היכן הם תחלת וסופי הפסוקים

(ד) בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סימן ע"ג) כתב דהטעם שאין נוהגין בזה משום שהקריאה בס"ת צריך לקרוא כהלכתו עם נגינות וטעמים ולא כל אחד בקי לקרות בטעמים לעצמו ולכן לא מהדרין בזה עיי"ש ובמקדש מעט (רע"א סק"י) כתב דלא ניחא להו לאינשי לקרות מתוך ספר תורה משום שיריאים שלא יזהרו בכבודה כהוגן וע"ע בתשובות והנהגות שם שמחדש להלכה דכל ההיתר לקרוא שנים מקרא מתוך ספר תורה הוא

להעביר הסדרא בספר תורה פסול

ד. אף אם יש לו רק ספר תורה פסול יש עדיפות לקרוא מתוכו שנים מקרא ולא מתוך החומש [ה].

לא יברך ברכת התורה כשקורא בספר תורה

ה. ופשוט שאם קורא שנים מקרא מתך הס"ת שאינו מברך ברכת התורה שלא נתקנה ברכה זו ליחיד הקורא כי אם לקריאה של ציבור [ו].

אין לדחות עיקר זמנה בשביל הידור של ס"ת

ו. אין לאחר לכתחלה את עיקר הזמן של קריאת שנים מקרא בכדי שיוכל לקרוא מתוך ספר תורה [ז].

אם מותר להוציא ס"ת מארון קודש לקריאת שמו"ת

ז. יש שחששו להוציא ס"ת מארון קודש ולטלטלו רק עבור קריאת שנים מקרא של יחיד ואין להתיר רק אם יתכוון להגיה הספר תורה ולתקנו מטעיות ודיבוק אותיות [ח] ולהלכה מותר להוציא ס"ת לקריאת שמו"ת כל שאינו מטלטלו מבית המדרש לחוץ או מבית לבית [ט].

ליזהר בקדושתה

ח. כשקורא שנים מקרא מתוך ספר תורה יזהר מאוד בכבוד הס"ת ולא יניחנו לבד ויצא מן החדר [י] וכן יזהר שלא יגע ביריעות הספר תורה בידיו שלא על ידי מטפחת [יא].

ביאורים והוספות

רק בס"ת של יחיד אבל בס"ת של ציבור אין היתר לקרות רק בציבור שיש בו מעלה של ברוב עם הדרת מלך אבל לא ליחיד דהוי כהורדה מקדושה חמורה שנתייחדה לו וע"ע שו"ת מי יהודא (או"ח סימן מ') אך עי' בספר מנחת מאיר (עמוד רכ"ד) שהרבה להשיג עליו כדת של תורה ועי' בשו"ת משנה הלכות (ח"ה סי' ל"ג) דלא ניחא ליה שכל אחד ואחד יוציא ס"ת מארון הקודש שבבית הכנסת לצורך כך ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול ונהגו כך רק גדולי ישראל המפורסמים בחסידות וצדקות עיי"ש. אך מעיקר הדין וודאי מותר כמו שהעתיקו הפוסקים הנ"ל במג"א טו"ז שו"ע הרב ומשנ"ב ועוד.

(ה) דקדושתו חמורה יותר משאר ספרים הנדפסים עי' שו"ת נודע ביהודה (קמא יו"ד ע"א ד"ה ועוד אני) שאף שיש כמה פסולין בס"ת עכ"ז הוא עדיין בקדושתו הראשונה קדושת ס"ת ממש דהרי אנו רשאין לתקן הפסול ההוא וחוזרים אחר התיקון וקורים בציבור עיי"ש ואף דבשו"ע (או"ח קנ"ג ס"ג) נפסק דס"ת שנמצא בו טעות דינו כחומשים היינו לענין שאפשר למוכרו ואין דינו כס"ת ממש אבל פשיטא דקדושתו חמורה מקדושת חומשים הנדפסים ובפרט לפי"מ שכתב הרמב"ם בתשובותיו שאפשר לברך על ס"ת פסול עיי"ש. וראיתי בתשובה לאחד מחכמי זמנינו באחד שיש לו ספר תורה שבלה ופסקו לו שצריך לגנזו כמבואר בשו"ע שאם יש כמה טעיות בדף אחד צריך לגונזו והוי ספר שאינו מוגה אך הוא חפץ להשאירו בביתו כדי לקרות בו שנים מקרא והשיב לו החכם הנ"ל שאם ניכר שהוא בלה ופסול (ויש נוהגין להניח חגורה בחוץ לסימן שהס"ת פסול) יכול להשאירו בביתו ואין בזה חשש טעות וכיו"ב בשו"ע חו"מ (רכ"ז י"ח) עיי"ש.

(ו) שו"ת הרשב"ש (סי' תר"ג) דכיון שהקריאה בערב שבת אינה קריאה של חובה והוא קריאת יחיד כבר נפטר בברכת התורה של שחרית.

(ז) דהקריאה בספר תורה הוא רק מעלה והידור ופשוט שאין לאחר עבור זה ולדחות זמן קריאת שמו"ת אחר הזמן דאז מפסיד עיקר זמן המצוה ולכן אפי' רוצה לדחות הקריאה עד יום רביעי מ"מ הרי מבואר בשו"ע דעיקר הזמן הוא עד שבת במנחה ורק בדיעבד יוכל להשלים עד יום ד' וצע"ק מה שכתב בט"ז (סק"ב) דירא שמים יקרא בספר תורה וכו' "ויש לו להשלים זה עד שמחת תורה וכך נהגתי בעודי" ומשמעות דבריו נראה שאם אין לו ס"ת בזמנו ישלים את הקריאה לכתחלה עד שמחת תורה והעיקר שיקרא מתוך ספר עיי"ש.

(ח) עי' שו"ת משנה שכיר (או"ח סימן ס"א) ובספר מקראי קודש (גרודזינסקי) כלל ג' (שערי קדושה אות ט"ו) עיי"ש.

(ט) עי' שו"ת דברי יואל (או"ח סי' ט') שכתב דבאותו בית המדרש שמונח שם בארון אין קפידא "שהרי בשביל כך הונח שם בארון ללמוד ולקרות ממנו לא שיהיה מונח בארון אלא שבשעה שאין קורין ולומדים ממנו צריך להיות משומר בארון אבל בשביל קריאה ולימוד בכל אופן ואופן אין גנאי להוציאו והא ראיה שאיזה גאונים וקדושים יחידים שהיו נוהגים להוציא ס"ת בשביל קריאת שמו"ת אף שבוודאי אין שום חיוב בדבר ועל כרחך שאין שום חשש זלזול לס"ת שזה רצונו וכבודו אם הוא באותו ביהמד"ר להוציאו בשביל קריאה ולימוד".

(י) מקדש מעט (סימן רע"א סק"ו) וכמבואר בפוסקים דאף שהס"ת סגור אין להניחו לבד ולצאת מן החדר עי' או"ח (קמ"ט ס"א) וכבר הבאנו לעיל מה שכתב במקדש מעט דלכן לא נהגו לקרות שמו"ת מתוך ס"ת מחשש שלא יזהרו בכבודה כהוגן.

(יא) כמבואר בשו"ע ונו"כ באו"ח (סימן קמ"ז) עיי"ש.

ב ס י ו ע ת א ד ש מ י א

דיין מורה הוראה

- שלך הוא -

Chamedia & SDR.ORG.IL

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

י"ב כסלו

הגה"ק רבינו שלמה לוריא [המהרש"ל] זי"ע

ואלה תולדות

נולד בבריסק דליטא (וי"א בפוזנא שבאשכנז) בערך שנת ע"ד לאביו הגאון ר' יחיאל אב"ד סלוצק שבליטא, מגזע רש"י (עיין ישש"ש יבמות פ"ד סי' ל"ג וז"ל: ועל רש"י יחוס בית אבי סמכתי וכו') שיצא מהתנא הק' ר' יוחנן הסנדלר דור ד' של ר' גמליאל הזקן ולמעלה בקודש עד דוד המלך ע"ה, ולאמו הצדקנית בת הגה"ק ר' יצחק קלויבער זצ"ל מפונזא שבאשכנז, עיין בספר "שלמי חגיגה" להר"י אלגאזי (דף ר"ד), שהישמעלים הרגו נער בכדי להעליל על היהודים, ורבי קלונימוס התפלל לה' ופתח הנער המת את פיו, וסיפר מי הרגו, כשהי' עוד ילד קטן נתייתם מאביו, ועבר לפוזנא אצל זקנו רבי יצחק, ועל ברכי זקנו זה נתגדל בילדותו, המהרש"ל העריץ מאד זקינו, עיין בשו"ת מהרש"ל סי' יב וז"ל: כאשר גדלתי בעיר בית אבותי על ברכי זקני והורגלתי על זרועותיו, הוא ה"ה הטהור החסיד ועניו, ירא אלוקים, פרקו נאה, איש השלום, מהר"ר יצחק קלוייב"ר ז"ל, והוא הי' זקן מופלג מתושבי עירו... הכל עשו על פיו, בין דבר קטן ובין דבר גדול, עכ"ל, ולפרקים מגודל הערצתו אף חתם עצמו ע"ש זקינו "שלמה בן מהר"ר יחיאל לוריא ז"ל ה"ה הנקרא שלמה ר' יצחק", בשנת רצ"ה פרצה דלקה בבית זקינו אז חזר לעיר מולדתו בריסק, ומשם גלה למקום תורה ועבר לעיר אוסטראה אל הישיבה הגדולה דשם שהי' תחת דגלו של הגאון ר' קלונימוס קלמן האברקשטן זצ"ל גאון מפליטי אשכנז, והי' נחשב מתלמידיו של הגאון בעל תרומת הדשן זצ"ל (עיין בשו"ת מהרש"ל סימן צ"ח וז"ל: עוד אומר לך שקבלתי מחמי הגדול מהר"ר קלונימוס ז"ל שקבל מהחסיד הגדול מהר"ר דניאל ז"ל שהי' תלמיד מובהק ושימש מהר"ר איסרל בעל תרומת הדשן ז"ל) ורבו זה שם עיניו עליו ולקחו לחתן לבתו, מרבו זה למד המהרש"ל הרבה תורה, ואף מביאו בספריו. חיש מהר נתפרסם שמו של המהרש"ל לגאון הגאונים, והי' נחשב בין גדולי הגאונים שבאותו הדור שהי' דור דעה שמפיהם אנו חיים עד היום הזה.

נשיאותו

בשנת ש' עבר רבו וחותנו הגאון ר' קלונימוס זצ"ל לכהן כרב בעיר בריסק, אז נתמנה המהרש"ל למלאות מקום חותנו לכהן כאב"ד ור"מ אוסטרהא, ובהעלות חותנו לעת זקנתו לארץ הקודש והתיישב בירושלים וכיהן שם כרבם של האשכנזים, ושם מנוח"כ, אז נתמנה המהרש"ל למלאות מקומו חותנו בעיר בריסק, זמן קצר הי' שם, ואחר כמה שנים נתקבל לכהן פאר לאב"ד ור"מ בלובלין למלאות מקום הגאון ר' שלום שכנא מלובלין, מתחלה הי' ראש הישיבה בישיבתו של ר' שכנא, אבל אח"כ יסד ישיבה לעצמו, הלא היא הישיבה הגדולה והמפורסמת שהעמידה אלפי תלמידים, גאונים וגדולים, ומהם הגאון בעל שו"ת "משאת בנימין", הגאון בעל "מטה משה", הגאון בעל "עוללות אפרים", הגאון חיים אחי המהר"ל מפראג, הגאון יהושע ולק הכהן כ"ץ בעל הסמ"ע ו"דרישה ופרישה" ביאורים על הטור, הגה"ק ר' אליהו בעל שם, הגה"ק השל"ה הק', הגאון בעל "חכמת

ימי ההילולא

י"ב כסלו

- רבי שלמה ב"ר יחיאל לוריא, (מהרש"ל) - של"ד
- רבי יצחק לומפרנטי ב"ר שמואל (פחד יצחק) - תקי"ז
- רבי אברהם דוב מאוריטש ב"ר דוד (בת עין) - תר"א

י"ג כסלו

- רבי ישראל ממודז'יץ ב"ר שמואל אלי' מזוואלין – תרפ"א
- רבי ישראל מטשארטקוב ב"ר דוד משה – תרצ"ד

י"ד כסלו

- רבי מנחם נחום משטעפינעשט ב"ר ישראל מרוזין – תרכ"ט
- רבי יעקב משה טורנהיים מוואלברוז ב"ר ישכר בעריש (עבודת יששכר) – תרע"ח

ט"ו כסלו

- רבי דוד מסקווירא ב"ר יצחק – תר"פ

ט"ז כסלו

- רבי מנחם מאמשינוב ב"ר יעקב דוד מאמשינוב – תרע"ח

י"ז כסלו

- רבי דוד טבלי מווינא, חתן המהרש"ל - שכ"ז

י"ח כסלו

- רבינו אברהם החסיד בן רבינו משה (הרמב"ם) - ד"א תתקכ"ז
- רבי ברוך ממעזיבוז' ב"ר יחיאל מיכל ממעזריטש - תקע"ב
- רבי יוסף יצחק מאוריטש ב"ר מנחם מענדל מליובאוויטש - תרל"ז

מנוח", זי"ע, תלמידיו העריצו אותו מאד והפליגו מאד בשבח רבם, עיין מה שכותב הגה"ק ר' אליהו בעל שם בהקדמת ספרו של המהרש"ל "עטרת שלמה" על "שערי דורא", וז"ל: ומי שלא בא בסודו לא ראה הודו, ולא הגיע עד תכונתו וחכמתו ותבונתו, ומי שלא ראהו לא ראה מאורות התלמוד... ובאמת אם יתן איש את כל הון ביתו באהבת הספר לא יאמר עליו כי הוא כשוטה המאבד מעותיו..., ועיין בהקדמה לסמ"ע, (חו"מ), וז"ל: למדתי אצל שארי רמ"א ואחריו נכנסתי לפני ולפנים אל היכל קדשו של מהרש"ל.

תורה מן השמים

המהרש"ל נתפרסם לגאון אדיר וכל בני דורו העריצו אותו מאד, עיין בספר צמח דוד של הגאון ר' דוד גאנז זצ"ל תלמיד המובהק של הרמ"א זי"ע , שכותב על המהרש"ל בהערצה גדולה וז"ל: גאון גדול ומפורסם מאור הגדול נזר ישראל מופת הזמן לאורו ילכו בני עמנו... ושמו יצא בכל העולם, העמיד תלמידים הרבה...., וז"ל הרמ"א בתשובותיו (סימן ז) אשר ליה שבילי דשמיא כשבילי דארעא נהירא, וכמה פעמים כתב המהרש"ל בעצמו "כל זאת כתבתי כאשר הראוני מן השמים", עיין בשם הגדולים להחיד"א (ערך ש' סי' מו) וז"ל: נס נעשה לו בלילה אחד שלא הי' לו להדליק כי אם נר קטן לשיעור שעה, והי' לומד ומשכיה שמעתתא כמה שעות ונר"ו יאיר משיך נהוריה עידן ועידנין, והוא הדבר יטמון ברמ"ז בהקדמת ים של שלמה שהראו לו מן השמים בנר מצוה, עכ"ל, וז"ל בהקדמה בים של שלמה, וגם פעם אחד בא לידי על ידי נר מצוה ותורה אור כאילו הראוני מן השמים, ונתנו לי הורמנא ואמין כח ממלאכת הרקיע ופתחו לי שערי אורה לומר עסוק בתורה.

גדול כשמאי ענוותן כהלל

זה לשונו של רבינו הרמ"א בתשובה אל המהרש"ל (שו"ת הרמ"א סימן ה') אשרי לדור ששרוי בתוכו לאות ולמופת כיקותיאל, "גדול כשמאי ענוותן כהלל", כל עוף הפורח עליו בשעה שעוסק בתורה מיד נשרף כיונתן בן עוזיאל..., עכ"ל, ממש זה הי' המהרש"ל מצד אחד ענוותן כהלל רך כקנה ולבו נשבר בקרבו, עיין בשם הגדולים (מערכת ספרים, ערך ראשית חכמה) ששמע מרב אחד שקבל דהגאון מהרש"ל בשבתו על כסא ההוראה לרב ואב"ד צוה למוכיח אחד שיבא בכל יום שעה אחת ויוכיחנו ויזהירנו כאלו הוא אחד מהמון, כי כך רצונו והרשות נתונה לו, ובעת בא המוכיח תיכף מהרש"ל מתעטף ויושב לשמוע תוכחות מוסר ביראה ורעדה לפני ה', אשריו ואשרי חלקו ואשרי העם שככה לו רב חסיד וקדוש זי"ע, עכ"ל, אבל מצד שני בעת הצורך הי' גדול ותקיף כשמאי, ומימיו לא נשא פנים לשום אדם, אפי' על גדולי הראשונים כשראה שהם נוטים מפשט התלמוד, חלק עליהם מרוב תקיפתו וגאונתו, שמדרכו הי' לפסוק הלכה לאור סוגיות התלמוד, ואם ראה שהם נוטים מפשט התלמוד חלק עליהם, וז"ל בהקדמה לספרו "ים של שלמה": ברוך המקום ברוב חסדו ירדתי לעומקה של הלכה והייתי יושב מתון בכל דין ודין קודם שחתמתיו וחקקתיהו בספר... האמונה באמונת שמים שהוכחתי כמה פעמים בפרט מן הפוסקים האחרונים שטעו בכמה מקומות מן התלמוד כאחד מן התלמידים הטועים בעיון הלכה, על כן שמתי פני כחלמיש לאמור עליהם... ולכן לא אאמין לשום אחד מן המחברים יותר מחבירו אף שיש הכרע גדול בין מעלותם למי שהורגל בהם בעיון רב מ"מ התלמוד הוא המכריע... בעבור כל זאת דרשתי וחקרתי היטב בז' חקירות ובז' בדיקות אחר כל מקור וחוצב ההלכה בתכלית היגיעה והעיון ובמעט השינה ברוב שיחה עם חבריי ומתלמידי יותר מכולם... ושלא הנחתי שום מחבר שלא עסקתי בעיוני קודם חיתום גזר הדין..., עיין בשו"ת נודע ביהודה (מהדורה תנינא–יו"ד סימן נג ד"ה מה שתמה) ואני תמה על מעלתו כמה הקשה על רש"ל מדברי פוסקים וגברא אגברא קא רמית ואפילו על גדולי הראשונים מצינו לרש"ל שחולק עליהם כי לבו כלב הארי. וידוע שבאותו הזמן התחיל האריז"ל לפרסם דרכו הק' והמהרש"ל ועמיתו הרמ"א הי' מתנגדים לדרך זה מתחלה, ורצה המהרש"ל ביחד עם הרמ"א לנדות את האריז"ל, והצר להאריז"ל מאד, ושלח תלמידו ר' חיים ויטאל ז"ל שיוכיח את דרכו שהיא לאמתו של תורה, ורח"ו בא להמהרש"ל בקפיצת הדרך, והראה כמה דברים נפלאים להמהרש"ל, עד שלמסקנא אמר המהרש"ל מעתה אני מודה שדרכיכם הוא דרך רצוי להשי"ת, אבל אני אלך לי בדרכי שהורגלתי בו.

כח תורתו

ע"י כח תורתו הגדולה זכה לעשות דברים נוראים ונפלאים, מסופר על תלמיד אחד של המהרש"ל שלא הי' לו בנים רח"ל, לימים נפטרה לעולמה אשתו, ואחר פטירתה ראו על התלמיד עצבות גדולה והלך כל היום עטוף במרה שחורה, שאל אותו רבו המהרש"ל לפשר הדבר, ענה התלמיד שלפני פטירתה של אשתו, נתן לה תקיעת כף שלא ישא אשה אחרת לעולם, ועתה מתחרט ומצטער על כך מאחר שהוא עדיין צעיר לימים ואין לו עוד בנים, התיר לו המהרש"ל את התקיעת כף, והורה לו לינשא שנית, והתלמיד התחיל לעסוק בשידוכים, לא עברו כמה ימים והתלמיד נפטר לבית עולמו, כל העיר לובלין הי' כמרקחת על פטירת האברך הצעיר לימים, המהרש"ל קרא לאנשי חברה קדישא והורה להם לעסוק בטהרה ולהתנהג כרגיל, וביקש מהם שיודיעו לו כשיהיו מוכנים להניחו בקבר, וכך הוה לפני הנחתו לקבר הופיע המהרש"ל בבית החיים, ולקח פתקא וכתב עליו: "שלום לכם פמליא של מעלה... איך יתכן, (שמות) הלא עשה דוחה לא תעשה שבתורה" וחתם שמו בהפתקא, והניח את הפתקא בידו של התלמיד, וציוה לכולם להתרחק מן הקבר, כעבור כמה דקות יצא האברך מן הקבר כאילו לא קרה כלום, אח"כ אמר המהרש"ל כי כח תורתו החייתו, ולא כוחו.

ובא השמש

ביום י"ב כסלו שנת ה'של"ד עלתה נשמתו השמימה בעיר לובלין ומנו"כ שם בבית החיים הישן, וזה אשר נחרט על מצבת קבורתו: פה מונח אביר האבירים, מלך על כל חכמי המורים, סיני ועוקר הרים, מאור גדול שהאיר לישראל לדור דורים, בספרו ים של שלמה ושאר ביאורים, שמו נודע בסוף העולם בכל שערים, הרביץ תורה והרבה תלמידים רבים, הרבה תלמידים בכל העולם, צדיק וחסיד בכל מעשיו ההדורים, הרב הגאון הגדול מופת הדור מו"ה שלמה בהרב הגאון מו"ה יחיאל לוריא זצלה"ה, נתבקש לישיבה של מעלה לדת ולהלכה יום י"ב כסליו שנת נפלה עטרת ראשינו ו'כ'ב'ה' מ'נ'ר'ה' הטהורה, והפרט הוא ש'ל'ד' לפ"ק תנצב"ה.

מורשתו הרוחנית

מורשת הרוחנית גדולה השאיר לנו המהרש"ל מהם אשר נדפסו ומהם אשר המה נשארו בכתובים, ואלו הספרים הידועים אשר נשאר לנו א) "חכמת שלמה" הגהותיו על התלמוד הנדפס סביב המהרש"א, עיין בשה"ג להחיד"א (מערכת ספרים, ערך חכמת שלמה) וז"ל: ושמעתי מחכמי דורינו שקבלו מרבותיהם דמהרש"ל יש בו עומק גדול, והשגות מהרש"א עליו על הרוב אינן השגות אם יעמיק המעיין בדברי המהרש"ל, ב) "ים של שלמה" חידושים על ש"ס, עיין מה שכתב ר' דוד גאנז זצ"ל בספרו הנ"ל: והפליג על אנשי רוח וחיבר חיבורו הגדול על כל שיטות הש"ס אשר אין ערוך לגודלו ולעומקו ולחריפותו וקרא אותו "ים של שלמה". ג) שו"ת מהרש"ל, ד) "יריעות שלמה" פירושים על רש"י ועל הרא"ם עה"ת ה) "עמודי שלמה" ביאור על הסמ"ג, ו) "עטרת שלמה" ביאור על "שערי דורא".

י"ב כסלו

הגה"ק רבי אברהם דוב מאוריטש [בת עין] זי"ע

מתולדותיו

נולד בשנת תקנ"ה לאביו הגאון ר' דוד אויערבוך זצ"ל שהי' מגיד מישרים דעיר חמעלניק, הנודע לאיש קדוש ובעל מדריגה, ואצל אביו זה נתגדל, ועלה ונתעלה במעלות רמות בתורה ויראה, ויצא שמו כחריף ומפולפל וגם נתוודע בצדקתו ותהלוכותיו הקדושים, וסיפר הוא בעצמו שפ"א כשהי' בן ח' שנים למד פעם בהתמדה כל ליל שישי זקנתו בראותה גודל יגיעתו הכינה עבורו תבשיל משובח, כדי שישביע נפשו לאחר לילה של יגיעה עצומה, כשהגיע לביתו וראה את התבשיל אמר א"כ הי' כל יגיעי בשביל איזה מאכל, נעץ שיניו בבשרו ודם רב החל לזוב כדי לא להנות מן המאכל, בהגיעו לפרקו נשא את בת הגה"צ רבי נתן נטע זצ"ל רב ואב"ד בעיר אוריטש – ידיד נפשם של הרה"ק המאור עינים זי"ע והרה"ק הבעל התניא זי"ע.

בצל רבותיו

רבו מובהק הי' ר' נחום מטשערנאביל זי"ע הרה"ק בעל "מאור עינים" שאליו שלחו אביו עוד בימי צעירותו, ועוד יותר נתקשר אל הרה"ק מטשערנאביל בהיותו בבית חותנו שהי' קשור בקשרי ידידות עם הרה"ק מטשערנאביל ממש כבחינת אהבת דוד ויונתן, ובכל עת מצוא הזכיר שמו בסלודין, וגם הי' אצל הרה"ק רבי ר' זושא מאניפאלי זי"ע, ואצל הרה"ק בעל דגל מחנה אפרים זי"ע, והרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע, כמו"כ קיבל הרבה מהרה"ק מבארדיטשוב זי"ע אבל רצה לומר שהוא תלמידו של הרה"ק מבארדיטשוב משום שתלמידיו לא האריכו ימים, שידוע הי' שהי' לו ניצוץ קדוש מהתנא הקדוש ר' עקיבא שתלמידיו מתו בקיצור ימים.

לאחר הסתלקותו של רבו הרה"ק מטשערנאביל זי"ע נתקשר עם בנו ה"ה הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע, ממש לא זזה ידו מתוך ידו, וקשרי ידידותם רואים אנו ממה שכתוב בהקדמה לספר בת עין מה שכתב הכותב הספר בת עין ומביא שם מכתב ששלח לו רבו הבת עין וז"ל: נידן הדפסת ספרי מהודענא באם שיסכימו צדיקי הדור להדפיסו, וביחוד ה"ה ידידי הרב הצדיק המפורסם מו"ה מרדכי נ"י מ"מ דק"ק טשערנאביל, ובתנאי שיעיין היטב בכל הכתבים שלי וכו', ואז אם יסכים ויהיה רצונו להדפיסו אזי גם רצוני יהי' על הדפסת הספר, וכמים פנים אל פנים, שהרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל אמר לו שיקרא ספרו תולדות אדם, דבאדם נכלל גם שמו א'ברהם ד'וב מ'רדכי.

על כס הרבנות

כשעוד לא הגיע לשנת העשרים כבר נקרא לכהן ברבנות על כסא אביו בחמעלניק, ובשנת תקמ"ה עם פטירת חותנו שלחו בני העיר אחריו שיבוא למ"מ חותנו באוריטש והוא ניאות להם, שם הנהיג את עדתו ארבעים שנה, בשנת תקפ"ו הוכתר כרב בעיר זיטאמיר, ולמרות שהיתה עיר ואם בישראל וקהילה גדולה וחשובה נותר שמו כרבה של אוריטש עד יום פטירתו. וזו היתה לו מושבו האחרונה בחוץ לארץ ומשם נסע לארץ ישראל.

תורת ארץ ישראל

מאז ומתמיד שאף לעלות לארץ ישראל, כשבקש תלמידו רבי משולם זוסמאן להדפיס ספרו "בת עין" עוד בשבתו בזיטומיר בקש ממנו לעכב את ההדפסה עד שיגיעו הכתבים לא"י וכה כותב לו "מוטב שאקח את הכתבים לארץ ישראל, כדי שיספגו את קדושתה של הארץ ויתבסמו מריחה ולאחר מכן יודפסו", ועוד כותב: "ושם הספר קראתי "בת עין" מפני שעולה כשמי אברהם דוב בער, עוד טעם מפני שהכנסתי בהכתבים קדושת ארץ ישראל, אשר "עיני ה' בה תמיד".

ויש לציין כי כאשר הובאו הכתבים לאחר הסתלקותו אל הרה"ק מרוזין זי"ע גם רוח קדשו הסכימה להדפיס אמרי ה'

אמרות טהורות בהדגשת התנאי שיודפסו דווקא בארץ הקודש ת"ו ולא להדפיסם בחו"ל, ואכן לראשונה ראה הספר אור בעיה"ק ירושלים תובב"א בשנת תר"ז לפ"ק.

ויסע אברה"ם הלוך ונסוע

לפני עלייתו לארה"ק נסע אל צדיקי דורו להפרד מעמם, בעת היותו אצל הרה"ק מרוזי'ן זי"ע אמר לו בטענה על מי יעזוב את חסידיו הרבים שנתחממו לאורו, בדרכו נכנס אצל הרה"ק ר' אהרן מזיטאמיר זצ"ל בעל תולדות אהרן, ור' אהרן שכב אז חולה על ערש דוי, פנה אליו ר' אהרן ואמר לו מחלתי אנושה עד מאוד אבל אם הי' לי מים מארץ ישראל הייתי שותה אותם והיתה לי רפואה, והיות ומעלתו נוסע לארץ ישראל ועיניו ומחשבתו נתונים כבר לארץ ע"כ אבקש שיקח מלוא לוגמיו מים לפיו ויפלוט לתוך כלי ואשתה את המים ויהי' לי לרפואה, וכן עשה ונתרפא והי' כאחד אדם, והרה"ק מאוריטש הפליאו מאוד ואמר: את רצוני זה לעלות לא"י עדיין לא גליתי לשום בריה ומליבא לפומא לא גליא און ער וויסט שוין.

נסיעתו היתה רצופה פלאים, באגרתו ששלח לתלמידו כותב מעט מה שעבר עליו וז"ל: כאשר קודם נסיעתי הייתי בטשערנאביל אצל המגיד רבי מרדכי לקבל ממנו ברכת פרידה, ובקשתיו שיתן לי שמירה על הים, אמר אשר ישלח לי שמירה לאדעס, וכאשר באתי לאדעס, הלכתי להגאון המפורסם רבי יעקב הלפרין ודרשתי ממנו אולי קיבל שמירה מהמגיד מטשערנאביל בשבילי, מחמת שרבי יעקב הי' ממקורביו של המגיד, והשיב שלא קבל שום דבר ועמדתי ב' שבועות באדעס והמתנתי על השמירה ולבסוף לא הגיע, והוכרחתי לנסוע כך, וביום א' שישבתי על הספינה בא אלי עני אחד ובקש ממני נדבה וראיתי בתואר פנים שלו שהוא עני הגון, ונתתי לו נדבה ב' זהובים, ולא רצה לקבל ובקש רק רענדיל אדום והתחלתי להתנצל לפניו כאשר אני נוסע לארץ הקדושה ומעט מעות יש לי ואח"כ נעלם ממני וכן הי' ביום ב' ורציתי ליתן לו א' רובל כסף, ולא רצה ואמר רק אַ רויט רענדעל הוא רוצה וכן ביום ג', וכאשר ירדתי מהספינה העני ג"כ ירד מהספינה ואמר לי אשר אין דורש ממני מעות מחמת שהמגיד מטשערנאביל שלח אותו למענכם ולשמרכם על הים.

זקני צפת מספרים על נס קפיצת הדרך שהי' לו, בימים ההם נסיעה כעין זו נמשכה כמה חדשים, וכאן קרה נס להשתוממות כל הנוסעים ששה עשר יום בלבד ארכה הנסיעה, רב החובל קפץ ונשבע: מימי לא קרה לי כדבר הזה והוא יחס זאת לזכות הצדיק הקדוש שנסע עמם.

מרא דארעא דישראל

בשנת תק"ץ הגיע לארץ ישראל וקבע דירתו בעיר צפת, כבר בתחילת ביאתו התחיל להפיח רוח חיים בישוב היהודי בצפת, בני העיר צפת הכירו בימים הראשונים עם ביאתו את האור הגדול שהגיע אליהם, והם קבלוהו עליהם למנהיג של עדת החסידים, אולם היה נערץ ונקדש על כל החוגים והעדות וכולם חרדו למוצא פיו ועל פיו ישק כל דבר כי הכל ידעו אשר רוח ה' בקרבו ואיש אלוקי קדוש הוא.

בימים ההם הי' מצבם של יהודי צפת בכי רע, מחד גיסא הי' מצבם דחוק מאוד, הם חיו על כספי חלוקה שהגיעו מחו"ל ע"י השדרי"ם שהי' נשלחים מדי פעם אבל הקומץ לא השביע אותם ותמיד סבלו חרפת רעב, ומאידך גיסא היו בפחד מתמיד מפני שכניהם הערבים הרוצחים שהפילו פחד אליהם, ויהודי צפת חשו תיכף עם ביאתו הרוחה בלבם, הוא עודדם וחיזקם, והגביר את מסע המשולחים והטיב בכך את מצבם.

ידידות עצומה שררה בינו לבין מנהיג עדת הפרושים ה"ה תלמידו של הגר"א זי"ע הגה"צ ר' ישראל משקלוב זי"ע בעל פאת השולחן, גם הרה"ק ר' שמואל העליר זצ"ל רבה של צפת הכיר בגדלותו וקבל מרותו ונתקשר עמו בקשרי ידידות, ר' שמואל הי' בקי בחכמת הרפואה ותמיד שלח הרה"ק מאוריטש אנשים שבאו אליו לצורך רפואה אל ר' שמואל פע"א בהגיע אליו אחד החולים ששלח הרה"ק מאוריטש, סירב ר' שמואל לרפאותו, באמרו אליו שהחליט להפסיק עסקו בחכמת הרפואה, באשר שהוא מוכרח לעיין בספרי רפואה הכתובים בלשון לע"ז, ואותיות הלועזי"ת מטרידות אותו בעת עמדו בתפילה, החולה הנ"ל חזר להרה"ק מאוריטש ומסר לו החלטתו של ר' שמואל, שלח הרה"ק מאוריטש אחר ר' שמואל ובקשו שימשיך ברפואותיו בגלל שע"י כך נצמח רפואה וגם ישועה לאחב"י כיון שע"י שמרפא מפעם לפעם גם נכרים, וע"י כך נמתק קצת את שנאתם ליהודים, ושפך ר' שמואל את לבו עבור מחשבותיו המטרידות אותו, העביר הרה"ק מאוריטש את ידו על פניו ובזה סלק לגמרי את מחשבותיו.

ארץ ישראל ניקנית ביסורים

ביקש הרה"ק מאוריטש לישב בשלוה אך ארץ ישראל ניקנית ביסורים ורבות רעות מצאוהו, בחודש סיון שנת תקצ"ד סבלו אחב"י מרורות מפרעות הערבים שהנפלו על העיר צפת ולקחו כל היהודים והעלו אותם להשלאס (מצודת יורפת) ובזזו כל רכוש היהודים בצפת, ורצו להרוג את הבת עין, רק השי"ך נתן הרבה כסף כופר נפש שלא יהרגו אותו, והרה"ק מאוריטש ניצל אז ממש בנס, ולמרות שנותר נקי מנכסיו ואפילו כתונת לא השאירו לו השוללים, והפשיטו את היהודים ערום, ובא איש אחד הנקרא "לייבעלע דער מיליכיגער" ואמר להבת עין בא וראה את אדם הראשון, וצעק עליו הבת עין ואמר לו: גם בשעה זו אתה עושה ליצנות, והשיב אדרבה רק בשעה זו צריכים להיות בשמחה ובזה יהיה ישועה, וכתבו מכתב ארוך להוואלי לעכו ושמו המכתב בתוך קנה, ולקח לייביל הנ"ל הקנה עם המכתב ונסע להוואלי, ובא הוואלי ונתן כרוז להערביים הגזלנים שכל מי שגזל רכוש יהודי יבא אליו ויתן לו מתנה, ובאו כל הגזלנים, ואסר אותם ונתן אותם בתוך פיילים (ערבות של נחושת) עם זפת ונפט בוער ונשרפו

כולם, כן יאבדו כל אויביך ה'.

סיפר ר' זלמן שהי' סופרו של הבת עין שהוא הי' רגיל לעמוד בשעת התפילה מצד הרה"ק מאוריטש ובצד השני היה עומד ר' שמואל העליר רבה של צפת, ופע"א בעת קדושת כתר כאשר צעק הרה"ק "כתר יתנו לך" והרגשתי שמחר כבר יהיה חדשות, ואכן למחרת קרא לי הרה"ק לכתוב מכתב להרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע, וכך כתב: מעת בואי לארץ ישראל זה שלש שנים התחרטתי על בואי לכאן, שלש שנים ערלים, אבל מעתה אני מצטער על השנים הקודמות שלא באתי לכאן מכבר.

בהיותו בחוץ לארץ פגש הרה"ק מאוריטש בשד"ר שבא מארץ ישראל, וביקשו הרה"ק שיספר לו משבחי ומעלות הארץ הקדושה, וסיפר לו השד"ר גודל יקר וקדושת הארץ, ומרוב התפעלות הפליג ואמר – מה אומר ומה אדבר הלא אפילו האבנים הפשוטים המושלכים בחוצות, הם כולם אבנים טובות ומרגליות, לימים כשכבר עלה הרה"ק לארץ ישראל פגש את השד"ר ואמר לו: חפשתי את האבנים הטובות ולא מצאתי, ענה לו השד"ר: מי שעיניו זכות ונקיות רואה... ונסתגר הרה"ק בחדרו ולאחר זמן יצא בשמחה ואמר להשד"ר: "אמת, מי שעיניו נקיות זוכה ורואה...

ותרעד הארץ

במלוא שיעור קומתו נתגלה הרה"ק מאוריטש ביום חרון אף ה' הוא כ"ד טבת שנת תקצ"ז, כאשר רעשה הארץ ברעידת האדמה ועיה"ק צפת נחרבה ונהפכו ונהרסו כל הבתים וכל הבתי כנסיות, ורבים מאחב"י ניספו רח"ל, הרה"ק מאוריטש עשה אז גדולות ונצורות לשקם את העיר מחורבנה ולחזק נשברי לב.

נודע ומפורסם כי בשעת רעידת האדמה בשעה שהתחיל הרעש הי' הרה"ק מאוריטש בשעת תפילת מנחה, ומתפללי בית המדרש רצו לברוח החוצה, כי כותלי בית הכנסת מעדו וכמעט שנפלו והרה"ק מאוריטש הזהיר בהם שאף אחד לא יצא החוצה, וכי כולם יתקרבו אליו, כל המתפללים הצטופפו מיד אל הרב מאוריטש חצי ביהכנ"ס נהרס, ואולם אותו החצי שבו נמצא הרה"ק מאוריטש והמתפללים, נשאר עומד וגג הכיפה נשאר עומד תלוי' כמעט באויר, זכותו הגדולה הגינה על כל אלו שהיו עמו, ועד היום ניכר הדבר בבית מדרשו, כאשר חלק מביהמ"ד נראה כבנוי מחדש ואילו החלק השני נותר עוד מאז ללא שינוי ויהי לנס.

לזכר אותו נס נחקקה בבית מדרשו מצבת אבן עליה נכתב: "מה נורא המקום הזה, בית מדרש ר' אברהם דוב האדמו"ר מאברויטץ זצ"ל שחזה על הרעש הגדול על צפת תובב"א בתקצ"ז ובזכותו הגדולה ניצל חצי בית המדרש מחורבן, והאדמו"ר ותלמידו שרדו בחיים".

מפני הרעה נאסף הצדיק

בחודש כסלו שנת תר"א שררה מגיפה נוראה בתוך העיר צפת, והפילה חללים רבים רח"ל, וגם הרה"ק מאוריטש נתפס במחלה זו, והתאבק כמה ימים עם החיים, והבטיח לבני העיר, כי הוא הקרבן האחרון במגיפה הזאת ואחריו לא תהי' עוד מגיפה בעיר זו, ואכן כך הוה, עם פטירתו ביום י"ב כסלו שנת תר"א בהשיבו נשמתו הזכה ליוצרו נעצרה המגיפה.

כמה ימים לפני פטירתו שלח לקרוא את ר' שמואל העליר כדי למסור לו את כל תורתו וחכמתו שקבל מרבותיו, ובני ביתו של ר' שמואל לא הרשו לו שילך לבית הרה"ק מאוריטש שפחדו שגם הוא ידבק מהמחלה, וכל ימיו נתחרט על זה ר' שמואל על שלא הלך לקבל ממנו חכמת התורה. נטמן בביה"ח בצפת במערה אשר ספונים בו הרה"ק בעל ערבי נחל, והרה"ק ר' ארי' לייב מחאלטישיסק זי"ע.

גדולים צדיקים במיתתן

אחד מאנשי שלומו ר' משה לייב שו"ב בטבריא היה מבשל בכל ראש חודש תבשיל בשר ונוטלו אל רבו הק', ובהיותו גבור היה הולך רגלי מטבריא לצפת במשך כשש שעות, לאחר שנפטר ר' משה לייב נתראה בחלום הלילה לאחד מידידיו וסיפר מה שהיה עמו, שכשנטלוהו לבית דין של מעלה דנוהו שימסר למלאכי חבלה למשך זמן, וכשהגיע ראש חודש ביקש שרוצה לקיים מנהגו ללכת אצל רבו הק' ולא נתנו לו ללכת, וטען לפניהם שמימיו לא החסיר סעודת ראש חודש אצל רבו, ובדקו את הדבר וכשנוכחו שאכן כך הוא, הרשו לו ללכת והמלאכים עמדו בחוץ להמתין עליו, כשביקש לצאת אמר להרה"ק שהמלאכים מחכים עליו בחוץ, ואמר לו הרה"ק שישאר עמו, וכי מי ציוה עליך לצאת...

מורשתו הרוחני

הרה"ק מאוריטש לא השאיר אחריו זש"ק, אולם השאיר אחריו ברכה ספרו הק' "בת עין" שהאירה את עיניהם וליבם של ישראל, על הערצתם של גדולי ישראל לספר קדוש זה יש ללמוד מהסכמותיהם של שני האחים הקדושים הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זי"ע והרה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע על המהדורה השלישית שנדפסה בזיטאמיר בשנת תרכ"ט, וכך כותב הרה"ק מטשערנאביל: "כי יקרים וחביבים עלי מאוד מאוד תורת ודברי קודש של בעל המחבר הזה, כי נוגה למו כמראה אבן הספיר, ואור תורתו זורח, ומאיר לארץ לדרים עליה ברחמים", ומסופר שאותו צדיק היה רגיל לומר תורה בשולחנו הטהור מתוך שני ספרים בלבד, הלא המה: ספה"ק "מאור עינים" ליקינו, וספה"ק "בת עין" שלא היה מש משולחנו, ומסופר שפע"א הגיע שוטר לבית הרה"ק מטשערנאביל זי"ע ולקח את הספר משום שהיה מודפס בלא רשיון הצנזור, וחטף הרה"ק את הספר מידו ונתנו לאחד שברח עם זה, ולנכרי נתן כמה מטבעות לשחדו ושלחו, כמו כן מדגיש הרה"ק מטשערקאס זי"ע בהסכמתו וז"ל: "כבר נודע בשער ישראל את חיבת ספר הקדוש בת עין, מאת

הרב הק' והטהור החסיד המפורסם איש אלקים מרנא ורבנא כקש"ת מו"ה ר' אברהם דוב זצוקללה"ה".

נוסף על הערצתם של הצדיקים הללו שהכירו אותו מקרוב, מפליא ביותר העובדא אודות הרה"ק בעל תפארת שלמה מראדאמסק זי"ע שציוה לתת יי"ש ומיני מגדנות וכולם שתו לחיים כמו על שמחה, בשעה שהשיג את הספר, וכשראה את תמהונם של חסידיו גילה להם: כי מחבר הספר הזה היה צדיק גדול ונורא פון די פארצייטישע יודן, ותמיד היה חשקי לנסוע אליו ולהכירו, אך מחמת מרחק המקום לא נסעתי אליו, ונפטר בלא בנים ר"ל, והוסיף: כי בנו הרה"ק ר' אברהם ישכר בער, בעל "חסד לאברהם" מראדאמסק נקרא על שמו.

י"ח כסלו

הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוש זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקי"ג (וי"א בשנת תקט"ז) לאביו הצדיק נסתר ר' יחיאל ולאמו האשה הצדקנית מרת אדל בתו של מרן הבעשטה"ק זכותו יגן עלינו, הרה"ק ר"ב הי' קדוש מרחם כפי שהעיד בעצמו, שפ"א כשבא מבית הספר שאל אותו זקינו הבעשטה"ק זי"ע מה הוא לומד בחדר, ענה בבא קמא, שאלו זקינו מפני מה דווקא בבא קמא, ענה הילד: כי בבא קמא ר"ת ב'רוך ב'ן א'דל ק'דוש מ'רחם א'מו, בעודו ילד קטן זכה ליצוק מים על ידי זקינו הק' הבעשטה"ק זי"ע שאהב מאד להשתעשתע עמו, פ"א הושיב אותו זקינו על ברכיו והאכיל אותו, ואמר: כשיגדל לא יאכל לכן הנני מאכילו עכשיו, כשנעשה בן ג' שנה הביאו אותו להחדר והראה לו המלמד האותיות א, ב, ג, כנהוג, שאל הילד מפני מה נדפס בהסידור סדר האל"ף בי"ת בלא שום נקודות, אמר לו המלמד אמור אתה, ענה הילד למען נוכל לומר האותיות כאשר יהי' ברצונינו, וסיפרו זאת לזקינו הבעשטה"ק, נענה הבעשטה"ק ואמר: מזה נראה שיהי' אדם גדול, כשהי' תינוק הי' ישן עם זקינו, פ"א לא רצה כ"כ ללמוד אצל המלמד, וסיפר המלמד לזקינו שאינו רוצה ללמוד, ושאלו זקינו על זה, ענה הילד וכי איני יודע שאתה הולך ממני בחצי הלילה ואתה לומד עם אחיה השילוני, וגם אני רוצה ללמוד עמו, ומאז והלאה לא לקחו עמו לישן.

רבותיו

בשנת תק"כ נחשחכו העולם בעדו עם הסתלקותו של זקינו מרן הבשטה"ק, אז עבר לתלמידו של זקינו ה"ה הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע, אשר פתח אז בית מדרשו בעיר אוסטראה, ושם נתגדל ונתחנך, עם כי עיקר חינוכו הי' אצל הרה"ק מקאריץ, גם הסתופף בצלם של גדולי תלמידי זקינו הק' ה"ה הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש והרה"ק בעל "תולדות יעקב יוסף" מפולנאה, זי"ע, בשנת תקל"ג אחר פטירת המגיד זי"ע הי' מעריצו של הרה"ק ר' מענדעלע מויטעבסק זי"ע, כל רבותיו העידו עליו כבר בהיותו ילד גדולות ונצורות, פ"א אמר הרה"ק בעל ה"באר מים חיים" זי"ע לאחד מבאי ביתו של הרבי ר' ברוך, באם הייתם מכירים את רבכם כמו שאני מכיר אותו הייתם יראים מלפניו כמו שאני ירא מפניו, וסיפר כי בהיות הר"ב ילד קטן הייתי אצל המגיד זי"ע ואמר לי המגיד בא ואראה לך "דבר חידוש" אשר לא ראית מעולם, הנה יש אצלי נכד הבעש"ט ה"ה הילד ברוך תראה אותו כי הוא דבר חידוש, ומדי דברי בו נכנס הילד אמר לי המגיד זה הוא הילד תביט בו כי הוא דבר חידוש, ולא הבנתי שום חידוש, אחר כמה שנים הייתי בק' אוסטראה אצל הרה"ק ר' פנחס ודברני ביחד, ובעודנו מדברים חלף מבעד החלון ר"ב עמד ר"פ ואמר לי לך במהרה ותראה את ר"ב כי הוא דבר חידוש אשר לא ראית מעולם, ונזכרתי בדברי המגיד והלכתי בחפזון לראותו, ואז ראיתי והבנתי שהאמת שהוא "דבר חידוש", פ"א ישן ר"ב על מטתו, אמר ר"פ מקאריץ למקורבים שלו בואו ואראה לכם עד היכן מגיע דביקותו של ר"ב בהקב"ה, ר"פ ניגש אל המזוזה וכיסה אותו בידו, מיד התחיל ר"ב להתונעע על מטתו כמקין משנתו, וכאשר לקח את ידו מן המזוזה, ישן ר"ב במנוחה, כך עשה כמה פעמים, אמר ר"פ: ראו עד היכן מגיע קדושת הר"ב שגם באמצע שנתו אינו מסיח דעתו אף רגע אחת מדביקות ה'.

האיש מקדש

שמה באוסטראה נשא את זיווגו הראשון הרבנית בתו של הנגיד רבי טובי' קצקש ז"ל מאוסטראה, הרב מפולנאה הרה"ק בעל "תולדות יעקב יוסף"הי' השדכן, השידוך הי' נמשך שתי שנים ולבסוף נסעה אמו מרת אדל ע"ה עם בנה לאוסטראה, והי' על האכסניא, והרב מפולנאה הלך להצד השני וגמר עמהם, זמן קצר אחר החתונה נתדלדל הגביר, וירד מנכסיו, ונשאר הר"ב בלי משען, והי' בדוחק גדול, והי' שם הרה"ק רבי אהרן זי"ע הידוע בשמו "דאקטיר גארדן" מתלמידי המגיד זי"ע, וקיבל על עצמו מצוה זו לפרנס את ר"ב, וכל שבוע שלח עם חסיד אחד סכום כסף לאשתו של ר"ב, ור"ב לא ידע מזה, כשנפטר הדאקטיר גארדן, נתוודע לר"ב מן הדבר שעשה הדאקטיר גארדין, והי' לו קפידה על החסיד על שלא גלה לו מזה, שאם הי' יודע מזה הי' יכול לעשות לו טובה גדולה יותר מאשר נתוודע לו עתה, בזו"ש הי' חתן ש"ב בתו של הרה"ק ר' אהרן מטיטוב בן הרה"ק ר' צבי בן מרן הבעשטה"ק, זי"ע.

על כס הרבנות

בשנת תקל"ח עם עלייתו של הרה"ק רבי מענדעל מויטעבסק זי"ע לאה"ק, התחיל להתנהג באדמורו"ת, בשנת תקמ"א התיישב הר"ב בעיר טאלטשין, והקים את חצרו הק' בבחינת מלכות, הי' לו בית גדול ומפואר, והי' נוסע עם מרכבת שרים, ומטלאשין עבר לעיר זקנו מעזיבוש, ושם נהרו אליו אלפי

חסידים, וגם צדיקי דורו הכניעו את עצמם תחתיו ויראו ופחדו ממנו יראת הרוממות, מסופר כאשר בא להתיישב במעזיבוש אמר: פה אשב כי אויתיה" (תהלים קל"ב) שזה מקום זקיני הק' הבעש"ט זי"ע, וכי תימא "צידה ברך" מאין יקח ברוך מזון וצידה, "אברך אביוניה" אברך את העניים שיתעשרו, "אשביע לחם", ועי"ז אקבל פדיונות ואתפרנס מכך לשובע, ואכן נהרו אליו אלפי חסידים והמון עם מי להסתופף בצלו לקבל רוחניות ומי להתברך ממנו בישועה ורחמים.

תורה

הי' תלמיד חכם גדול ובקי נפלא, הרה"ק ר' משה מקאברין זי"ע אמר שר"ב בעת שהי' כבן י"א שנה הי' בקי בכל התורה, ש"ס בבלי וירושלמי וכו' וכשהי' בן י"ב שנה כבר הי' בקי בכל חדרי סתרי תורה, והוסיף ואמר ששני צדיקים היו בעולם שלא שכחו התורה ממעי אמם הרבי ר' ברוך והרה"ק מריזין זי"ע, מסופר שהרה"ק ר' יעקב שמשון משפיטווקא זי"ע, כשעלה לא"י נתעכב בטערקיי אצל הגאון הגדול רבי דוד בכר זצ"ל בעמח"ס לדוד אמת, ודברי ונתפלפלו ביניהם בדבר תורה, ונתפלא הגאון על גדלותו בתורה של הרה"ק משפיטווקא, ושאלו אם השאיר בחו"ל עוד אחר כמותו השיב לו במעזיבוש נמצא צדיק אחד ושמו רבי ר' ברוך נכד הבעש"ט, אשר יודע כל התורה כולה כנתינתה מסיני.

עבודה

עבודתו שבלב זו תפילה הי' בהתלהבות ובתרגשות גדולה, פ"א באו אצל הרה"ק רבי ר' מענדעלע מרימנוב זי"ע חסידים של הרה"ק ר"ב, הסב הפנים מהם ושאלם מאין אתם בודאי מפולין ובאתם לראות מופתים, ענו לו אנו נוסעים רק ליראת שמים, שאלו אותם מאין אתם יודעים שהרב שלכם הוא יראת שמים, ענו לו הגיד שאחורי האזן שידוע שזה לא דופק רק בשעת הגסיסה מחמת פחד המיתה רואים שהיא דופק, והגיד הזה דופק אצל רבינו כל פעם שהוא מתפלל, אז החזיר אליהם את פניו, וביקש מהם לישב, ידוע ומפורסם אמירת "שיר השירים" שלו בערב שבת קודש אחר הטבילה, שהי' בוער באש ובהתלהבות גדולה עד שלא יכלו לעמוד שם מחמת גודל כח הקדושה שהי' שורה שם, וידוע מה שסיפר הרה"ק ר' צבי הירש מזידוטשוב זי"ע שפ"א החביא את עצמו בתוך החדר של הר"ב באותו שעה ביחד עם עוד חסיד אחד, והי' כאשר התחיל לומר שיר השירים בהתלהבות והשתוקקות אמר החסיד שאינו יכול להיות שם מרוב פחד, וכאשר הגיע להפסוק ודגלו עלי אהבה סמכוני באשישות וגו' כי חולת אהבה אני, ברח החסיד מהחדר כי לא הי' יכול לשאת האש הגדולה והנורא, ורצ"ה התחזק ואמר יהי' עלי מה הנני מוסר נפשי לה' באהבה לשמוע דברי אלקים חיים, עד שאמר הר"ב הכתוב כי עזה כמות אהבה וגו' רשפיה רשפי אש שלהבה י–ה, אז מפני גודל ההתלהבות והשתוקקות כמעט נתבטל במציאות וכמעט יצאה נפשו, וסיים הרה"ק מזידיטשוב, אבל ב"ה עזר לי הקב"ה שהתחזקתי עד סוף שיר השירים, וכל פעם שאני נופל בעבודתי מזכיר אני את אותו הרגעים ובזה אני מתחזק, ידוע שפ"א הי' ר"ב אצל המגיד ממעזריטש זי"ע, המגיד הי' ישן בחדרו, ור"ב הי' שם בהחדר החיצון והתחיל לומר שיר השירים, שלח המגיד לר"ב שיפסיק לומר שיר השירים שכל הפמליא של מעלה באים לראות איך שהוא אומר שיר השירים וזה מפריע לו לישון.

גבורה שבחסד

ידוע שר"ב הי' מסטרא דגבורה, ונהג עצמו בקפדנות דקדושה כל ימי חייו, ולפעמים התחיל לצעוק קולות על אדם ולפעמים גם חירף וגידף אותו, וידעו כבר שעל מי שהוא צועק או ששורה עליו דינים או פועל לו ישועה, פ"א בא לפניו איש עשיר אחד ור"ב התחיל לצעוק עליו ובזה אותו מאד וצוה שידחפו אותו החוצה, והי' שם הרה"ק רבי אברהם דוב מחמעלניק זצ"ל ואמר לר"ב מה נעשה עם הגמ' המלבין פני חבירו ברבים ופחד לסיים הסיום של המימרא, החזיר ר"ב אליו ואמר לו מה אומר הלמדן המלבין פני חבירו ברבים, מפני אינו מסיים אין לו חלק לעולם הבא, וסיים ר"ב ואמר ראיתי ששורה על האדם קטרוג גדול, הפקרתי את עולם הבא שלי כדי לעשות טובה לבר ישראל, כי בזה שבזיתי אותו בטלתי את הדינים ממנו, פ"א הי' אצלו אחיו הרה"ק בעל "דגל מחנה אפרים" והרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, וכבדם ביין שרף ושתו לחיים ור"ב בירך הרבי ר' אשר ואמר לו שיבוא משיח, ור' אשר בירך את ר"ב נלך לקראת משיח, והתחיל ר"ב לכעוס על ר' אשר וצעק לו איך תעיז פניך לומר להיפך נגדי, חזור בך, ואחר כך צעק לו עוד פעם חזור בך, ישלוכו אבותיך מקברם, בעל הדגל לא הי' יכול להתאפק ושאל את אחיו מקודם הבנתי דבריך, אבל עתה אינני מבין, מה לך ולאבותיו הקדושים, שאל אותו ר"ב מה הבנת מקודם, ענה לו, אמרת מקודם שיבוא משיח, והכוונה היא בין זכו ובין לא זכו בכל אופן יבוא, והוא אמר לך, נלך לקראת משיח, הכוונה היא שאם נזכה לכך, אבל מה שאמרת בפעם השני' אינני יודע, ענה ר"ב אמת הראשון הבנת טוב, אבל מה שאמרתי אח"כ היא ענין אחר לגמרי, להרבי ר' אשר אין בנים וברכתי אותו שיוושע בבן זכר, וכפי שידוע באים האבות לברית (זוה"ק ח"ג רכ.) וברכתי אותו שיבואו אבותיו הקדושים מקברם אליו לברית, וכן הי' ולרבי אשר נולד בן זכר ה"ה בעל ה"בית אהרן" זצ"ל.

אשכבתי' דרבי

ביום י"ח חשון שנת תקע"ב נסתלק ר"ב לגנזי מרומים, מסופר שבשעת הסתלקותו מצאו אצלו את ספר הזוה"ק פתוח באותו דף בו נאמר: (זוהר כרך א (בראשית) פרשת וישב דף קפד עמוד א) אית רוגזא ואית רוגזא, אית רוגזא דאיהו מברכא מעילא ומתתא ואקרי ברוך, נטמן בחלקת זקינו הק' הבעשטה"ק, אשר כבר הי' טמון שם אחיו בעל ה"דגל מחנה אפרים", ולאחר זמן נטמן שם גם הרה"ק מאפטא שהי' דר בערוב ימיו במעזיבוש, ליקוטים מדברי תורתו נדפסו בספר "בוצינא דנהורא".

החדשים של ימי החורף מאירים יותר בצירופם בשמי מעלה, והוא ע"ז שבלילות הארוכות שבהן, ישראל עוסקין בתורה בלילה ובאשמורת הבוקר. (הרה"ק מרימינוב זי"ע)

◆◆◆

הגה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימינוב זי"ע היה מכנה את לילות הקיץ בשם "כשר'ע לעכט" (נרות כשרים), משום שכדי להיות ער בלילי חורף היו מדליקים נרות הנעשים מחלב, שהם טריפה, אבל בקיץ הימים ארוכים וא"צ לנרות, ע"כ קראו את אור היום בשם "נרות כשרים". (י"ג אורות)

◆◆◆

אמר הרה"ק רבי הירש מזידיטשוב בעל ה"עטרת צבי" זי"ע, שלילות החורף יש להם קדושת חול המועד, וכאשר האדם עוסק בתורה בלילות החורף הארוכים זוכה להרגיש בהם קדושת חול המועד. (הגה"ק מהר"ד מבעלזא זי"ע)

◆◆◆

אמר הגה"ק מהר"ש מקאמינקא זי"ע: לאחר סוכות בבוא החורף הגדול, כשנזכרים ומתבוננים שעתה הולך ומתקרב חורף ארוך כזה, ואנו נמצאים בתוקף חשכת הגלות, ואין לנו ימים קדושים ונעלים שנוכל להתחזק בהם ולהתחמם לאורם עד ימי הפסח, אזי רעדה תאחזנו שלא נפול חלילה ברשת העצבות ומכמורת היאוש רח"ל, וצריך רחמים מרובים לעבור ימים אלו בשלום, לכן ריחם עלינו בעל הרחמים והדליק לנו באמצע החורף נר קטן (הכוונה על נרות חנוכה) המזהיר לכאן ולכאן, ומאיר לנו את הדרך בימים הקודמים לו ובחצי החורף אשר לאחריו, ונותן לנו כח ותעצומות להחזיק מעמד עד ימי החג. (אוהב שלום)

◆◆◆

כבר במוצאי שמחת תורה היה הרה"ק מצאנז זי"ע מעיין בסידור של משנת חסידים מעניני חנוכה. (דרכי חיים)

◆◆◆

הרה"ח ר' משה'לי קאנער ז"ל היה חסיד צאנז והיה חתן אחותו של הרה"ק ר' מנחם מענדל מוויזניץ זי"ע בעל צמח צדיק ובמשפחתו רצו שיסע גם פעם לוויזניץ אל דודו אלא דלא יצא לו זמן מתי לנסוע לשם כי תמיד היה נמצא בצאנז, ובפרט בימים טובים, וכן כמעט רוב השנה ישב בצאנז, פעם אחת יצא לו איזה הזדמנות ליסע ונסע לוויזניץ והרה"ק שאל אותו על צאנז, מה יש לו לספר מצאנז, אבל הוא לא השיב כלום, ואמר ר"מ קאנער, שבדרך כלל אפילו על שבת אחד בצאנז הוא היה יכול לספר לילות שלמים, אך כאן ששאל אותו בכללות מה יש לו לספר מצאנז לא ידע ממה להתחיל לספר לו, ורק כשאמר לו אחר כך ממה לספר לו אז מיד סיפר לו כדלהלן, ושאל אותו הרה"ק היכן היית בראש השנה, ואמר בצאנז, יום הכיפורים – בצאנז, רוב השנה – בצאנז, ואמר לו הרה"ק א"כ תספר לי על חנוכה, וסיפר לו ר' משה שאצל מרן הק' מצאנז זי"ע מיד ממוצאי סוכות היה מתחיל להתכונן לחנוכה, והיה מדבר על חנוכה, ולומד את כל הגמרות וההלכות וספרי קדמונים וקבלה וספרי חסידות על חנוכה, וכשהגיע להדלקת הנרות לאחר שדיבר כל כך מחנוכה ועשה כל כך הרבה הכנות על חנוכה היה יושב שש שעות ליד הנרות, כל סיפר להרה"ק ר' מנחם מענדל מוויזניץ זי"ע ואמר לו הרה"ק אתה חושב שכזה רבי כמו שאתה ראית לא היה עוד, הנה אצל חותני הרה"ק מרוזין זי"ע היה המנהג שכל יום היו צריכים לספר לו סיפור על הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע ויום אחד סיפר לו אחד סיפור מהרה"ק מבארדיטשוב בדיוק כמו שאתה מספר על הרה"ק מצאנז, שגם הוא למד והכין עצמו כל כך על חנוכה, רק הבדל אחד יש שהרה"ק מבארדיטשוב ישב שישב שבע שעות ליד הנרות, שעה יותר מהרה"ק מצאנז (דברי תורה)

◆◆◆

בשלושים יום שקודם לחנוכה היה בעל אמרי יוסף זי"ע מפריש בכל יום איזה סכום לחלק בחנוכה. (חקל יצחק)

◆◆◆

כפי שהאדם עושה הכנה מקודם חנוכה לקבל הקדושה המתגלה עתה כה, וכפיהו יהיה השראת השכינה הקדושה עליו, וזהו חנ"ו כ"ה שחניית והשראת השכינה הקדושה שנקראת כה, יהיה לערך ההכנה של האדם וכה תהיה השראת השכינה עליו אם מעט ואם הרבה. (באר משה)

◆◆◆

פאר די מדבה

מיטן סכום פון

$1,000

באקומט צוגאב נאך א נייעם באנד

ספר

משולחן מלכים

– חלק י"ג // שנת תש"פ לפ"ק –

ערהאלטן צו אייך אין
שטוב אויף חג הפסח
הבעל"ט

צוויי
נייע
בענדער

פנימי | תתקיה | בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור בבית הגאון הגדול רבי משה שטערנבוך שליט"א

מרא דארעא קדישא ירושלים ת"ו – מח"ס שו"ת תשובות והנהגות ושא"ס

יום ב' פרשת תולדות תשפ"ו לפ"ק

רבינו: ווי אזוי פילט זיך דער רב?

מרא דארעא קדישא: ברוך ה', מ'דארף דאנקען דעם אויבערשטן אויף וואס מ'האט.

רבינו: יא, ברוך ה' יום יום.

דער אויבערשטער זאל העלפן ווייטער, לאורך ימים ושנים טובים.

מרא דארעא קדישא: אמן. ברוך ה', כ'געדענק נאך ווען דער סאטמאר'ער רב (רביה"ק הדברי יואל) ז"ל האט זיך געבייזערט אויף דעם וואס מ'רופט אים 'קנאי', ער האט געזאגט איך זאג אלעם עפ"י הלכה, מאכט מען מיר פאר א קנאי...? ווייל זיי ווילן זאגן אז ס'איז נישט קיין הלכה.

ער האט מיר געזאגט 'מיין גאנצער חיבור (ספר הק' ויואל משה) איז צו ווייזן אז מיר זענען נישט קנאים, נאר דאס איז די הלכה!'...

רבינו: יא, ער האט יעדע זאך אויסגעארבעט און ס'איז געווען אויסגערעכנט עפ"י תורה, עפ"י הלכה.

מרא דארעא קדישא: ער האט מיר געזאגט 'אדרבה זאל מען זיך דינגען הלכה'דיג'...., ער האט געוואלט הערן צי מ'האט עפעס זאגן, ער האט געשיקט זיין ספר [ויואל משה] צו רבנים, און האט זיי געזאגט אדרבה אז איר האט עפעס הערות וויל איך הערן.

רבינו: ער פלעגט דאס צו זאגן, אז וואס ער האט געזאגט האט ער אלעם אדורך געטראכט, ער האט אלעם מברר געווען פון די גמרא, פון די ראשונים. ס'איז אלעם געבויעט אויף די פריערדיגע.

מרא דארעא קדישא: מ'דארף היינט האבן מסירות נפש ממש.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען ווייטער אזוי ממשיך זיין.

מרא דארעא קדישא: ליידער, אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו, יעצט טוט זיך דא וועגן די גיוס, זיי ווילן מגייס זיין אלע בני תורה, און מ'האט שוין מסכים געווען (עסקנים המייצגים קהילות שונות) מיט זיי אויף פשרות, פופציג פראצענט, צוואנציג פראצענט...

רבינו: ס'איז א גרויסע צרה, דאס איז שמד ממש, מ'איז מפקיר א גרוים חלק פון כלל ישראל.

מרא דארעא קדישא: ליידער איז דא תלמידי חכמים און רבנים וואס גייען מיט מיט דעם,[1] כ'ווייס נישט וואס דא וועט זיין, מ'דארף מתפלל זיין דאס איז זיכער.

---

1 ולחיבת הקודש נעתיק כאן מתוך דברו"ק שהשמיע אז מרן רבינו שליט"א [בימי ביקורו בארה"ק ת"ו], והדגיש בענין זה, אצל מעמד חנוכת הבית בנין החדש בית חינוך לבנות בבני ברק יצ"ו, יום א' פרשת ויצא תשפ"ו לפ"ק: .....מ'האט דערמאנט דעם ענין פון מסירת נפש. אז מ'איז אין ארץ ישראל, אין בני ברק, דארף ארויסגעברענגט ווערן די שווערע ביטערע גזירה פון "גיוס בני ישיבות" צום טמא'נעם מיליטער. ס'איז אן ענין חמור מאוד, אן ענין פון העברה על הדת, כידוע פאר יעדן איינעם.

יש אומרים אז דא אין בני ברק וועבט זיך א פלאן פון נאכצוגעבן פשרות אין דעם ענין. וויל מיר ארויסברענגען דעם וויי-געשריי פונעם יהדות החרדית, הן פון די וואס וואוינען אין ארץ ישראל, און הן פונעם יהדות החרדית אין חו"ל. מ'טאר נישט מאכן קיין פשרות אין עניני גיוס. מ'טאר נישט מפקיר זיין א נפש אחת מישראל.

דער אויבערשטער האט געשאנקן א איד פיר זין, היעלה על הדעת, ער זאל זאגן צוויי זין, זיי בלייבן יושבי אהל און די אנדערע צוויי בין איך מפקיר למולך, איך טראג זיי למולך צום טמא'נעם מיליטער וואס יעדער ווייסט אז זיי גייען צוגרינד-גיין חלילה.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן און רחמנות האבן אויפן כלל ישראל, מ׳וויל אונטער ברענגען תורה און יהדות.

מרא דארעא קדישא: מיר האבן א הבטחה פונעם אויבערשטן, דאס וועלן זיי נישט קענען. די תורה וועט בלייבן נצחיות.

רבינו: ס׳איז דאך דא אן הבטחה פון רבי שמעון כי לא תשכח מפי זרעו, רבי שמעון זאגט חס ושלום שתשתכח תורה מישראל.[2] ער זאגט עס מיט א בהירות, ער זאגט אן הבטחה ׳חס ושלום שתשתכח תורה מישראל!׳.

מרא דארעא קדישא: מה נאמר מה נדבר מה נצטדק, נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה׳, נישטא וואס צו טוהן, ס׳איז א נגע וואס איז זיך מתפשט, יעדע פאר טאג איז דא א נייע עצה...

רבינו: מ׳ווייסט נישט וויאזוי, אבער ס׳וועט קומען א ישועה פאר כלל ישראל, כי לא תשכח מפי זרעו.[3] אז רבי שמעון זאגט אזוי ׳חס ושלום שתשתכח תורה׳ מוז אזוי זיין... במילא וועט מען נישט קענען אומברענגען... אז ס׳זאל נישט זיין קיין תורה אין ארץ ישראל.

מרא דארעא קדישא: ארץ ישראל איז קודש הקדשים, מ׳האט געמיינט אז זיי וועלן מורא האבן אנצורירן דעם קודש הקדשים, אבער דער כח הטומאה איז שטארקער ווי מ׳קלערט.

רבינו: כלל ישראל איז נאר א אומה דורך די תורה, אונז זעמיר דער עם הנבחר, נאר דורך די הייליגע תורה.

איך האב אליינס געהערט פון פעטער ז״ל וואו ער האט געזאגט אמאל אין שטוב ׳ער פארכט זיך, ער האט מורא, ס׳וועט קומען א טאג וואס אן ערליכער איד וועט נישט קענען וואוינען אין ארץ ישראל!׳.

וועגן צוויי טעמים האט ער געזאגט דעמאלטס, איינס דערפון איז געווען וועגן גיוס בני ישיבות.[4]

מרא דארעא קדישא: יא, ס׳איז שוין באלד דער מצב אזוי. מ׳דארף טראכטן א עצה וואס מ׳קען טוהן, די ערשטע זאך איז אז מ׳דארף צו וויסן אז ס׳איז דא וואס צו טוהן, מ׳טאר זיך נישט מייאש זיין, דער אויבערשטער שיקט נישט קיין נסיון, ער געט נישט קיין צרה, נאר אויב ער ווייסט אז מ׳קען ארויסגיין דערפון, אויב ס׳איז נישטא קיין עצה שיקט ער דאס נישט, דער אויבערשטער איז נישט גוזר קיין גזירה וואס מ׳קען נישט שטיין אין דעם.[5]

מ׳טאר נישט מפקיר זיין קיין נפש אחת מישראל. ווער עס מאכט א פשרה דער גיט איבער האלב כלל ישראל צום ס״מ, צו די סטרא אחרא. ואשימם בראשיהם!

מ׳דארף וויסן אז ס׳איז א געפערליכער ענין מפקיר צו זיין אידישע קינדער. מ׳דארף זיך שטארקן בכח, מיט א גבורה עילאה. מ׳דארף האבן מסירת נפש פאר׳ן כבוד פונעם הייליגן באשעפער. חלילה וחלילה צו גיין אין טמא׳נעם מיליטער, סיי די לומדים, און אפילו די בחורים און אינגעלייט וואס לערנען נישט אזוי בהתמדה.

דער פעטער ז״ל האט אונז מדריך געווען, ער האט אונז געלערנט, וואס ס׳איז נוגע דעם קליפה הציונות מיט אלע אירע מלבושים. דאס איז א תורה שלימה, און חלילה וחלילה מקיל זיין אפילו א כלשהו. אונז זעמיר מוזהרים זיך מתבדל צו זיין פון רשעים אן הבדלה גמורה. דאס דארף זיין נר לרגלינו אין אלע ענינים, און פון דעם וועל מיר זיך נישט אוועקרירן.

און ביי דעם וועל מיר דערמאנען, אז מען דארף מחנך זיין די קינדער, סיי די זין און סיי די טעכטער, צו רעדן די אידישע שפראך אין טאג-טעגליכן לעבן.

2 בגמ׳ מס׳ שבת (קלח:) תניא, אמר רבי שמעון בן יוחאי, חס ושלום שתשתכח התורה מישראל, שנאמר, כי לא תשכח מפי זרעו.

3 ועי׳ בספה״ק ויואל משה, מאמר ראשון (אות קסח) שמפ׳ הבטחת הפסוק כי לא תשכח מפי זרעו, וזל״ק: ....ומה שאמר שלא תשתכח התורה הוא ע״פ שכתב רש״י ז״ל בשה״ש עה״פ אם לא תדעי לך וגו׳ צאי לך בעקבי הצאן שאם חדל הרועה מלהנהיג אותך הסתכלי בפסיעות דרך שהלכו הצאן והעקבים ניכרים, היינו להתבונן בדרכי אבותינו הראשונים. וע״כ בדור שאין מוצאין בו הלכה ברורה במקום אחד אין לו אלא להסתכל בדרכי הראשונים, ואם ככה נעשה שלא לזוז מדרכי הראשונים לא יהי׳ שכחת התורה, והיינו דקאמר קרא כי לא תשכח מפי זרעו, שאם נלך בדרך הראשונים להיות זרעם ובניהם לילך בעקבותיהם, באה ההבטחה שיהיו העקבים ניכרים כמ״ש רש״י ז״ל ונוכל לידע בזה דרך התורה. גם נכלל ההבטחה שלעולם ימצאו עוד בין זרע ישראל שישימו לב לעקבות הראשונים.

4 ובעת מעמד קבלת פנים לכ״ק מרן שליט״א בלשכת הביד״צ בעיה״ק ירושלים ת״ו, ע״י הרבנים הגאונים חברי הביד״צ שליט״א, ביום ב׳ פ׳ תולדות שנת תשפ״ו לפ״ק, חזר רבינו ענין זה, בערך בזה״ל: ".... ובאזני שמעתי, בערך מיט זעכציג יאר צוריק, ווי דער פעטער ז״ל האט געזאגט אין שטוב, איך בין דארט געווען און כהאב דאס אליינס געהערט מפ״ק: ׳ער פארכט זיך ס׳וועט קומען א טאג וואס אן ערליכער איד וועט נישט קענען וואוינען אין ארץ ישראל׳..., וועגן עטליכע געזעצן וואס ס׳איז געווען דעמאלטס עומד על הפרק, גיוס בני ישיבות, ניתוחי מתים און נאך אזעלכע חוקים וואס מ׳האט דעמאלטס געוואלט אריינברענגן.

דער מורא׳דיגער טאג איז יעצט אנגעקומען, דאס אז מ׳מאכט א גזירה צו נעמען אין מיליטער אידישע בחורים אידישע יונגעלייט, דאס איז א גזירה אויף כלל ישראל אז מ׳זאל חלילה נישט קענען דא וואוינען. אבער די ברכה פון יצחק אבינו וועט באגלייטן כלל ישראל, עצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו א׳ל, די ברכה פון יצחק אבינו באגלייט אונז!...", ע״כ.

5 וכדאמרו חכז״ל (ע״ז ג.) אין הקב״ה בא בטרוניא עם בריותיו.

רבינו: יא, 'ברוך גוזר ומקיים'..., זאגט די וועלט.[6]

דער אויבערשטער וועט העלפן אידישע קינדער, דאס אז ס'איז דא א אידישע פאלק, און במשך דעם לאנגן ביטערן גלות האלט זיך נאך אידישקייט עד היום, דאס איז אויך נישט בדרך הטבע. ס'איז חוץ לדרך הטבע, דער אויבערשטער וועט ווייטער העלפן.

אבער דאס מפשר זיין מיט זיי, דאס איז א חורבן, ס'ברענגט אריין א קרירות בדבר, די בחורים זעהען אז מ'איז מפשר ווערט עס לייכט אין זייערע אויגן, חס ושלום צו מאכן פשרות אין דעם.[7]

---

6 רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל הי' רגיל להזכיר ענין זה, שהקב"ה נותן גם כח להתקיים ולהינצל מהגזירה. -ועי' בספר בארת המים [להרב החסיד רבי אברהם אבלי ז"ל]: כמו שאמר כאדומו"ר הרה"ק עירין קדישין מהורא"י זצוק"ל מסאדיגערא באשכבתיה דבנו בכורו הרה"ק מו"ה שלמה זצוק"ל, במה שאנו אומרים ברוך גוזר ומקיים אשר בהשקפה הראשונה יש להתפלא על אומרו ברוך גוזר ומקיים, הלא לפעמים הי' טוב יותר להיות אינו מקיים להגזירה. אך הפירוש הוא, כי נחזי אנן למשל במלך בו"ד כאשר יגזור גזירה על בן חיל להלקותו מכה רבה איזה סכום, ולפעמים ימות ולא יגיע למחצה לשליש ולרביע מהמלקות אשר גזר עליו, אמנם בגזירת הבורא אינו כן, כי הוא גוזר ח"ו גזירה רעה ומקיים את האדם בחיים, שיוכל לסבול להגזירה.

ויש לציין שבס' שער יששכר (חודש ניסן מאמר זמן חירותינו אות ז') מביאו בשם המגיד מטשערנאביל ז"ל, וכן בס' היחס מטשערנאביל (עמ' ס"ה).

וכן סיפר האדמו"ר הנועם אליעזר מסקולען ז"ל מעשה שהיה עמו, שכידוע עסק במסירות נפש בהקמת חיי הדת בראמעניא בתקופה שהקאמעניסטן היו בשלטון, והעמידוהו למשפט ודנו אותו למאסר של עשרים שנה, קשים ביותר היו תנאי מאסרו, הוא הוכנס לצינוק שבקושי יכול היה לנשום בו, בודד ומנותק ישב בצינוק, ולא פלא שרוחו היתה קשה עליו עד מאוד.

בוקר אחד התעורר, מצא מעט מים ליטול ידיו, אבל כאשר רצה להתפלל הבחין שאין לו אפילו כיפה לראשו, מה עשה משך את חולצתו על ראשו, וכך התחיל בתפילה, ובהגיעו לברכת 'ברוך שאמר' ניקרה לו קושיא במוחו, בברכה זו אנו אומרים ברוך מרחם על הבריות ברוך משלם שכר טוב ליראיו, והכל מדבר בטובה שהשי"ת מעניק לנו, אבל ביחד עם זה נאמר בברכה גם ברוך גוזר ומקיים, ומהלשון גוזר משמע גזירה רעה, האין האחד סותר את השני אבל מיד התחזק ואמר לעצמו, לא כן הדבר כשהקב"ה גוזר גזירה על האדם, הוא גוזר וגם מקיים, כלומר שהוא מקיים את האדם, נותן לו כוחות מיוחדים שיוכל לעמוד בגזירה שנגזרה עליו. ומחשבה זו שניצנצה במוחו בשפל המצב שבו היה נתון, הביאה עליו התעלות גדולה, והרגיש שכוחות חדשים נסכים בו, עד שגבר בו הבטחון שבודאי ה' יעזור לו במהרה ויצא מן הצינוק, ומכוח תקוה זו מסוגל היה באמת לעמוד בגזירה הנוראה שנגזרה עליו, ואחרי כמה שבועות אכן בוטלה הגזירה ושוחרר ממאסרו הקשה.

7 ולחיבת הקודש נעתיק כאן מתוך דברות קודש שהשמיע אז מרן רבינו שליט"א בענין זה אצל מעמד יציקת הקומות בבנין החדש דקיט"ל

מרא דארעא קדישא: ברוך ה', איר האלט אהן שטארק דעם לעצטן שטריק פון אמונה אינעם דור האחרון, איר האט דעם כח דאס ממשיך צו זיין.

בירושלים עיה"ק, יום ה' פרשת תולדות תשפ"ו לפ"ק:

בנוגע די ביטערע גזירה פון "גיוס בני ישיבות". ס'איז א ביטערע שווערע גזירה אויף תושבי ארצינו הק', אין גאנץ ארץ ישראל. די ממשלה הטמאה איז גוזר א גזירת גיוס אויף אלע בני ישיבות, און אויף אלע אינגעלייט יושבי אהל. צענדליגער טויזנטער לומדי תורה און ערליכע אידן וואס זענען נישט אין מיליטער, מ'וויל זיי ליידער אריינשלעפן אין מיליטער. דאס מיליטער איז א טמא'נע מיליטער, א צבא טמא, מלא זהמה וזימה, כל באי' לא ישובין.

ווער עס קומט נעבעך אן אהין גייט ארויס פון דארט א האלבער גוי אדער א דרייפערטל גוי, צי א גאנצער גוי. מ'גייט ארויס נעבעך וויאזוי מען קומט ארויס פון אזא מקום. דאס אריינעמען די ישיבה בחורים אין מיליטער איז א גזירה פון העברה על הדת, ווי יעדער בר דעת ווייסט, און יעדער בר דעת פארשטייט. חס ושלום צו מאכן פשרות, מאכן אזאנס וואס אויף ענגליש רופט מען דאס א דיעל. מאכן, תן לי ואתנה לך, דאס וועל איך דיר נאכגעבן, און דאס וועסטו מיר נאכגעבן.

כ'האב שוין געזאגט די וואך, רבי יוחנן בן זכאי בשעת'ן חורבן האט ער זיך אויסגעבעטן "תן לי חכמה וחכמי'" אבער ער האט נישט חלילה געזאגט איך גיב דיר אנדערע חלקים און די גיב מיר יבנה וחכמי'. רבי יוחנן בן זכאי האט גארנישט געגעבן, ער האט גארנישט צוגעזאגט צו געבן. ער האט נישט גערעדט פון געבן. ער האט זיך געבעטן, גיב מיר, לאמיך עפעס אפראטעווען דאס וואס איך קען אפראטעווען. האט ער געבעטן צו ראטעווען יבנה וחכמי'.

היינט איז אנדערש, מ'זעצט זיך אראפ צום טיש, מען האנדלט, מען פארהאנדלט, און מען גייט מאכן א פשרה. איך וועל דיר געבן כך וכך, און דו זאלסט מיר געבן כך וכך. דאס ערשטע יאר וועל איך דיר געבן אזויפיל, דאס צווייטע יאר וועל איך דיר געבן נאך מער, א יאר שפעטער נאך מער, ביז פינף יאר - דאס רעדט מען איצט -ביז פינף יאר וועט מען "פופציג פראצענט" פון די לומדי תורה, פופציג פראצענט פון בחורים און אינגעלייט וועלן אנקומען אין טמא'נעם מיליטער.

איך האב נישט קיין השגה, ווי א איד א שומר תורה ומצוות, א איד וואס האט א שטוב מיט קינדער, פיר זין וועט ער מסכים זיין, צוויי זין וועסטו מיר געבן פריי פון מיליטער, און צוויי זין וועל איך דיר איבערגעבן פאר'ן טמא'נעם מיליטער. היעלה על הדעת אזא מין השגה, אזא מין פשרה!. ווער עס לייגט צו א האנט צו דעם איז א מרים יד אין תורת משה!

אונז קען מיר זאגן פאר תושבי ארצינו הק' בשם אחב"י תושבי חו"ל, אונז רוף מיר פאר אחב"י חזקו ואמצו צו זיין פעסט כצור החלמיש, און זיך מתגבר צו זיין אויף אלע נסיונות. יעדער איינער ווייסט, אויב קיינער וועט נישט גיין, וועט מען נישט איינשפארן פופציג צו אכציג טויזנט אידישע קינדער. זיי קענען דאס נישט באווייזן. אז מ'וועט זיך האלטן פעסט, מען גייט נישט, וועט די רעגירונג נישט קענען אויספירן די גזירה.

מ'דארף זיין פעסט כצור החלמיש. מען דארף זיין גרייט מיט מסירת נפש, און מיטן אויבערשטנס הילף וועט מען מצליח זיין אין אלע ענינים.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן, א שיבה טובה, אריכות ימים ושנים טובים, מ׳זאל זוכה זיין צו גיין קעגן משיח צדקינו במהרה.

מרא דארעא קדישא: אמן, דער אויבערשטער זאל אייך געבן די כוחות, איר זאלט קענען פירן דעם גאנצן כלל ישראל ווייטער און ווייטער, אין די שווערע צייטן וואס מיר געפינען זיך, ס׳איז באשערט פאר אייך א זכיה פון הימל אז איר זאלט קענען פירן כלל ישראל, און די מלחמה לה׳ בעמלק, אין די גאנצע וועלט און איבערהויפט דאהי אין ארץ ישראל.

ואיחל רבינו לחיים לבניו הגאונים שליט״א ולכל הנאספים

ונפרד רבינו ממנו בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן דער רב זאל זיין געזונט בבריאות השלימות, הצלחה רבה מיט סייעתא דשמיא עד מאה ועשרים שנה, ביז משיח צדקינו.

ביקור בבית הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט״א

רב שכונת אור החיים בני ברק – חבר ביד״צ שבט הלוי – מח״ס שו״ת שאילת משה

יום ב׳ פרשת ויצא תשפ״ו לפ״ק

רבינו: וואס מאכט איר, וואס טוהט איר?

הגרמ״ש: עבד לעבדי ה׳, דאס איז געווען דער נוסח פון מיין רבי׳ן הרב וואזנער (בעל שבט הלוי).

מיין רבי הרב וואזנער ז״ל האט זייער מחשיב געווען אז דער רבי (מרן שליט״א) איז אזויפיל כוחות משקיע אין תורה און אין ישיבות.

נעכטן האבן מיר געהערט די דרשה פון רבי׳ן ביים גרויסן מעמד,[8] דער רבי האט מעיד געווען אויף די עבודת הקודש פון די מוסדות פון דאהי [בארה״ק] אין בני ברק, אין ירושלים און אין בית שמש.

איך וויל זאגן דעם רבי׳ן, אז איך קען אויך מעיד זיין אביסל, כ׳בין געווען אין לאנדאן פאר צוויי–דריי וואכן, כ׳האב חתונה געמאכט ברוך ה׳ אן אייניקל דארט, האב איך פארהערט דעם רבי׳נס כולל דארט, איינס פון די מקומות וואו איך בין געווען. דער דיין רבי שמעי׳ לעוו איז דער ראש הכולל, קען איך מעיד זיין צוויי זאכן, איינס אויף דעם אופן וואס מ׳לערנט דארטן, איך פארהער נישט געווענטליך דאס וואס ס׳שטייט, איך פארהער נאר דאס וואס ס׳שטייט נישט..., מ׳דארף זיין מבין דבר מתוך דבר.

און א צווייטע עדות קען איך אויך זאגן, אז דער לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך איז אויך געווען דארט, דעם רבי׳נס אייניקל דארט, דער זוהן פון רבי מענדל (רב דקהלתינו וומסב״ג)

א׳ הנוכחים: [ר׳] אלעזר?[9]

הגרמ״ש: יא, ער איז געווען פון די מצויינים דארט פון די חבורה, און כ׳האב שטארק הנאה געהאט פון אים, במילא קען איך אויך מעיד זיין אויף א חלק פון די זאך, דער רבי קען ברוך ה׳ שעפן נחת איבעראל.

רבינו: ברוך ה׳, יישר כח.

הגרמ״ש: כ׳האב נעכטן געהערט די דרשה פון רבי׳ן, האב איך געהאט א קשיא אויף א מעשה פונעם צאנזער רב, ס׳איז ידוע די מעשה אז דער צאנזער רב ער האט דאך אוועק געשטעלט רבי שמעון סופר זאל זיין רב אין קראקא,[10] איז ער אמאל געקומען צו רבי שמעון סופר, ער האט אים געפרעגט ׳ווי אזוי גייט דאס רבנות?׳, זאגט ער

---

8 חגיגת ׳חנוכת הבית׳ של בנין החדש והמפואר ׳בית חינוך לבנות׳ שע״י מוסדותינו הק׳ בבני ברק יצ״ו, שהתקיימה במעמד אלופי אלפי ישראל, ביום א׳ פ׳ ויצא, בתוככי שיכון קרית יואל ב״ב יע״א.

9 הר״ר אלעזר ט״ב שליט״א הוא מחשובי אברכי בכוללינו, ומרבי״ת בקרב ישיבתינו הק׳, בעיה״ב לאנדאן יצ״ו.

10 עיין בקובץ אוצרות הסופר (ח״ט) שסיפר הגה״צ רבי אלחנן היילפערין ז״ל מראדמישלא - לאנדאן, שמעתי מהגאון רבי עקיבא סופר ז״ל אב״ד פ״ב שדו״ז הרב רבי שמחה פרענקיל תאומים אב״ד סקעווין ז״ל סיפר לו שבעת התמנות הגאון רבי שמעון סופר ז״ל לקראקא, שכידוע שאא״ז הדברי חיים מצאנז ז״ל עבד בעד התמנותו שראה בזה הצלת הדת ותוה״ק, היה אחד מעילויי הדור שעמד גם כן בבחירות להתמנות הרבנות, והתחצף בדיבורים נגד הגאון רבי שמעון סופר ז״ל, צעק נגדו הדברי חיים ואמר לו, נגד מי אתה מדבר בן החתם סופר, תדע נאמנה שמבן החתם סופר צריך לרעוד, ונתקיים בו הדבר שרעד עד כל ימיו עד יום מותו.

ועיין בס׳ ׳רבינו שמעון סופר׳ שמוקדש פרק שלם הנקרא ׳משא ומתן ברבנות קראקא׳ המאריך לתאר כל התהלוכות וההתנגדות שהיה על הרבנות בקראקא, ומתאר שם באריכות גודל פעולותיו של מרן הק׳ מצאנז למען הכתרת הגר״ש סופר לרב העיר, עיי״ש.

'ברוך ה'. פרעגט ער 'ווי אזוי גייט מיט די מקוואות?', האט ער געזאגט אז יענער רב האט דאס שוין אינזין. 'און וואס איז מיט'ן עירוב?', האט ער געזאגט אז דער עירוב איז יענער רב מסדר. און אויף די שחיטה האט ער געזאגט אז ס'איז דא א רב וואס גיט אכטונג אויף דעם. 'אויב אזוי' פרעגט דער צאנזער רב 'וואס איז אייער תפקיד אלץ רב?', האט ער זיך אנגערופן 'נו, זאל דער רבי זאגן' וואס איז טאקע דער תפקיד פונעם רב?.... ס'איז א באוואוסע מעשה.

רבינו: יא, ער האט אים געזאגט, 'להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים'.[11]

הגרמ"ש: האב איך געהאט א קשיא אויף דעם, ווייל בעצם אז מ'וועט פרעגן פון איינעם וואס האט א פאבריק, איינער וואס איז א מנהל פון א פאבריק, וועט מען אים פרעגן וואס טוסטו? דער מאכט דאס און יענער מאכט דאס... וואס טוסטו? אוודאי טוט ער, ער איז דאך אחראי אויף די גאנצע זאך... האב איך געזאגט אז דער רבי זאל זיין געזונט חוץ פון 'להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים', גייט מען נאך יעדן מוסד מ'גייט זעהן צי ס'ארבעט גוט, צי ס'ארבעט נישט גוט. און אזוי נאכגיין די זאך, ס'איז נישט נאר להחיות לב נדכאים, דאס אחריות נאכצוגיין די זאך ס'זאל זיין ווי ס'דארף צו זיין.

וועגן דעם האב איך געהאט א קשיא, וואס איז דער פשט אז דער צאנזער רב האט געזאגט אז נאר להחיות לב נדכאים, א רב האט דאך אן אחריות אויף אלעם, אויף די גאנצע מעשה. און אזוי איז דער אמת טאקע.

רבינו: דאס איז געווען ווען מ'האט אים אויפגענומען קיין קראקא, האט דער דברי חיים געזאגט אזוי, פארוואס דארף קראקא א רב, אויף שחיטה איז דא ווער ס'זאל זיך אפגעבן דערמיט. ס'איז דאך געווען א שטאט פארדעם אויך, ס'האט זיך געפירט ביז יעצט, שוחטים איז געווען, און רבנים איז געווען וואס זיי האבן אכטונג געגעבן, ס'איז דאך געווען דיינים וואס זיי האבן אכטונג געגעבן אויף די שחיטה, און אויף די מקוה, אויף די עירוב, ער האט אים אויסגערעכנט, אלעם איז געווען, איז פארוואס דארף קראקא א רב, פארוואס נעמט מען אויף א נייעם רב? דעמאלטס האט ער דאס אליין געענטפערט 'להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים'.[12]

דער דברי חיים איז אמאל געווען אין קשאנוב (מקום כהונת בנו הגה"ק רבי דוד'ל ז"ל), זענען דאך אריינגעקומען אידן צו איהם, איז אויך אריינגעקומען א אידענע, און זי האט זיך באקלאגט אויף איר מצב אז זי איז א אלמנה און זי האט נישט קיין פרנסה. נאכדעם האט דער צאנזער רב אריינגערופן זיין זוהן דער קשאנובער רב, און האט איהם געזאגט, דא איז דא אזא אלמנה וואס האט נישט וואס צו עסן און האט נישט אויף שבת, האט דער קשאנובער רב געזאגט אז ער האט נישט געוואוסט אז זי איז אזא ארימע אלמנה, האט דער צאנזער רב זיך צוזאם געקלאפט די הענט און געזאגט 'דו ביסט רב דא אין שטאט, און ס'איז דא דא אזא אלמנה, און דו ווייסט ניטאמאל וואס עס פעלט איר?!'[13]

---

11 ויש לציין שיש גירסא שכשאמר מרן הק' מצאנז ז"ל, נענה לעומתו הגאון ר' שמעון סופר ז"ל במליצה, אם כך הם פני הדברים, הרי הם דברים חדשים בתנאו של הרב, והם לא מופיעים ב'קאנסעס'.

12 עיין בס' רשומים בשמך (עמ' ע"ח) מהגרי"ש אונגאר ז"ל אב"ד חוג חת"ס שפעם אחת הגיע הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ל לביקור בעיר קראקא, וכנהוג שם פניו לבית המרא דאתרא הגה"ק רבי שמעון סופר ז"ל, אלא שכאשר שמע הגר"ש סופר על בואו של הגה"ק מצאנז לא המתין עד בואו אליו, ויצא להקביל פניו וכך נועדו זה עם זה ברחובה של עיר, וילכו שניהם יחדיו, בבואם לאכסניה הביע הגה"ק מצאנז את פליאתו באזני הרב דמתא רבה של קראקא, הרי הנכם בנו של החתם סופר הק' כלום יאה הדבר שתבואו אתם תחילה לקדם פני רב קטן של עיירה קטנה כצאנז, ולא תמתינו עד שיבוא הוא אליכם.

השיב לו הרב מקראקא איתא בגמרא (ברכות ד) על הכתוב (תהלים פו א) תפילה לדוד וגו' שמרה נפשי כי חסיד אני, כך אמר דוד לפני הקב"ה, רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם, ואני ידי מלוכלכות בדם בשפיר ובשליא ע"כ. ולכאורה איכא למידק מפני מה אמרה דוד המלך בלשון שאלה לא חסיד אני, ולא בניחותא חסיד אני, אמנם יש לומר כוונת דוד המלך עליו השלום דאינו חסיד בלבד, דזה אינו כ"כ חשיבות אלא עוד זאת לו שגם כאשר כל מלכי מזרח ומערב ישנים הוא עוסק כבר בעבודת ה', סיים הגר"ש סופר ואמר, אילו הרב מצאנז חסיד בלבד היה, הייתי מתכבד וממתין עד שיבוא הוא אצלי, ואף אם גאון בלבד היה הייתי מחכה לו שיבוא, אלא שהרי לא חסיד בלבד אתם, אלא גם גאון הגאונים, ע"כ לא יכולתי לתתכם לעלות אלי, אלא הקדמתי ובאתי להקביל פניכם.

וראה בהסכמתו של מרן הק' מצאנז על הספר 'דרש משה' מהדרשן דק"ק קראקא וזלש"ק: נדרשתי מאת כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם בש"ק מו"ה שמעון סופר נ"י האבד"ק קראקא יע"א והגליל ליתן הסכמתי על חיבור דרש משה אשר נמצא אתו בכתב מאת א' מגדולי הקדמונים... ע"ש.

13 עי' בס' נפלאים מעשיך בשם הגה"צ מפאיע הי"ד שפעם אחת התאוננו להרה"ק מצאנז ז"ל על רב בעיר מסויים שיושב סגור ומסוגר בביתו ולא איכפת לו כלל מבני העיר והאיך מצב פרנסתם וכדו', ופעם כשהגיע להרה"ק מצאנז ז"ל התחיל לחקור ולדרוש אצלו על א' מבני עירו ומה

הגרמ"ש: דאס אז דער רבי איז אויך אין די ישיבה יעדן טאג, דאס איז א געוואלדיגע זאך, מיין רבי הרב וואזנער האט דאס זייער באוואונדערט מיט התפעלות.[14]

מצב ביתו, אמר לו הרב הנ"ל שאינו יודע, אז ראה הרה"ק שהנה אמת נכון הדבר שאין לו שום קשר עם בני קהילתו. אמר לו הרה"ק הנה בפרשת בלק (במדבר כב, לד) כתיב ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי כי לא ידעתי וגו', ולכאורה קשה ממה נפשך אם אינו יודע מה החטא בזה, אלא אמר לו הרה"ק, שעצם הדבר שאינו יודע הוא גוף החטא [דאס אז מען ווייסט נישט, דאס אליין איז א חטא].

14

ונעתיק מתוך שיחה הנ"ל של הגאון הגדול בעל שבט הלוי ז"ל עם מרן רבינו שליט"א.

הגאון בעל שבט הלוי: אשריכם! -איך ווייס דאך, כ'הער נאך, מען הערט דאך א גוטן שם - אז איר דארט אין אייער ממלכה זענט איר שטארק דערביי. איך ווייס דערפון אז איר זענט נאך אין די ישיבה.

דער חזון איש פלעגט מיר צו זאגן אז ס'איז א נס אז אונזער סביבה זכרון מאיר איז דער רב א ישיבה מאן.

רבינו: כ'פרוביר צו זיין אין די ישיבה מיט די בחורים ווי ווייט מעגליך.

הגאון בעל שבט הלוי: דאס האט א שטארקע השפעה אויף די בחורים.

איך בין דערביי געווען ווען דער סאטמארער רב ז"ל איז געווען אויף א באזוך ביים חזון איש.

דער סאטמארער רב איז צו מיר אין שטוב געקומען, דא אין שטוב, און ער האט מיר געזאגט אז ער ווייסט מיינע קשרים מיטן חזון איש, -איך בין דאך מיטן חזון איש זייער נאנט געווען - טוט מיר א טובה, איך וויל מיט אייך צוזאמען גיין צום חזון איש.

דעמאלטס ווי אלעמאל איז נאכגעלאפן אן עולם, ס'איז געווען צוועלף אזייגער ביינאכט, מ'האט קיינעם נישט אריינגעלאזט, נאר ביידע האבן געבעטן אז איך זאל זיין דערביי, דורך די פארשידנהייט פון די שפראכן זייער אנדערע הברה, האב איך ביידנס שפראך גוט פארשטאנען, האב איך געבראכט די נושאים ביים טיש...

דער שורש פון אלע דיבורים דארט איז געווען וואס קען מען טון מציל צו זיין און מחזק זיין אידישקייט אין דעם דור. מ'האט געזאגט פארשידענע באמערקונגען. דער סאטמארער רב זכותו יגן עלינו האט דעמאלטס געזאגט מ'דארף מאכן קהילות קהילות, ער האט דאס נישט מדחה געווען.

דער חזון איש האט גונז געווען זיינע דיבורים און ער האט געשוויגן. ווען מ'האט געהאלטן ביים סוף פון די שיחה האט ער געזאגט "איך זאג אייך סאטמארער רב, נאך א ישיבה - כ'זאג איבער פונקטליך דעם לשון - נאך א ישיבה, נאך א ישיבה, און נאך א ישיבה, נאך א תלמוד תורה און נאך א תלמוד תורה, נאך א מיידל שולע, און נאך א מיידל שולע, נאך שיעורי תורה תורה און נאך שיעורי תורה, כ'זאג אייך מער קענען מיר נישט מאכן עד ביאת משיח צדקינו.

איך בין דאך א תלמיד אויך פון רבי שמעו'לע זשעליכאווער, ער איז געווען א געוואלדיגער גרויסער מענטש, רבי שמעונ'לע האט דער רבי האט נעכטן מעיד געווען אויף די מוסדות, איך קען מעיד זיין אויך אויף די בעלי בתים, כ'בין געפארן אמאל אין עראפלאן, און נעבן מיר איז געזיצן א איד, ער האט זיך פארגעשטעלט אלס א גרויסער גביר, און כ'זעה ער לערנט גמרא, פרעג איך וואס ער לערנט? זאגט ער, אז ער שטעלט זיך צו פון ווען דער רבי האט געמאכט די תקנה פאר בעלי בתים זיך צו פארהערן די שיעורים פון די חבורות,[15] שטעלט ער זיך צום פארהער, ער דארף נישט האבן דאס געלט, ער איז א גרויסער גביר, אבער ער שטעלט זיך צו צום פארהער.

מ'זעהט אפילו אויף די בעלי בתים די ערנסטקייט, נישט נאר אין די מוסדות.

רבינו: יא, ברוך ה', ס'איז דא טויזענטער אידן אזוי.

הגרמ"ש: כ'בין געווען ביים סיום דאהי,[16] ווען ס'איז געווען דער סיום הש"ס, ס'איז געווען איין חלק פון די טויזענטער אידן דארטן וואס האבן געענדיגט ש"ס לויט'ן סדר וואס דער רבי האט געמאכט, אריינברענגען תורה ביי בעלי בתים.

רבינו: יא, ברוך ה'. טויזענטער בעלי בתים זיצן און לערנען, ס'איז אזא נייער מושג היינט. מ'לערנט, מ'חזר'ט און מ'שטעלט זיך צו א פארהער.

הגרמ"ש: הרב וואזנער ז"ל האט אמאל געזאגט 'ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה' (ישעי' א כז), האט ער געזאגט ס'איז דא צוויי זאכן וואס מ'זעהט אין דעם דור, מ'זעהט לימוד התורה איז דא מער ווי ס'איז געווען פריער, אפילו בעלי בתים זאלן זיצן און לערנען אזויפיל. און חסד איז אויך

מיראיינמאל געזאגט ער האט דאך געזעהן גרויסע מענטשן, "דו זאלסט וויסן אז קודם ביאת המשיח וועלן אלע כוחות כמעט בטל ווערן, נאר נישט דער כח התורה, דער כח התורה וועט זיך האלטן".

דער מציאות איז אז ווען חלילה די רבי'ס העטן ווען נישט געהאט קיין ישיבות און מוסדות, וואלט ווען אלע זאכן געווען כמאן דליתא דמיא.

איך האב דאך געקענט די אלע פון דרינען, פארשידענע רבי'ס, זיי זענען געווען חשוב'ע, אבער גארנישט, די ישיבות דער הייליגער רוח פון לערנען, די כוללים, דאס האט געהאלטן

מיטן סאטמארער רב ז"ל האט מען אויך גערעדט איבער דעם ענין פון כוללים.

15

חבורת תורתך שעשועי, וחבורת יסודי התורה שיסד מרן שליט"א לאנשי שלומינו די בכל אתר ואתר.

16

סיום הש"ס רבתי שע"י מסגרת תורתך שעשועי, בקרב קהלתינו הק' בבני ברק יצ"ו, שהתקיימה ברגש קודש ביומא דהילולא קדישא של רביה"ק ז"ל כ"ו מנחם אב תשפ"ה לפ"ק.

דא אויף דעם אופן. האט ער געזאגט, 'ציון במשפט תפדה' דאם איז תורה, 'ושביה בצדק"ה' דאם איז חסד. אין דעם זכות וועט מען קענען אקעגן גיין משיח צדקינו.

רבינו: יא, איך האב עם טאקע געהערט פון אים.[17]

דער אויבערשטער זאל טאקע העלפן, 'בך חותמין', מיט מדת החסד, די מידה פון אברהם אבינו.[18]

הגרמ"ש: אבער דער רבי באגענוגט זיך נישט מיט חסד, דער רבי לאזט נישט קיין מנוחה, יונגעלייט און בעלי בתים דארפן זיצן און לערנען. דער רבי פאדערט מ'זאל לערנען פארץ דאוועגען. ס'איז דא שיעורים אין גמרא תום', און א חסידיש ספר.

רבינו: ביי אונז איז זייער שטארק דאם לערנען פארץ דאוועגען, ס'איז זייער שטארק.

אינדערפרי הייבט זיך אהן אין ביהמ"ד שוין פיר–פינעף אזייגער פארטאג'ס, אסאך אסאך בעלי בתים זיצן און לערנען. ווער עם קומט קיין קרית יואל, עם קומען דאך אסאך גאסט, יעדער וועלט נתפעל, מ'וואונדערט זיך צו זעהן אזא מחזה, א פול געפאקטער ביהמ"ד מיט לומדים פארץ דאוועגען.

הגרמ"ש: יא, כ'בין געווען דארט, דער היכל התורה איז פול מיט לומדי תורה כמעט פיר און צוואנציג שעה.

רבינו: יא, מ'זיצט און מ'לערנט. זעקס אזייגער קען מען שוין זעהן אפילו קינדער אונטער די בר מצוה זיצן און לערנען דארט, זקנים עם נערים.

ס'איז אזוי... 'ציון במשפט תפדה' איז בגימטריא 'תלמוד ירושלמי'. און 'ושביה בצדקה' איז 'תלמוד בבלי'. אזוי זאגט מען נאך.[19]

---

17 ונעתיק כפי שאמרו הגאון הגדול בעל שבט הלוי ז"ל בשיחה הנ"ל עם מרן רבינו שליט"א.

כ'פלעג צו טייטשן ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה (ישע' א כז), ס'איז א מעשה פלא, וואס גייט ממש אין פסוק, צוויי זאכן זענען דא אין אונזער דור וואס איז מער ווי פריער, דער צמאון לתורה, און דער ענין פון חסד און צדקה, וואס דאס איז נישט געווען פריער. כ'קען אביסל די היסטאריע און די פרטים, דאס איז נישט געווען. דער נביא זאגט 'ציון' פון איין זייט.

18 עיין בס' עשר צחצחות שמביא שהרה"ק הבני יששכר ז"ל רשם בפנקס הקהילה בעיר ריבאטיטש פי' זו. - גם ידוע שכ"כ הבעל התניא באגרת הקודש (פ"ט) שבעיקבתא דמשיחא העבודה היא להרבות בצדקה וחסד, ע"ש.

19 כן מובא בספר מקל נועם (דף נ"ה) בשם הגה"ק רבי יוסף חיים זאנענפעלד ז"ל באב"ד עיה"ק ירושלים ת"ו. ומציין שם שכאשר הגרי"ז מבריסק ז"ל שמע את הגימטריא הזו, הוא הגיב 'אין זאת אלא שזה נאמר ברוח הקודש!'.

הרה"ג ר' שמעון יואל בראך, מו"ץ בקהילתינו ב"ב:

דער רב (הגרמ"ש) – אויסער דעם וואס ער איז פון די גרויסע רבנים אין שטאט – איז ער דער רב פון 'משמרת סת"ם', וואס זענען ממונה לעמוד על המשמר אויף די עניני סת"ם.

רבינו: אונז האמיר אין קרית יואל אויך געמאכט אזא זאך. ס'איז געווען א געפערליכע הזנחה אין ניו יארק אין קויפן מזוזות, מ'האט געקויפט מזוזות וואס איז געקומען עקספארט פון ארץ ישראל, ס'זענען געווען אידן פון ניו יארק וואס האבן דאם געקויפט בלא יודעים, זיי האבן נישט געהאט קיין השגה אז ס'איז א חילוק א בעסערע מזוזה, א שוואכערע מזוזה, מ'האט געקויפט, מ'איז אריין געגאנגען אין געשעפט און מ'האט געקויפט מזוזות. ס'איז געווען וואס איז ממש פסול געווען, כ'רעד שוין נישט וואס איז געווען איין מאל וואס מ'האט געכאפט אז ס'איז געווען געדרוקטע מזוזות. ממש געדרוקט מיט א מאשין.

א' הנוכחים: מ'האט עם געזעהן דאהי אויך.

רבינו: עם קומט דאך פון דא.

הגרש"י: דער רב האט געמאכט אז מ'זאל וויסן אז מ'טאר נישט קויפן נאר פון א סופר וואס פארהערט זיך, און נישט סתם א פארהער, אין משמרת סת"ם איז דא שטארקע בחינות.

רבינו: אונז האמיר געמאכט אין קרית יואל א 'לשכת הסופרים', דארט זיצן סופרים און מ'קומט אריין ווען מ'וויל באשטעלן א מזוזה, און מ'באשטעלט צו שרייבן מזוזות. עם איז שטארק פארבעסערט געווארן, ס'האט געהאט א גרויסע התעלות. און אין שטאט (וממכ"ג) האבן מיר אויך פראבירט צו מאכן.

הגרש"י: יעדער סופר ווען ער באקומט די תעודה דארף ער אויך חתמ'ענען, אז ער באזיצט נישט די טעכנאלאגישע כלים, אויב האט ער א טעלעפאן וואס איז נישט כשר, בשום אופן טאר ער נישט שרייבן.

רבינו: זייער שיין, ס'איז ביי אונז אויך זייער שיין געווארן אוועק געשטעלט דער ענין.

הגרמ"ש: כ'וויל בעטן דעם רבי'ן זאל העלפן מיט איין זאך. ס'שטייט אין הייליגן תולדות א מעשה, בשם איינעם פון די פריערדיגע – כ'געדענק נישט ווער ס'איז געווען – האט אמאל ג'ערש'נט 'הושיעה ה' כי גמר חסיד כי פסו אמונים

מבני אדם', פארוואס איז 'גמר חסיד'? פארוואס איז נישטא קיין גרויסע צדיקים, ווייל די פשוט'ע מענטשן זענען שוואך. ביינאכט האט ער זיך געחלומ'ט, ווער זאגט אז דאס איז דער פשט? אפשר פארקערט, אז די פשוט'ע מענטשן זענען נישט גוט ווייל די גרויסע זענען שוואך. זאגט דער תולדות, איינס איז געבינדן אין די אנדערע.[20]

דער פראבלעם איז אז ס'איז דא ווייניג רבנים וואס קענען סת"ם, און דאס איז א גרויסער פראבלעם, דאס איז משפיע אויף די סופרים.

בעצם היינט ווייסט מען אז מ'לערנט הוראה, מ'לערנט דעם ערשטן חלק יורה דעה, דעם צווייטן חלק יורה דעה. מ'דארף אריינברענגען אינעם סדר פון הוראה אז די כוללים זאלן אויך לערנען הלכות סת"ם אזוי בעיון, אז ס'וועט זיין גוטע רבנים, דעמאלטס וועט זיין גוטע סופרים.

הגרש"י: דער רבי האט א כולל אויף סת"ם. אין קרית יואל איז דא א עקסטערע כולל (מסגרת במבצר הכוללים) וואו מ'לערנט סת"ם.

רבינו: אונז האמיר עקסטערע אפטיילונגען אזוי דארט אין כולל אויף יעדן תחום, אונז האמיר אויף טומאת כהנים, זיי געבן אכטונג, ס'איז דא אלטע בתי חיים וואו מ'פארט אדורך און די ביימער זענען מאהיל, ס'איז א גאנצער עסק ביי אונז אין די געגענט, ס'איז שוין אלט הונדערט צי צוויי הונדערט יאר וואו מענטשן האבן דארט געוואוינט, מ'ווייסט נישט צי אידן צי גוים, מ'ווייסט נישט, איז דא א חבורה אויף טומאת כהנים, זיי געבן זיך אפ און זענען מברר די אלע ענינים וואס איז נוגע, דאס מציאות הדברים און די הלכה למעשה פאר כהנים. ס'איז דא ביי אונז א חבורה אויף מקוואות, אויף עירובין, און אויף סת"ם אויך, ס'איז אויך דא עקסטערע מורי הוראות אויף דעם.

הגרמ"ש: ס'דארף זיין אין סדר פון הוראה, אין עירובין איז גענוג אז ס'איז דא די ממונים אויף דעם. אבער סת"ם דארף זיין אז יעדער מורה הוראה זאל זיין א מבין אין סת"ם מיט א קלארקייט.

רבינו: אה, דאס האמיר נאכנישט געמאכט. נאר דאס אז מ'האט מיוחד מורי הוראות אויף סת"ם.

הגרמ"ש: דאס זאג איך, אז דער רבי זאל דאס אויפטוהן, ס'איז נישט גענוג די ממונים, ס'דארף זיין אז יעדער מורה הוראה זאל זיך משתלב זיין אין דעם.

חתנו הרה"ג אברהם הערש בלומינג שליט"א: דער שווער וויל מאכן יעצט א מהפיכה אז ס'זאל זיין צענדליגער און הונדערטער כוללים וואס לערנען סת"ם.

רבינו: הלואי, דער אויבערשטער זאל העלפן, חפץ ה' בידו יצליח.

הגרמ"ש: כ'זאג אז ס'וועט זיין אין ארץ ישראל יעדעס יאר טויזענט סופרים וואס זיי לערנען סת"ם, וועט זיין א תיקון גדול. וואס איז דער פראבלעם? פארוואס ווערט מען א סופר? ווייל ער איז געדרוקט אין געלט, זאגט מען פאר'ן סופר יעצט קודם א יאר צייט דארפסטו לערנען, און שפעטער קענסטו זיך נעמען שרייבן. ווי אזוי וועט ער לעבן א יאר צייט? ער דארף דאך זיין אין סדר הכולל, אזוי גייט עס נישט. אבער טאמער מ'וועט מאכן א כולל וואס מ'צאלט פאר דעם, און ער וועט לערנען א יאר צייט סופרות גרונטליך די הלכות, אז ער וועט א יאר צייט גוט אדורך טוהן די זאך, האט ער עס קודם געלערנט, און נאכדעם קען ער גלייך אנהייבן צו שרייבן.

רבינו: קודם זאל ער לערנען, ס'איז דא סופרים וואס הייבן נישט אהן צו לערנען, זיי שרייבן, ער האט א גוטע האנט, אזוי ווי מ'רופט עס ביי אונז אן אינגרעווער, כ'ווייס נישט ווי אזוי מ'רופט עס דאהי, איינער וואס ער קריצט אויס, אויף גאלד, זילבער וכדו'.

הגרמ"ש: א צייר וואס ער צייכנט. א מאלער.

רבינו: יא, דאס זעלבע איז איינער וואס וויל ווערן א סופר, ער האט א גוטע האנט, קען ער שרייבן, און ער שרייבט טאקע, ווער זאגט אים וואס צו טוהן? ומי יאמר לו מה תעשה? ער שרייבט! און ער שרייבט שנעל, ער שיקט ארויס קיין אמעריקא, ער האט נישט געלערנט קיין הלכות, קיינמאל נישט באקומען קיין קבלה, ווער פאדערט פון אים? ווער בעהט פון אים.

הגרש"י: ס'איז דא סופרים וואס זענען זיך מקיל צו אנהייבן צו שרייבן א מגילה, ווייל ביי א מגילה איז נישטא קיין שמות, ס'איז נישטא כסדרן, מיינט מען אז מ'קען שרייבן פשוט פאר ווען מ'פארהערט זיך.

---

20 עי' בספה"ק תולדות יעקב יוסף פ' בראשית (אות ב'): ע"ד שביאר החסיד מוהרי"ל פוסטנר פסוק הושיעה ה' כי גמר חסיד, לפי שפסו אמונים מבני אדם (תהלים יב, ב). ובאו בחלום ואמרו לו דילמא לאידך גיסא, לפי שגמר חסיד לכך פסו אמונים וכו' (עיין פ' שמות, ועוד), ודפח"ח. ובזה יובן הגד לעמי הת"ח פשעם, שהם הגורמים להמוני עם לירד. כי השגגות של התלמידי חכמים גורמים להמוני עם שיעשו זדונות. אם כן השגגות של תלמוד חכם נעשה להם להמוני עם זדונות. ולבית יעקב תאמר שהם הגורמים עמי הארץ הזדונות שלהם נעשה לתלמיד חכם שגורמין להם שגגות, והשתא כל א' יתלה הסרחון בעצמו ולא בזולתו ויכנע לבו לשוב, עי"ש.

רבינו: יא, דאם ענין פון סת"ם צריך תיקון גדול.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

וכירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה און סייעתא דשמיא אין הוראה, אהן קיין שום מכשול, ברכה והצלחת, להורות דבר ה' זו הלכה מיט הרחבת הדעת.

הגרמ"ש: אמן, דער רבי זאל זיין געזונט און שטארק אן קענען ווייטער משפיע זיין ברוחניות ובגשמיות פאר גאנץ כלל ישראל, און אקעגן גיין משיח צדקינו מיט אונז אלע צוזאמען געזונטערהייט.

והצ"ג הגרמ"ש את בניו וחתניו החשובים לפני רבינו והראה על חתנו הרה"ג ר' אפרים נייהויז שליט"א

ואמר: זיין רביצין איז א מנהלת אין די מיידל שולע אין רבינ'ס מוסדות, ס'איז זייער אן ערליכער מוסד, די הנהלה לייגט אריין אסאך כוחות, איך האלט אביסל מיט דארט.

א' הנוכחים: דער רב האלט מיט וואם ס'טוט זיך אין שולע, מק'ומט אסאך פרעגן דא אלע שאלות ווען ס'איז נוגע אין שולע.

רבינו: יישר כח.

איך זאג אלעמאל, דער פעטער ז"ל פלעגט צו זאגן, אין פסוק שטייט ביי מתן תורה (שמות יט, ג) כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, ווען ס'איז 'כה תאמר לבית יעקב', זאל מען וויסן 'ותגיד לבני ישראל', ווען דו רעדסט פון בית יעקב אלו הנשים, זאל מען וויסן 'ותגיד לבני ישראל', דו רעדסט פון חינוך הבנים, נישט נאר פון חינוך הבנות, ווייל דאם איז מאמעס פון צוקונפטע אידישע קינדער, און זיי וועלן מחנך זיין אידישע קינדער.

אח"כ מסר הגרמ"ש לרבינו את ספריו

ואמר: דאם איז די ספרים וואם כ'האב ארויס געגעבן על התורה. ס'איז נישט אגדה, נאר אויף יעדע פרשה האב איך געערעדט פרייטאג צונאכט'ס א נושא אין הלכה וואם איז נוגע צו די פרשה, למשל פאריגע וואך האט מען געערעדט פון מכירת הבכורה, צי ס'איז חל די מכירה, דבר שלא בא לעולם, ס'איז דא אין די ראשונים א גאנצע מדובר צי מ'קען חרטה האבן פון...

רבינו: אין מכירי כהונה גייט דאם אריין.[21]

הגרמ"ש: יא, ס'איז דא אויף תורה און מועדים, ס'ווערט מיר זיין א חשיבות אז דער רבי ווערט דאם האבן.

א' הנוכחים: מ'זאגט אז דער חתם סופר האט אזוי געטוהן, ער האט אויך פריייטאג צונאכט'ס געזאגט א דבר תורה נאכ'ן דאוונען.

רבינו: נישט בדבר הלכה, דער חתם סופר האט שבת נאכ'ן דאוונען געזאגט א דבר תורה פאר די בחורים, פאר די תלמידים. מ'האט דאך געגעסן טעג, איז מען דאך געווען ביי די בעלי בתים, האט ער געוואלט אז יעדער בחור זאל קענען איבער זאגן א ווארט ביים טיש. האט ער יעדע וואך שבת נאכ'ן דאוונען אויסגעדרייט דעם שטענדער און גאזאגט א דבר תורה פאר די בחורים. דער ספר תורת משה איז פון די תורות.[22]

הרח"ש: דער רב זאגט דא בדבר הלכה?

הגרמ"ש: יא, נאר די נושא איז פון די פרשה, אבער די דרשה איז מברר זיין די הלכה פון די ענינים.

*

הגרש"י: ווען די ניין אותיות וואם מ'לאזט איבער ביי די תפילין, ווי אזוי פירט מען זיך ס'זאל זיין אותיות קטנות אדער אותיות גדולות? איך פרעג צי ס'איז דריי מאל 'א"ש"ר' גרויסע אותיות, אדער ניין יודי"ן?[23]

---

21 הקניית 'דבר שלא בא לעולם' וזכויות עתידית במכירת הבכורה, כאשר עשו מכר את בכורתו ליעקב בחיי יצחק אביהם, זכויות הבכור (פגון קבלת פי שנים בירושה או עבודת הקרבנות) עדיין לא היו קיימות בפועל. הפוסקים והמפרשים (הרשב"ם והריב"ש ושד) דנו כיצד חל הקנין על זכות שטרם באה לעולם. - כשאדם רגיל לתת את מתנות הכהונה שלו (זרוע, לחיים וקיבה וכדו') לכהן קבוע, עפ"י הלכה אותו כהן נחשב כמי שכבר זכה במתנות אלו מראש, עוד לפני שהבהמה נשחטה או שהמתנות הופרשו, והוא אף יכול להוריש זכות זו לבנו הבכור (ב"ב קכג.)

22 עיי' במנהגי חת"ס (ליל שב"ק אות ז) בגמר התפלה נשאר בבית המדרש עם הציבור, ועיין בפרשת השבוע, וכשהגיע צאת הכוכבים קראו כולם קריאת שמע, ואחר כך אמר איזה דרוש בפרשת השבוע, וטעמו כדי שיהיה לתלמידיו פתחון פה לומר איזה דבר תורה לפני הבעלי בתים שסעדו אצלם.

וז"ל הגאון רבי עקיבא יוסף שלעזינגער ז"ל בתשובתו (האו"ח ח"ב סימן כ"ט): וראיתי מנהגו של מרן החת"ס זצ"ל בפרעשבורג דכל העם התפללו כל התפלה מבעוד יום, ותיכף אחר גמר התפלה הלכו לביתם וקדשו על היין, אמנם מרן זצ"ל בעצמו היה אחרי התפלה יושב עם תלמידיו במקומו בביהמ"ד לעיין במילי דסדרא כעין שעה עד הגיע עונת ק"ש, ואז אמר ק"ש ביחד עם תלמידיו, ואח"כ דרש עוד איזה אגדה בסדרא, כדי שיהיו התלמידים אומרים דבר תורה על שולחנם.

23 לתועלת הקוראים נרחיב לבאר בענין זו:

הנה בתפילין ג' פרשיות ראשונות הן פתוחות ונעשות כדלהלן: פרשת קדש ופרשת והיה כי יביאך ופרשת שמע מתחילות כולן בראש השיטה, ואת הריוח של ט' אותיות משאירים בסוף הפרשה המסיימת, דהיינו שפרשת קדש הקודמת לוהיה כי יביאך מסתיימת ט' אותיות לפני סוף

השיטה, וכן פרשת והיה כי יביאך קודמת לשמע, ונמצא שלושתן פתוחות אליבא דכו"ע וכפי שהם בתורה, וכל זה לעכובא. [ר"ל מהתפילין של יד הואיל והן נכתבות על קלף אחד וכו', אבל בתפילין של ראש וכו' אין להקפיד, אך נהגו לכתחילה להקפיד (משנ"ב ס"ק נ"ה ועיין דעת הפרמ"ג בזה).

והנה יש ג' שיטות לגבי פרשת והיה אם שמוע, כי פרשת והיה אם שמוע כפי שהיא בתורה היא סתומה, ובתפילין מצינו ג' שיטות.

א) שיטת השו"ע שיעשנה סתומה לעכובא, עיין מפרשי הטור והשו"ע ב"י וט"ז שציינו כן בלשון הרמב"ם.

ב) שיטת הרמ"א אליבא דהעיטור ועוד שבדיעבד כשרה גם בפתוחה, והטעם לזה מבואר היות וגם בתורה אינן סמוכות זל"ז.

ג) והנה כפי שביארנו לעיל יש אופן אחד בלבד שמוסכם גם על הרמב"ם וגם על הרא"ש, והוא כשריווח של ט' אותיות והתחלת הפרשה החדשה נמצאים באותה שורה של הפרשה המסיימת, והנה אופן זה של סתומה אינו אפשרי בתפילין, מכיון שכל פרשה שבתפילין היא בעמוד נפרד ואין את האפשרות שיהיו באותה שורה.

ועתה כיצד ינהג אם יעשה את הדרך השניה של הרמב"ם בסתימה ויתחיל הפרשה באמצע השורה שבראש העמוד אז לדעת הרא"ש היא פתוחה ואם ינהג כהרא"ש וישייר שורה שלימה ריקה ויתחיל בתחילת השורה השניה שבעמוד אז לרמב"ם היא פתוחה.

ודעת השו"ע שהיות וא"א לצאת את שניהם, אז יעשה כהרמב"ם שעיקר הלכה כמותו, ועוד שהרי גם לראשה שהיא פתוחה הרי בדיעבד פתיחה רישה, ויעשה כל הריוח של ט' אותיות בראש העמוד של והיה אם שמוע, (בשו"ע מבואר שבסוף פרשת שמע לא ישייר ט' אותיות, ועי' שו"ע הרב סעיף נ"ב שכתב גם כן כך, אמנם בקונטרס אחרון ס"ק י"ב חזר בו).

וכאן הגיע הטו"ז והמציא עצה לעשותה סתומה שיצא אליבא דכו"ע, שבפרשת שמע בסופה יניח ריוח פחות מט' אותיות קטנות, וכן יניח ריוח פחות מט' אותיות קטנות בתחילת פרשת והיה אם שמוע, ועי"ז שאין לה ט' אותיות במקום אחד, כי אם ע"י צרוף, היא נקראת סתומה לכו"ע. כדעת הטו"ז כתוב גם בתשובת הרמ"ע מפאנו, ובבי' הגר"א, ובפמ"ג, ומובא גם בחידושי רעק"א וביתר אחרונים.

אך בביאור הלכה מביא שהשועה"ר כ' דלכתחילה יש למנוע מלעשות כעצת הט"ז, מכיון שמהרבה פוסקים מוכח שלא ס"ל כלל הסברא דצירוף, דהיינו כל הפוסקים שכתבו דאין תקנה לעשות סתומה לדברי הכל, עי' בביה"ל בפירוט, וא"כ אין כאן פתוחה ולא סתומה ופסולה, וכן בספר מאמר מרדכי מפקפק בעיצה זו מהאי טעמא, וכן במחצית השקל מערער על פשרה זו, אבל יש הרבה הנוהגין כשיטת הטו"ז.

ולמעשה המנהג הוא כך, הספרדים נוהגים כדעת הב"י באופן מוהלט, ואילו האשכנזים כמעט כולם נוהגים כהט"ז, מנהג זה כולל את קהילות הליטאים, וכן נהוג אצל רוב קהילות החסידים זולת מסורת חב"ד כהשו"ע הרב, וכן יוצאי קהילות אונגארין שנוהגים כולם כהט"ז. אך במשך הדורות היו בקרב גדולי ההוראה האשכנזים שהיו שהעדיפו או חששו לדעת הרמב"ם. והגאון רבי חיים מבריסק ז"ל חשש לב' השיטות, והניח שני זוגות תפילין גם ט"ז ורמב"ם.

ס'איז דא די תשובה אין דברי יואל....

רבינו: יא, דער פעטער ז"ל האט א תשובה (או"ח סימן ה') צום תולדות אהרן רבי'ן וועגן די תפילין פונעם קדושת יו"ט.[24] ער רעדט וועגן שרייבן די סתומות אזוי ווי דער טורי זהב (או"ח ל"ב ס"ק כ"ז).

הגרש"י: דארט שטייט טאקע אז ס'איז געשריבן ווי דער טורי זהב. אבער ס'איז דא וואם מאכן קטנות און ס'איז דא וואם מאכן גדולות.[25]

רבינו: יא, די וועלט שרייבט ווי דער טורי זהב.[26] דער חתם סופר האט אויך אזוי געהאלטן.[27]

---

24 עיין בשו"ת דברי יואל (או"ח סימן ה) שכ' להאדמו"ר מתולדות אהרן ז"ל ששאל ג"כ את מרן ז"ל בענין כתיבת התפילין בפרשיות סתומות, והשיב לו דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, אבל סיים שם בזה"ל: ...אך זה אוכל לכתוב לו, כי התפילין שלי המה של כ"ק אבא מארי הגה"ק זלה"ה שהיה מניחם כל הימים שאני זוכר, ולאחר פטירתו נפלו לי בירושה, ומאז אני מניחם, והסופרים בסיגוט שראו התפילין הכירו הכתב שהיא של ר' שמואל סופר זלה"ה שהיה סופר מצוין בסיגוט, ומפורסם בחסידות עצומה בימי זקני הגה"ק מאוה"ג בעל ייטב לב זלל"ה, ובאלו התפילין אני רואה שנכתבו בשיטת הטורי זהב, וא"כ אני רואה שאבותי הקדושים זלה"ה נהגו למעשה כשיטת הטורי זהב, עכ"ל.

25 הנה גם להנוהגים כהט"ז לחלק הריוח של ט' אותיות לשנים, יש שני דרכים היאך לעשות. דבשיעור זה של ט' אותיות יש מחלוקת הפוסקים, אם הכונה על אותיות גדולות כט' וע', או לאותיות קטנות כמו י' או ו'. והש"ך (סי"ד סי' עה סק"ד) הביא דברי הב"י הסובר שלכתחלה יש ליתן ריוח כשיעור שיוכלו לכתוב בו ג' פעמים מילת "אשר", אבל בדיעבד לא פסל אא"כ פיחת מט' אותיות קטנות.

והקשה המחצית השקל (באו"ח שם ס"ק מה) על הט"ז מה הועיל בתקנתו שלא יהיה בה שיעור בכל מקום בפנ"ע אלא בצירוף שניהם יחדיו, הרי עדיין לא יוכלו לעשות ככו"ע. דאם לא יהיה במקום אחד השיעור של ט' אותיות קטנות, א"כ לא יהיה השיעור של ג' פעמים "אשר" אפילו בצירוף, ואם יתנו ריוח יותר, הרי יהיה בזה שיעור פרשה במקום אחד לפי מה דסגי מעיקר הדין בט' אותיות קטנות, וא"כ עדיין לא יצאנו מחשש פתוחה לדעת הרא"ש.

ולמעשה יש בזה שני מנהגים. יש העושים השיעור ט' אותיות גדולות בין הכל, והרוחנו בזה דעכ"פ יש שיעור פרשה של לכתחלה. ואפילו אם יהיה בזה שיעור פרשה של דיעבד במקום אחד, דהוי פתוחה לדעת הרא"ש, אינו נפסל בדיעבד. שהרי בלא"ה דעת הרמ"א שיש לעשות כל הפרשיות פתוחות, ואפילו פרשת והיה אם שמע. ויש המקפידים יותר שלא יהיה בשום מקום שיעור של ט' אותיות קטנות, ואפילו אם לא יהיה בין הכל ג"פ פעמים "אשר", הרי הוא כשר בדיעבד.

26 כן הוא מנהג רוב קהילות החסידים לכתוב כהטו"ז, וכן היה מנהג קהילת יוצאי אונגארן, ועי' בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' רנד, ועי' במ"ש שו"ת

הגרמ"ש: איך האב איינגעפירט מ'זאל מאכן אותיות גדולות.

דא אין בני ברק איז געווען א חשוב'ער סופר ר' ישראל חיים האם, א פארצייטישער איד געווען, האט ער עזאגט אז אין גאליציע האט מען אין אסאך פלעצער געמאכט אותיות גדולות, ווייל דעמאלטם איז מען יוצא בריבוי זאכן, מ'איז יוצא סיי קטנות לויט דעם רמב"ם, אוך גדולות לויט דעם טו"ז.

די סופרים פרענען הלכה למעשה, די וואם זענען נישט גאנץ מיטן טו"ז.

רבינו: אבער איך האב אמאל געזעהן תפילין וואם ס'האט געשריבן ר' שמואל סופר פון סיגעט (סופר המפורסם בהסידות, נזכר בשו"ת דברי יואל סי' ה' הנ"ל). ער איז דאך געווען דעם ייטב לב'ס סופר. ער האט געשריבן ווי דער טורי זהב.[28]

אבער איך וויים אז נישט אלע פירן זיך צו שרייבן אזוי. דער **תניא** (סי' ל"ב סנ"ב ושם בקו"א סקי"ב) קריגט דאך אויפן ט"ז. ער האלט אז עס דארף זיין מער אותיות.[29]

הגרמ"ש: יא, דער שו"ע הרב איז קענען דעם טו"ז, לאזן זיי איבער אינאיינעם ניין אותיות גדולות, קומט אוים אז ביי סוף שמע איז שוין דא ניין אותיות קטנות, איז עס שוין מילא כשר, אוך אפילו די וואם זיי האלטן נישט ווי דער טורי זהב איז ער געדעקט, (עיי' בשו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' ל"ט).

*

הרח"ש: ס'איז דא א הוראה פאר סופרים וואם ר' שמעון יואל [בראך] האט איבער געזאגט פונעם רב (הגרמ"ש) וועגן דעם שטיין–פעדער.[30]

רבינו: אונז האמיר געהאט אן אסיפה פאר די סופרים וועגן דעם,[31] ער (הגרש"י) איז טאקע געווען דארט.

הרח"ש: ער איז געווען און ער האט זיך געקריגט מיט די אנדערע סופרים אויף דעם.

הגרש"י: די סופרים הערן נישט אויף צו דאנקען אויף דעם, יעצט ביים גרויסן שבת אין מירון, זענען אויך צוגעקומען צו

מהר"י אסאד סי' יג בשם רבו מהר"ם בנעט ז"ל, ובאשל אברהם בוטשאטש ודעת קדושים, ועי' ערוה"ש שהעיד כן על מחוזות ליטא.

27 עי' בשו"ת חת"ס (יו"ד סימן רס"א) שמביא שרבו הגאון ר' נתן אדלער נהג כהרמב"ם, אם כי החת"ס עצמו סבר כדעת הט"ז (עיין יו"ד סי' רנ"ד).

28 תפילין הללו הראה פעם לרבינו הגה"צ רב דקהלתינו במאנסי שליט"א, מבית גנזיו של זקינו [אבי אמו] הגה"צ ר' נפתלי גרויס ז"ל מקערעסטיר בערבעשט.

29 התניא בשו"ע סובר שאם אין ריוח פרשה במקום אחד, לא חשיב הפסק פרשה כלל, והוא פסול אליבא דכו"ע. וע"כ נוהגים בא"י לעשות בין הכל ט' אותיות גדולות, ובאופן זה עכ"ח יש ט' אותיות קטנות במקום אחד, ומקפידים שיהיה זה בתחלת "והיה אם שמע"

30 להלן העתק מכתבו של הגרמ"ש בענין זה:

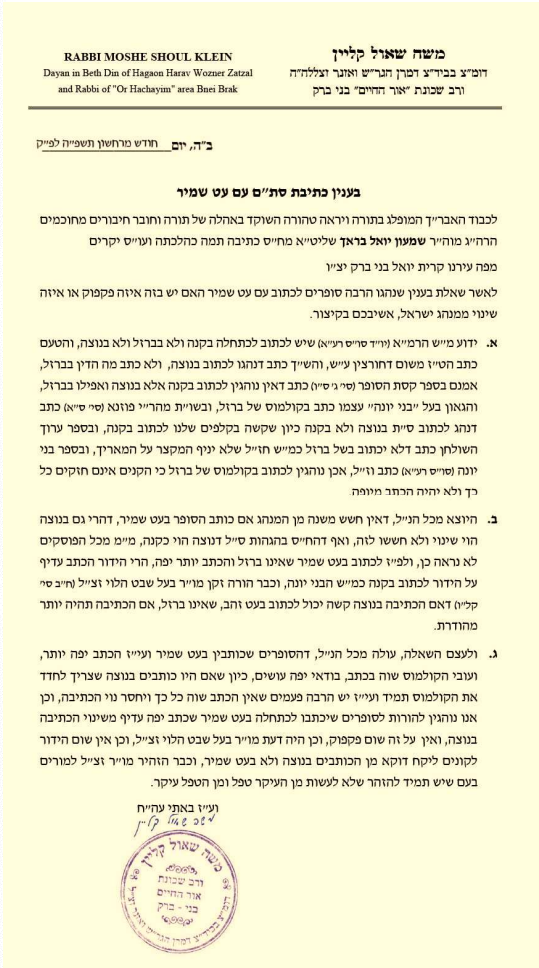

RABBI MOSHE SHOUL KLEIN
Dayan in Beth Din of Hagaon Harav Wozner Zatzal
and Rabbi of "Or Hachayim" area Bnei Brak

משה שאול קליין
דומ"צ בבד"צ דמרן הגר"ש וואזנר זצללה"ה
ורב שכונת "אור החיים" בני ברק

ב"ה, יום חודש מרחשון תשפ"ה לפ"ק

בענין כתיבת סת"ם עם עט שמיר

לכבוד האברי"ך המופלג בתורה ויראה טהורה השוקד באהלה של תורה וחובר חיבורים מחוכמים הרה"ג מוה"ר **שמעון יואל בראך** שליט"א מח"ס כתיבה תמה כהלכתה ועו"ס יקרים מפה עירנו קרית יואל בני ברק יצ"ו

לאשר שאלת בענין שנהגו הרבה סופרים לכתוב עם עט שמיר האם יש בזה איזה פקפוק או איזה שינוי ממנהג ישראל, אשיבכם בקיצור.

א. ידוע מ"ש הרמ"א (יו"ד סו"ס רע"א) שיש לכתוב לכתחלה בקנה ולא בברזל ולא בנוצה, והטעם כתב הט"ז משום דחורצין ע"ש, והש"ך כתב דנהגו לכתוב בנוצה, ולא כתב מה הדין בברזל, אמנם בספר קסת הסופר (סי' ג' ס"ו) כתב דאין נוהגין לכתוב בקנה אלא בנוצה ואפילו בברזל, והגאון בעל "בני יונה" עצמו כתב בקולמוס של ברזל, ובשו"ת מהר"י פוזנא (סי' ס"א) כתב דנהג לכתוב ס"ת בנוצה ולא בקנה כיון שקשה בקלפים שלנו לכתוב בקנה, ובספר ערוך השולחן כתב דלא יכתוב בשל ברזל כמ"ש חז"ל שלא יניף המקצר על המאריך, ובספר בני יונה (סו"ס רע"א) כתב וז"ל, אכן נוהגין לכתוב בקולמוס של ברזל כי הקנים אינם חזקים כל כך ולא יהיה הכתב מיופה.

ב. היוצא מכל הנ"ל, דאין חשש משנה מן המנהג אם כותב הסופר בעט שמיר, דהרי גם בנוצה הוי שינוי ולא חששו לזה, ואף דהח"ס בהגהות ס"ל דנוצה הוי כקנה, מ"מ מכל הפוסקים לא נראה כן, ולפ"ז לכתוב בעט שמיר שאינו ברזל והכתב יותר יפה, הרי הידור הכתב עדיף על הידור לכתוב בקנה כמ"ש הבני יונה, וכבר הורה זקן מו"ר בעל שבט הלוי זצ"ל (ח"ב ס' קל"ו) דאם הכתיבה בנוצה קשה יכול לכתוב בעט זהב, שאינו ברזל, אם הכתיבה תהיה יותר מהודרת.

ג. ולעצם השאלה, עולה מכל הנ"ל, דהסופרים שכותבין בעט שמיר וע"ז הכתב יפה יותר, ועובי הקולמוס שוה בכתב, בודאי יפה עושים, כיון שאם היו כותבים בנוצה שצריך לחדד את הקולמוס תמיד וע"ז יש הרבה פעמים שאין הכתב שוה כל כך ויחסר נוי הכתיבה, וכן אנו נוהגין להורות לסופרים שיכתבו לכתחלה בעט שמיר שכתב יפה עדיף משינוי הכתיבה בנוצה, ואין על זה שום פקפוק, וכן היה דעת מו"ר בעל שבט הלוי זצ"ל, וכן אין שום הידור לקונים ליקח דוקא מן הכותבים בנוצה ולא בעט שמיר, וכבר הזהיר מו"ר זצ"ל למורים בעם שיש תמיד להזהר שלא לעשות מן העיקר טפל ומן הטפל עיקר.

וע"ז באתי עה"ח
משה שאול קליין

31 ביום ד' פרשת וירא תשפ"ד לפ"ק, ערך כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מסיכת שבע ברכות לרגל נישואי נכדתו הכלה תחי'. וכדרכו בקודש להזמין בכל פעם חבורות שונות מקהילתנו הקדושה לשמחת בית צדיקים, התכבדו הפעם להשתתף בין הנאספים, חשובי הסופרים המאוגדים תחת 'איגוד הסופרים' דקרית יואל. תוכן השיחה העשירה שנערכה שם כבר נדפס בגליונו, ובין היתר נידון בהרחבה גם ענין הכתיבה בעט שמיר.

מיר אפאר סופרים פון לאנדאן אז דער רבי האט זיי געראטעוועט.

רבינו: יא, איך האב עס געלאזט נוצן.

הגרש"י: מ'האט געוואלט מאכן 'הא לן והא להו'. די ארץ ישראל'דיגע סופרים מעגן עס נוצן, און אין חו"ל נישט...

רבינו: כ'האב געהאט א גרויסע אסיפה און מ'האט זיך אויסגעקריגט דארט, די סופרים צווישן זיך, אבער אונז האמיר מכריע געווען אז ס'איז קען אפילו זיין א לכתחילה.[32]

הגרמ"ש: יא, כ'האב געהערט אז ס'איז געווען דארט וואס האבן געהאלטן אז נישט... מ'טאר נישט מאכן פונעם טפל עיקר און פון עיקר טפל.

רבינו: כ'האב געזאגט אז טאמער ס'איז א שענערער כתב, איז עס א לכתחילה, אלץ 'זה קלי ואנוהו', ער זאגט דאך אז ס'שרייבט שענער, דארף מען זיך רעכענען, זה קלי ואנוהו... עס שרייבט שענער, און די האנט ווערט אים נישט מיעד אויסצושניצן דעם פעדער, פאררעכטן דעם פעדער, נישט יעדער קען עס מאכן, עס הייבט זיך אהן ברייט, און שפעטער ווערט עס שמאלער, ס'איז נישט דער זעלבער כתב...

הגרש"י: ס'איז געווען געווען רבנים אין אמעריקא וואס האבן געוואלט ארויס קומען מיט א בריוו אז מ'טאר נישט קויפן פון סופרים וואס שרייבן מיט א שטיין.

הרח"ש: ס'איז ארויס געקומען א קול קורא פון עטליכע רבנים.

הגרש"י: יא, און ס'האט זיך געענדיגט, מ'רעדט שוין נישט פון דעם. יעדער האט איינגעזעהן דעם אמת. ס'הייסט נישט קיין שינוי.

רבינו: ס'איז געווען דארט וואס האבן געוואלט זאגן וועגן משנה זיין, איך האב זיי געזאגט, דאס הייסט נישט משנה געווען, דאס הייסט בעסער געמאכט, מ'קען היינט אסאך מצוות מאכן בעסער מיטן היינטיגן טעכניק, צי ביי מצות צי ביי תפילין וכדומה, אזוי לאנג ווי דאס איז אויסגעהאלטן לויט די הלכה הייסט דאס נישט משנה געווען.[33]

32

ונעתיק כאן קטע ממה שהשיב רבינו בתוך השיחה הנ"ל: .....איז אזוי, אין דעם ענין זענען ביידע גערעכט, איך הער דא אזוי, ס'איז דא געפילן, ס'איז דא הלכה, און ס'איז דא א געוואוינהייט, און ס'איז דא א מורא פון א ירידה, וואס דאס איז יראת שמים, במילא דאס איז זיכער אז ווער ס'איז צוגעוואוינט צו שרייבן מיט א נוצה, און ער האלט אז עס איז בעסער, איך הער דא וואס זאגן אז זיי האלטן אז ס'איז גרינגער און ס'איז שענער, איז אוודאי זאל ער בלייבן אזוי ווי ער איז.

אבער מ'רעדט דאך ס'איז דא א כלל ישראל, ווען איך רעד פון כלל ישראל מיין איך 'כלל ישראל סופרים', און אויב עמיצער שפירט אז ער גיט ארויס א שענערן כתב מיט א 'שטיין' פעדער, איז שווער אים צו זאגן שרייב נישט דערמיט, איך שרייב שענער מיט א 'שטיין' פעדער, ס'איז א מציאות. דער זעלבער וואס זאגט איך האב א געפיל צו א נוצה, און איך שרייב שענער מיט א נוצה, נו אז ער שרייבט שענער מיט א נוצה אוודאי זאל ער שרייבן מיט א נוצה. אבער איינער וואס ער זאגט - און דאס מציאות איז אזוי -איך שרייב שענער מיט א 'שטיין' פעדער, יעצט וואס זאל מען זאגן פאר אזא איד, ער זאגט איך שרייב שענער מיט א 'שטיין' פעדער, ער זאגט נישט איך שרייב מער, איך שרייב לענגער, און פארדין מער געלט, נאר אין אומנות, כ'בין א סופר און איך זעה, כ'קוק אן מיין כתב מיין שריפט, עס איז שענער מיט א 'שטיין' פעדער, נו קען מען פאר אזא איינעם זאגן ניין, דאס איז נישט גוט? לכתחילה נישט גוט, איך שרייב שענער!!!, במילא די אלע וואס שרייבן טאקע שענער מיט דעם קענען שרייבן און ארויסגעבן א שענערן כתב. התנאה לפניו במצות.

... במילא דא איז אזוי, קומט עס אויס בעסער? די סופרים דארפן דאס אפ'פסק'ענען, יעדער פאר זיך, איז מיר בעסער א נוצה? איז מיר אייניג א נוצה? איז בעסער א 'שטיין' פעדער?, קיינער איז נישט גלייך, איך זעה דא זיצן סופרים, אלע זענען ערליכע, אלע זענען יראי ה', קיינער וויל נישט עפעס קלות, קיינער זוכט נישט קיין קלות, אלעס זוכט ערליכקייט, אבער כ'זעה דאס מציאות, איינער שפירט אזוי און דער צווייטער שפירט פארקערט, נו וואס איז דער אמת?, ווער ס'איז געוואוינט צו שרייבן מיט א נוצה זאל בלייבן מיט א נוצה, און ווער עס שפירט אז ער קען געבן א כתב נאה ומהודר מיט א 'שטיין' פעדער, דער זאל אהערשטעלן א שיינעם כתב מיטן 'שטיין' פעדער. קיין נייע גזירות קענען מיר נישט איינפירן, אונז קען מיר נישט מאכן קיין גזירות.

33

רבינו הרחיב הדיבור שם בענין זה, ונעתיק לשו"ק: .....איך פארשטיי אז ס'איז דא א גרויסע געפיל נישט משנה צו זיין, ס'איז דא גרויסע געפילן, ווי מ'זאגט ס'איז א ערליכער געפיל, מ'דארף וויסן אז ווער ס'זאגט דוקא מיט א פעדער א נוצה איז דער פשט ער וויל דאס אמאליגקייט, ס'איז א ערליכער געפיל, ס'איז א געפיל פון יראת שמים. אבער א שינוי אויף בעסער מאכן הייסט נישט קיין ירידה, פארשטייט זיך אויב ס'איז קלאר אז עפ"י הלכה איז עס אויסגעהאלטן.

צי מ'האט משנה געווען ביים באקן מצות? ווי אזוי האט מען אינדערהיים געבאקן מצות? איר ווייסט ווי אזוי מ'האט אינדערהיים געבאקן מצות? מ'וועט נישט וועלן הערן, איך רעד יעצט ביז צו די קריג, מ'האט אויסגעוועלגערט א מצה, און מ'האט עס מיט א גאפל געשטיפלט, אזוי האט עס געהייסן, און מ'האט זיך געשטעלט איינער אונטערן אנדערן, יעדער האט זיך געהאלטן זיין טייגל, איינער אונטערן אנדערן, און מ'איז צוגעגאנגען צום שיבער, דער שיבער האט געהאט א שאוועל, א האלצערנעם שאוועל, א מרדה, מ'האט ארויף געלייגט די מצה אויפן שאוועל, אריין געלייגט אין אויווען, געגעבן א שאר אזוי, און די מצה איז אראפ געפאלן נאך אויווען, ווען מ'האט זיך אפגעבאקן האט מען עס מיט דעם שאוועל ארויס גענומען, דער שאוועל איז געווען פון האלץ, עס גייט אריין איינמאל אין אויווען, צוויי מאל אין אויווען, האט די שאוועל האט אנגעהויבן צו ברענען, איז געווען גרייט אן אמפער וואסער, און ער

הגרמ"ש: כ'בין געווען אין לאנדאן האב איך גערעדט דארט ביי אן אסיפה וועגן סת"ם, האב איך זיי געזאגט, אז מ'קומט צו א סופר דארף מען פרעגן צי ער האט א תעודה אז ער האט זיך פארהערט, און צי ס'איז נאך בתוקף. ביי אונז לאזט מען נוצן אזא תעודה נאר אויף צוויי–דריי יאר, מ'לאזט נישט אויף לענגער, ווייל נאכדעם פארגעסט מען.

רבינו: אין המצוה נראת אלא על שם שגומר"ה (סוטה יג:).[34]

האט עס שנעל אינגעטונקען אז ס'זאל נישט ברענען, אזוי האט מען געבאקן, און אזוי האט מען אמאל געגעסן מצות, אזוי האט געגעסן דער חתם סופר, אזוי האט געגעסן דער דברי חיים, און אזוי האט געגעסן דער קדושת יו"ט, אזוי האט מען געגעסן ביז צו די קריג.

דער פעטער ז"ל האט אינגעפירט נאך אין די שטאט סאטמאר א ענייאלן בייפאל, ער האט געמאכט צוויי שיבער"ס, ער האט געעפנט דעם אויוון פון די צווייטע זייט אויך, דארט איז אויך געווען א פי התנור, אז דער וואס נעמט ארויס פונעם אויוון דער לייגט נישט אריין, און נישט מיטן זעלבן שאוועל וואס מ'לייגט אריין אין אויוון נעמט מען ארויס, אבער ביז דעמאלטס איז געווען דער זעלבער שאוועל.

היינט לייגט מען ארויף אויף א האלץ, יעדער איינער וויסט ווי אזוי מ'באקט היינט מצות, מ'לייגט ארויף אויף א שטענגעלע מ'געט אזוי א דריי ארויף, און פינעף-זעקס מצות ווערט אראפ געדרייט, און מיט אן אייזערנעם שאוועל נעמט מען ארויס, אזוי איז היינט. אמאל איז נישט אזוי געווען, מ'איז געשטאנען איינער אונטערן אנדערן, יעדער האט זיך געשטעלט אין די רייע אויף זיין פלאץ, און ווען ס'איז געקומען זיין רייע ארויף צו לייגן, האט ער ארויף געלייגט, ארויס גענומען און אריין געלייגט.

ווי אזוי האט מען געהייצט אן אויוון? מיט האלץ, עס איז נישט געווען מ'האט נישט געהאט קיין קוילן, עס איז נישט בייגעפאלן אז קוילן איז א גוטע זאך, ס'איז דאך געווען קוילן אינדערהיים אויך, די באן איז געפארן אויף קוילן, אבער צו באקן מצות מיט קוילן איז נישט בייגעפאלן, האט מען געלייגט האלץ, האלץ ברענט אבער ס'ווערט אויסגעקילט, איז געווען א גאנצער יתום א ערשטער אויוון, ווייל דער ערשטער אויוון איז געווען היים, דער גאנצער הידור פון 'תנור ראשון' איז געווען נאר וועגן דעם.

מ'קוקט היינט אהן א אויוון, מ'לייגט האלץ, און מ'לייגט קוילן, די האלץ מאכט א פלאם, די קוילן מאכט א היץ, און די מצה ווערט שנעל אפגעבאקן, עס איז נישט קיין חילוק דער ערשטער אויוון צי דער צווייטער אויוון און א דריטער אויוון, אלעס איז איינס, אלעס איז מער וויניגער איניג היים. די מצות איז געווארן בעסער.

נו, ס'איז א שינוי פון אמאל? אוודאי אזוי, ס'איז א עכטער שינוי! אבער דאס איז דאס מציאות, מ'האט מושנה געווען, אויף בעסער מאכן אויף שענער מאכן האט מען משנה געווען.

34 ועי' בלב אהרן פ' תזריע (עמוד ק"ס) עפי"ד הערוגת הבושם. ועי' מ"ש בערוגת הבושם בקונטרס הכנה דרכה (בהצואה שלו אות י) בשם הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ל.

הגרמ"ש: א ודאי אזוי, האב איך געזאגט אז איינער האט א שוואגער וואס ער מוז קויפן פון אים, זאל ער טאקע קויפן ביי אים אבער ער זאל דאס לייגן אין גניזה... און שפעטער זאל ער גיין קויפן צו א סופר וואס איז אריבער א פארהער. ס'איז נישט קיין חכמה ווייל ס'איז א שוואגער אדער א חבר מוז איך ניצן זיינע תפילין, טאמער איינער וויסט נישט צי ער האט זיך פארהערט, צי ער קען די הלכות, דעמאלטס איז עס גארנישט, ער קען דאס נישט ניצן...

רבינו: ס'איז דא א ענליכע פראבלעם ביי מוהלות אויך, ס'איז דא וואס קענען נישט...

הרח"ש: דאס איז שוין נישט שוואגער'ס, נאר דאס איז זיידעס צי פעטער'ס.

רבינו: אונז האמיר אין קרית יואל א קימפעטארען היים – דאהי הייסט עס א בית החלמה – עס קומען דארט אהן יונגלעך פון איבעראל, נישט נאר פון קרית יואל, און עס איז דא קינדער וואס זענען נישט גוט גע'מל'ט.

א' הנוכחים: דער צאנזער רב האט דאך מקיל געווען אין דעם.

רבינו: יא, דאס איז געווען איינם פון די זאכן וואס דער שינאוועך רב האט געהאט צוטוהן מיטן דברי חיים. וועגן מילה.[35]

אבער עכ"פ עס קומען דארט אהן אזעלבע קינדער, און מ'דארף פארערעכטן, וועלכע א שאלה צי מ'קען פארערעכטן שלא ברשות פונעם פאטער, צי דארף מען מודיע זיין פאטער פאטער, אדער מ'דארף נישט מודיע זיין פאטער. צי מען עס טוהן שלא ברשותו? ס'איז אן ערנסטער פראבלעם...

בפשטות וואלט מען געדארפט מודיע זיין ווייל די מצוה איז דאך מוטל על האב (קידושין כט.) און ער דארף מאכן דעם מוהל א שליח, נו וואס זאל מען טוהן? זאל מען מודיע זיין, אדער זאל מען פארערעכטן?

הגרמ"ש: ס'איז בעסער נישט צו מודיע זיין...

35 היינו בדבר המבואר בשו"ת דברי חיים (סי' קי"ד) ע"ד החיי אדם דלא הוי מילה אם לא התך עור החיצון כולו בסכין, וכתב מרן הדברי חיים שבדיעבד אין לחזור ולחתוך, ומי שעושה כן הריהו רוצח, וחוששני עליו שהוא מנפשות עמלק וכו' עיי"ש. אבל הרה"ק משינאווא ציוה לחזור ולמול.

הרח"ש: אזוי טוט מען...

הגרמ"ש: דער מונקאטשער רב איז ידוע ער האט געטוהן... אפילו אהן רשות..., א כשר קינד דארף ער זיין.

רבינו: יא, קיינער רעדט נישט, מ'זאגט נישט, מ'טוט וואס מ'דארף, דער פאטער שיקט דאך דאס קינד אהין און ער ווייסט אז דער מוהל קוקט איבער, במילא פאררעכט מען און מ'מאכט א שווייג, מ'גייט מיטן כלל פון 'זכין לו לאדם שלא בפניו' (קידושין כג.).

אבער עכ"פ דער פראבלעם איז דא ביי אסאך ענינים

*

הגרש"י: עס מאכט זיך א פראבלעם ביי סופרות, עלטערע אידן שרייבן, קיינער זאגט זיי נישט אז זיי זאלן נישט שרייבן, און מ'זעהט הפסקים, נגיעות... מענטשן טוהען זיך אויף אז ער נעמט שוין דריי דורות פון דעם סופר, דארף מען אים זאגן אז ער זעהט שוין נישט גוט, און ס'איז דא נגיעות, הפסקים, די זיידעס שרייבן פאר די אייניקלעך.

רבינו: יא, מ'דארף וויסן אז ס'איז דא א זמן וואס מ'דארף זאגן פאר א שוחט זאל אויפהערן, און פאר א סופר זאל אויפהערן, און פאר א מלמד... דאס איז איינס פון די שווערסטע זאכן דאס צו זאגן...

הגרמ"ש: כ'זאג אלעמאל 'הוצאה מלאכה גרועה'...

רבינו: יא, ס'איז זייער א גרויסער פראבלעם.

הגרש"י: מ'לייגט עס אין גניזה, די אייניקלעך קענען עס נישט נוצן.

הגרמ"ש: הרב וואזנער האט פארהערט אין די ישיבה, איז מען געקומען זאגן אז 'קיבוץ בחורים', דאס הייסט די עלטערע בחורים, זיי טאר מען שוין נישט פארהערן, האט הרב וואזנער געזאגט, פארוואס טאר מען נישט פארהערן? האט ער געזאגט, איך געדענק ווען דער לובלינער רב (הגאון רבי מאיר שפירא ז"ל) איז געקומען קיין לובלין, ער איז נאך געווען א יונגערמאן מיט א שווארץ בערדל, האט ער גענומען אלע שוחטים מיט לאנגע ווייסע בערד און האט זיי אלע פארהערט, אלץ אחריות פון א רב אין שטאט, אזוי האט הרב וואזנער פארציילט.

רבינו: ס'איז א גרויסער פראבלעם, מ'דארף צו וויסן ווען אוועק צו לייגן דאס מעסער, און די פעדער...

הגרש"י: איז וואס זאגט מען פאר'ן סופר, ווען איז דער גיל וואס ער דארף אוועק לייגן די פעדער?

הגרמ"ש: ביי די שוחטים זעהט מען ווען די הענט ציטערט אים שוין.

רבינו: ביי די זיבעציג יאר קען מען שוין נישט שחט'ן ביי אונז אין בית השחיטה. אזוי האט דער פעטער ז"ל איינגעפירט.[36]

הגרמ"ש: עס ווענדט זיך אין די טבעיות, ס'איז דא וואס זיי הייבן שוין אהן פריער צו ציטערן די הענט.

רבינו: יא, אבער ס'איז דא ביי אונז ברוך ה' מענטשן וואס זיי זענען געזונט און פריש, אבער אז זיי זענען געווארן זיבעציג יאר ווייסן זיי אז זיי דארפן אוועק שטעלן דעם חלף.

הגרמ"ש: ס'איז א גוטער גדר, אזוי פארשעמט מען נישט קיינעם.

רבינו: דער זעלבער פראבלעם ווערט ביי מלמדים אויך... און ביי יעדן אומנות, מדארף זיין גענוג שטארק און האבן שכל ווען אויפצוגעבן..., ס'איז א גרוים אחריות...

הגרש"י: דאס אז א סופר דארף זיין א ירא שמים מרבים לערנט מען ארוים פון הלכות שחיטה.

רבינו: יא דער פרי מגדים זאגט אזוי (אשל אברהם או"ח סי' ל"ב) 'יותר חמור משוחט'.[37]

דאס אומנות פון סופרות איז א שווערערע אומנות ווי שחיטה, ביי שחיטה שחט ער די גאנצע צייט, דעם זעלבן סארט עוף, ס'איז אייביג דאס זעלבע, ביי א סופר איז יעדער אות אנדערש, ס'איז דא כ"ז אותיות, ס'איז אסאך א שווערערע אומנות. מ'דארף אסאך סייעתא דשמיא, און מ'דארף זיין א ירא שמים.

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

---

36 עיי' מה שכ' בזה בשו"ת מאיר נתיבים (סי' ע"ו) בענין שובי"ם הבאים בימים שראוי לקיים באותן השוחטים והדרת פני זקן שלא יהיו ידיהם מלוכלכים בדם שחיטה עוד, וסכין של שחיטה טוב שיהיה חדודו קודם ללבונא שלהם, וסיים בנועם דבריו שהאידנא בדורות הללו שנחלשו הכוחות ראוי ונכון לכל אשר בידו למחות לתקן תקנה למיגדר מלתא שעכ"פ משבעים שנה ואילך לא ישחוט שום אדם, אף שמרגיש עדיין והוא בכחו, משום לא פלוג, כיון שרובא דרובא באותן השנים כבר בטל כח ההרגש, ראוי והגון למיגדר מלתא ולתקן תקנה זו, יעו"ש.

37 וז"ל הפמ"ג שם: אמר המר והנמהר ראיתי שערוריה בסופרי זמנינו ואין כל כך תימה הלא בזמן הלבוש רגז ושחק עליהם להמעיין בו בסעי' כ' יע"ש. לכן הסכמתי לכתוב פתיחה קצת דברים כוללים השומע ישמע. דע דהטור כתב שהסופר צריך להיות מאד ירא וחרד לדבר הש"י ולדעתי יותר משוחט כי שם לאו דנבילה וכאן מבטלין כל ישראל עשה בכל יום ומברכין ברכה לבטלה, ואפילו נאמר דל"ת חמיר מעשה (עיין יבמות פרק קמא) מ"מ ברכה לא תשא י"א דהוה דין תורה עיין סי' רט"ו מג"א אות ו' ובצירוף עשה וודאי חמור משוחט.

לעילוי נשמת

הרה"ח

ר' אהרן יונתן ראזענטהאל ז"ל

בן הרה"ח ר' חיים ז"ל

נלב"ע י"א כסלו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני ידידינו הרבני הנכבד רודצו"ח

מוה"ר אברהם מרדכי ראזענטהאל הי"ו

לעילוי נשמת

האשה החשובה

מרת חי' דינה בערקאוויטש ע"ה

בת הרה"ח ר' אליעזר ז"ל

נלב"ע י"ב כסלו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו הרבני הנכבד רודצו"ח

מוה"ר אהרן הערש בערקאוויטש הי"ו

ובניו שיחיו

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

וְטָבַל בַּמַּיִם וְטָהֵר

דרשה לתלמידי מכינה לישיבה קטנה בקרית יואל יע"א

יום ה' פרשת ויצא שנת תשפ"ז לפ"ק

נשמה שנתת בי טהורה היא

אין די ישיבה לערנט מען פאר יעדן טאג תהילים. דוד המלך זאגט אין תהילים קאפיטל ל"ד, **גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו.** "ונרוממה" מען זאל הייבן, "שמו" דעם אייבערשטנ'ס נאמען, "יחדיו" צוזאמען. וועמען מיינט מען "יחדיו" צוזאמען? בפשטות מיינט מען צוזאמען אז ס'זאל זיין א ציבור א רבים.

אבער באמת "יחדיו" מיינט נאך מער, דער אייבערשטער האט באשאפן פאר א מענטש א נשמה, און דער אייבערשטער האט באשאפן פאר א מענטש א גוף. די נשמה וואס דער אייבערשטער האט באשאפן פאר א מענטש איז א ריינע נשמה, אזוי ווי מען זאגט דאס יעדן טאג: **אלקי נשמה שנתת בי טהורה היא,** א נשמה קומט אראפ פון הימל, דאס איז א הימלישע זאך, מען קען נישט מבחין זיין מיטן פליישיגן אויג וואס דאס איז. דער גוף איז א גשמיות'דיגע זאך, א ערד'ישע זאך, דאס איז באשאפן געווארן עפר מן האדמה, יעדער זעהט דאס, יעדער פארשטייט וואס דאס איז.

ונרוממה שמו יחדיו די גוף מיט די נשמה

די נשמה איז היליג און ריין, טהורה היא. וואס טוט זיך מיט'ן גוף? איז דער גוף אויך א גוף טהור?

דער מאור ושמש (פ' אמור) ברענגט אראפ - ער זאגט די צווי צדיקים - דער הייליגער בעל שם הקדוש און דער הייליגער רבי אלימלך, זיי האבן מתקן געווען אז א איד זאל זיך טובל'ען אין מקוה וועז מען דארף. צו זאגן הסברים און טעמים אויפ'ן בעל שם הקדוש און אויפ'ן הייליגן רבי אלימלך איז נישט שייך צו זאגן, ס'איז למעלה מהשגתינו, אבער אביסל קען מען דאס מסביר זיין פאר אנשים כערכינו.

א מקוה ברענגט טהרה, אזוי ווי מען זעהט אמאל אין די גמרא, איינער איז טמא, אז מ'גייט נישט אין מקוה ווערט מען נישט טהור. אז מ'גייט אין מקוה, ווערט מען טהור. ס'איז דא אזא זאך ווי "טבול יום", "הערב שמש", אבער די טהרה הייבט זיך אן אין די מקוה, א מקוה דאס ברענגט טהרה פאר א מענטש.

פארוועם ברענגט דאס טהרה? פאר די נשמה? די נשמה איז דאך טהורה היא, די נשמה איז א ריינע זאך.

די מקוה ברענגט טהרה פאר'ן גוף! אז דער גוף זאל אויך זיין טהור, דער גוף איז טהור און די נשמה איז טהור, יעצט וועט א איד שטעלט זיך דאוועגען, דאוועגט ער מיט א ריינע נשמה און מיט א ריינעם גוף.

דאס איז גדלו לה' אתי ונרוממה שמו "יחדיו" צוזאמען, וואס מיינט מען צוזאמען? די נשמה מיט'ן גוף צוזאמען, ביידע זאלן זיין טהור.

שטייט אין ייטב לב (ייט"פ ל"ג מדות אות ד) ל'ב ט'הור ב'רא איז ראשי תיבות טב"ל. אז מ'טובל'ט זיך באקומט מען א לב טהור, א ריין הארץ, וואס דאס איז דער גוף, און דאס איז ונרוממה שמו יחדיו.

דאס אלעס איז, וועט מ'גייט אין מקוה אזוי ווי די הייליגע רבי'ס האבן איינגעפירט, אז א איד זאל גיין אין מקוה און זיך צוגרייטן צום דאוועגען, צו לערנען, ער זאל עוסק זיין בתורה ובתפלה בטהרה. אז מ'גייט אין מקוה און מ'פירט זיך אויף אין די מקוה מיט יראת שמים, וועט דער גוף טהור.

ווי אזוי גייט א איד אין מקוה?

דער פעטער זכרונו לברכה האט אמאל געזאגט (ס"ג בשלח תשט"ז) אז מ'גייט אין מקוה און מ'פירט זיך נישט אויף אין די מקוה אזוי ווי עס דארף צו זיין, מ'גלעבט זיך נישט אכטונג אין די מקוה אויף די אויגן און אויף די מחשבות, איז נישט נאר אז ס'ברענגט נישט קיין טהרה אויף זיך, נאר חלילה דאס פארקערטע, **און אז דאס ברענגט דאס פארקערטע איז בעסער אז מ'גייט נישט אין מקוה.**

דער טאטע זכרונו לברכה האט אמאל געזאגט פאר בחורים, דריי נקודות דארף א מענטש וויסן וועט מ'גייט אין מקוה: **נישט זיצן, נישט רעדן, און נישט קוקן.**

כ'האב געטראפן א רמז, אין פרשת קרח שטייט אין פסוק אזוי (במדבר יז יא) מ'על ה'מזבח ו'שים ק'טרת והולך מהרה, איז די ראשי תיבות מקו"ה, און דארט שטייט והולך "מהרה", מ'זאל גיין שנעל, **אין מקוה גייט מען "שנעל אריין, שנעל ארויס", דאס איז די כוונת המקוה, שנעל!, בזריזות!.**

און אויב ס'איז אזוי, שטייט דארט אין פסוק "ותן עליה אש", מ'זאל ארויפלייגן א פייער, א חסיד'ישע פייער, א חסיד'ישן ברען! וועט מ'גייט אין מקוה און מ'איז מוסיף טהרה, איז ותן עליה אש, **א חסיד'ישער איד האט אן אש קודש, ער דאוונט מיט א ברען, ער לערנט מיט א ברען!, ער איז מקיים מצוות מיט א ברען!, דאס איז דורך טהרה במקוה.**

דאס איז אין זאך וואס איך ווייל זאגן - וועט איך רעד דא צו בחורים וואס זענען שוין געווארן יעצט בר מצוה, א טייל זענען שוין געווארן בר מצוה, און טייל פון די וואס זיצן דא אין דעם בית המדרש גייען ווערן בקרוב בר מצוה, און וועט מ'וועלן בר מצוה הייבט מען אן צו לייגן תפילין און זיך צו פירן ווי א חסיד'ישער בחור, און מ'גייט אין מקוה פארן דאוועגען, דארף מען דאס וויסן, מקוה צו גיין, איז איינס צווי דריי געגאנגען, שנעל! ס'דארף נישט דויערן לאנג א מקוה, אין מקוה גייט מען און מ'טובל'ט זיך אין די מקוה, ווייל מ'איז זיך מקבל טהרה פאר'ן גוף, ס'זאל זיין ונרוממה שמו יחדו, נישט מ'גייט זיך באדן.

פאר'ן דאוועגען גייט מען זיך נישט "באדן"

ליידער די דורות פאלן, ירידת הדורות, מיר זענען אלע געווען בחורים אזוי ווי עטץ, מיר זענען אוך געגאנגען אין מקוה, וועט מ'איז געווארן בר מצוה איז מען געגאנגען אין מקוה. ס'איז קיינמאל נישט בייגעפאלן פאר א בחור, אדער אפילו פאר א יונגערמאן, אז וועט מען גייט אינדערוואכן פאר'ן דאוועגען אין מקוה זאל מען זיך גיין באדן? מען זאל זיך גיין שויערן? מ'איז געגאנגען אין מקוה!. ס'איז קיינעם נישט בייגעפאלן אזא הוה אמינא.

היינט איז געווארן ירידת הדורות, מ'גייט אין מקוה, און מ'טראגט מיט זיך מיט א גאנץ זעקל, מיני זייפן, מיני

שעמפוס, צו גלאנצן אוך צו שמעקן, דאס באלאנגט פאר עזרת נשים.

א מאן? א בחור? זאל מיט זיך טראגן א זעקל אין מקוה? ס׳איז קיינמאל נישט בייגעפאלן אזא מין זאך.

איך טראכט אריין אין די הלכה. יעדער איינער ווייסט מ׳טאר נישט עסן פארן דאוונענען, לא תאכלו על הדם (ויקרא יט כו) [לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם (ברכות יז)], על פי הלכה טאר מען נישט טוהן קיין מלאכה פארן דאוונענען, מ׳טאר נישט ארבעטן פארן דאוונענען. מ׳טאר נישט גיין אין אפיס מאכן חשבונות אינזין האבן די ביזנעס פארן דאוונענען, פארן דאוונענען טאר מען נישט עוסק זיין אין דעם, מעג מען זיך גיין באדן פארן דאוונענען?

ווען מען גייט אזוי אויף דעם אופן, דאס הייסט אז "מ׳גייט זיך באדן און מ׳גייט אויך אין מקוה" - נאך די באד גייט מען אין מקוה - מעג מען דאס טוהן על פי הלכה פארן דאוונענען? א חסיד׳ישער בחור, דארף זיך פירן?

מ׳האט געוואוסט, אז לכבוד שבת קודש האט מען זיך געוואשן, דאס איז געווען א הכנה פאר שבת קודש, ערב שבת קודש.

איך וועל דערציילן א מעשה - איך וועל נישט זאגן די נאמען פון די שטאט - ס׳איז געווען א שטאט, וואו ס׳איז געווען א רב - אינדערהיים איז געווען אזא מין א זאך ווי אשכנז׳ישע רבנים, חסיד׳ישע רבנים, ס׳איז געווען אזוי צוויי סארטן - איז געווען אן אשכנז׳ישער רב, וועך ער איז געווארן עלטער, האט ער געהאט א איידעם, אוך ער האט געוואלט געבן א פאסטן פארן׳ן איידעם, ער איז דאך געווען רב, האט ער א נאמען געגעבן פארן׳ן פאסטן "מגיד", ער זאל פארלערנען, ער זאל אביסל רעדן, דער איידעם איז שוין געווען אביסל מער מאדערנער.

שפעטער וועך דער רב איז אוועק פונעם עולם - קיין זוך האט ער נישט געהאט, ער האט נאר געהאט דעם איידעם - האט דער מגיד געוואלט ווערן רב. איז געווען א גאנץ עסק אין די שטאט, צו מען זאל אים יא אויפנעמען פאר רב, צו נישט אויפנעמען פאר רב, די חסיד׳ישע אידן האבן נישט געוואלט אים אויפנעמען פאר רב. ער האט שוין געשמעקט אביסל אזוי, איז געווען א גאנץ עסק אין די שטאט.

אמאל איז דער נאסאדער רב געקומען דארט אויף שבת אין שטאט, ס׳איז געווען פרייטאג, האט ער געדארפט גיין באזוכן דעם רב - אזוי איז געווען דער מנהג אז מ׳איז געקומען אין א שטאט, איז מען געגאנגען באזוכן דעם רב - האט ער געזאגט ער וויל גיין באזוכן - ווי מ׳האט אים גערופן - דעם מגיד, ס׳איז נישט געווען קיין טעלעפאן אזוי ווי היינט, האט ער געשיקט א שליח אז ער וויל אים גיין באזוכן.

דער מגיד איז געווען אן אשכנז׳ישער, ער איז נישט געגאנגען אין מקוה פרייטאג, אבער אין באד איז מען געגאנגען, אינדערהיים איז נישט געווען קיין וואנע אינדערהיים, אין די מקוה איז געווען וואנעס. בקיצור, דער שליח איז צוריקגעקומען זאגן אז מ׳קען אים נישט גיין באזוכן וויל ער באדט זיך.

אזוי? - האט דער נאסאדער רב געזאגט - איך האב געמיינט אז איך גיי באזוכן דעם "מגיד", דערווייל וועך איך געווארן אז איך דארף גיין צום "רחצה"... אזוי האט ער געזאגט א וועך.

פאר׳ן דאוונענען גיין צו רחצה, דאס איז נישט קיין שום וועג.

איך וויל זאגן פאר די אלע בחורים, **ס׳איז א בושה צו גיין אין מקוה און מיטטראגן זיך א זעקל מיט די זאכן. ס׳איז באמת א בושה, א חרפה און א בושה!**, א בחור וואס איז א ירא שמים און האט א שאיפה "איך וויל שטייגן אין תורה, איך וויל שטייגן אין אידישקייט", ליגט נישט דער קאפ אין די שטותים. **מ׳האט אינזינען די נשמה, און נישט די גשמיות׳דיגע גופניות׳דיגע זאכן,** מ׳דארף שטייגן אין תורה און יראת שמים!

ס׳דארף זיין מיאוס! מ׳דארף אראפקוקן אויף דעם, ס׳דארף זיין נמאס!.

דאס פאסט פאר מחנה מגושמים - יא, ס׳איז דא א מחנה מגושמים, פאר זיי פאסט דאס - פאר די וואס זענען אין מחנה אלקים, פאר זיי פאסט עס נישט.

נישט רעדן מיט די תפילין

איך וויל נאך דא מעורר זיין, איך רעד דא צו בחורים וואס זענען געווארן בר מצוה, און די וואס זיי גייען ווערן בר מצוה.

דער טאטע זכרונו לברכה פלעגט צו רעדן פאר יעדן בחור וואס איז געווארן בר מצוה, און ער האט געפאדערט פון יעדן איינעם א קבלה: מ׳טוט אן די תפילין, מען רעדט נישט אין די תפילין, פון ווען מ׳טוט אן די תפילין ביז מ׳טוט אוים די תפילין רעדט מען נישט קיין שיחת חולין, אדער דאוועננען, אדער תהלים, אדער לערנען א פרק משניות וכדומה.

רעדן שיחת חולין אין די תפילין? דאס דארף זיין ביי אים אזוי איינגעוואוינט, אז מ׳זאל נישט קענען רעדן מיט די תפילין, ווען מ׳האט די תפילין קען מען נישט רעדן, ס׳דארף זיין הרגל נעשה טבע.

דאוועננען און זאגן ברכות אין א סידור

איך וויל מעורר זיין נאך א זאך איבער דעם ענין פון דאוועננען. כ׳וועל דערציילן אויך א מעשה:

ס׳איז געווען א גרויסער גאון - נישט אזוי לאנג צוריק - ער האט געהייסן ראדאמישלער רב. א גאון הגאונים געווען, בימיו זענען די שווערסטע שאלות צו אים אנגעקומען, מ׳האט זיך צו אים געוואנדן פון אלע זייטן, פון אלע מדינות, א שווערע שאלה איז געגאנגען צום ראדאמישלער רב.

דער ראדאמישלער רב איז געווען א בחור, אדער אפשר נאך אפילו א יונגל. און ער איז געווען אין צאנז, דער דברי חיים האט געזאגט א פשט׳ל - דאנערשטאג נאכט פלעגט ער צו זאגן א פלפול - ער איז געווען א חריף, און ער איז געשטאנען דארט ווען דער דברי חיים האט געזאגט א פלפול פאר די לומדים.

ווען ער איז געווען אינעווייניג בקודש פנימה ביים דברי חיים, האט עמיצער געזאגט פארן הייליגן צאנזער רב אז דער יונגל, דער בחור האט מיטגעהאלטן דאס פשט׳ל, ער האט פארשטאנען דאס פשט׳ל. און ער האט אים איבערגעפרעגט, יא? ער איז שוין געווען א חריף.

האט ער אים אנגעזאגט עטליכע זאכן - ער איז געווען א יתום - זאלסט אכטונג געבן אויף כיבוד אם, און זאלסט דאוועננען אין א סידור. ער האט פארשטאנען אז ער האט א גוטן קאפ, ער קען אויסענווייניג, האט ער אים אנגעזאגט "זאלסט דאוועננען אין א סידור".

דער ראדאמישלער רב ווי כ׳האב געזאגט איז געווען א געוואלדיגער גאון, ער האט געדענקט ש"ס מיט אלע תוספות, אן אשר יצר האט ער געזאגט אין א סידור, וויל דער הייליגער רב האט אים געזאגט ער זאל דאוועננען אין א סידור. ער איז געווען אזא צאנזער חסיד, דער הייליגער רב האט אים געזאגט ער זאל דאוועננען אין א סידור, צו זאגן אשר יצר האט ער געגומען א סידור, ער זאל דאוועננען אין א סידור.

איך וויל אייך זאגן, דאוועננען דאוונט מען אין א סידור. אפילו מ׳איז א גרויס יונגל און מ׳איז א בחור, מ׳דאוונט אין א סידור, מ׳בענטשט אין א סידור.

דאס איז וואס איך פיל צו זאגן פאר די בחורים דא, דער אויבערשטער זאל העלפן עטץ זאלטס לערנען, וואקסן אין תורה, שטייגן אין יראת שמים און אין מדות טובות, זיין ערליכע אפגעהיטענע בחורים, דינען דעם הייליגן באשעפער, לערנען און חזר׳ן, און ס׳וועט קומען סוף יאר זיך פארהערן וואס מ׳האט געלערנט א גאנץ יאר, איר זאלט האבן הצלחה, זיין ערליך הן בין אדם למקום, און הן בין אדם לחבירו איינער צום צווייטן, מ׳זיצט אין א ישיבה דארף מען זיין צוואמען בין אדם לחבירו, אכטונג צו געבן אויף א צווייטנ׳ס כבוד, נישט ווייַ טוהן פאר א צווייטן.

דער אייבערשטער זאל העלפן איר זאלט מצליח זיין מיט אלעם גוטן, און שטייגן, אויסוואקסן תלמידי חכמים, יראי השם, חסידים ואנשי מעשה, געווייקטע ערליכע חסיד׳ישע אידן. ס׳זאל זיין תוכו כברו, מיט א פנימיות, מיט א געהויבנקייט, ענקערע עלטערן זאלן זעהן ביי ענק תענוג ונחת, לעכטיגע געבענטשטע אידישע דורות, ביז דער אייבערשטער וועט העלפן מיר זאלן זוכה זיין מקבל זיין פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

נו"נ ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן רבינו שליט"א

ברכות עד בלי די

בשם תלמידי מוסדותינו ועשרות הכלי קודש, נישא בזה אלומות גודש, בברכת מזלא טבא וגדיא יאה, מריחוק מקום וקירוב ליבאה, קדם מעלת כבוד ידידינו החשוב והנעלה, איש חי ורב פעלים נודע לתהילה, עושה ומעשה צדקה וחסד, בכל עת תמיד, האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל דבר שבקדשים, הוא הגבר אשר הוזיל זהב מכיסו לנדב היכל בית המדרש המפואר בתוככי בנין התלמוד תורה, "בית חיים יעקב" שמו נקרא, על שמו ולזכרו של נשמת אביו האי גברא יקירא, ה"ה הרבני החסיד הנכבד איש החסד ורב להושיע תדירא, מוה"ר חיים יעקב זופניק ז"ל

הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יואל זופניק הי"ו

מגדולי בעלי צדקה בעיואב"י וויליאמסבורג יע"א

לרגל שמחתו הגדולה באירוסי בתו למז"ט ובשעטו"מ

עב"ג הבה"ח המופלג והמצויין כמר **יצחק פישער** נ"י

בן הרבני הנכבד והנעלה מוה"ר **שלמה משה פישער** הי"ו אב"י בוויליאמסבורג יע"א

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר

בני ברק יצ"ו

אוצר הפוסקים
בדיני ממונות
מהדורת מאיר

מאות פוסקים ואלפי שאלות מכל רחבי העולם
עד לימינו אנו, מסודרים בסדר הגמרא
ומבוארים בשפה ברורה ונוחה

- כ"ו כרכים // כ"ה כרכים -

אוצר הפוסקים
בדיני ממונות
מהדורת מאיר

הלכות גזלה	הלכות שכירות	הלכות שותפות	הלכות מקח וממכר
הלכות אבידה	הלכות שומרים	הלכות הלוואה	הלכות ריבית
הלכות פקדון	הלכות שאלה	הלכות מתנה	הלכות שטרות
הלכות עדות	הלכות דיינים	הלכות סנהדרין	הלכות ערכאות

2009

הדפוס המלא

הכולל את כל הגרסאות שנדפסו עד כה

תוכן הכרכים

- א. הלכות גזלה
- ב. הלכות אבידה
- ג. הלכות פקדון
- ד. הלכות עדות
- ה. הלכות שכירות
- ו. הלכות שומרים
- ז. הלכות שאלה
- ח. הלכות דיינים
- ט. הלכות שותפות
- י. הלכות הלוואה
- יא. הלכות מתנה
- יב. הלכות סנהדרין
- יג. הלכות מקח וממכר
- יד. הלכות ריבית
- טו. הלכות שטרות
- טז. הלכות ערכאות

כל הזכויות שמורות © תשע"ב